

Jurbarko rajono teritorinis veikslių planas skurdui ir socialinei atskirčiai mažinti

Turinys

1. Trumpa padėties rajone apžvalga	2 psl.
2. Pagrindinių skurdo ir socialinės atskirties problemų rajone apibūdinimas	9 psl.
2.1. Ryškiausiai išsiskiriančios skurdo grupės	9 psl.
2.2. Pagal seniūnijas	11 psl.
2.3. Pagal skurdo ir socialinės atskirties priežastis	12 psl.
3. Švietimo būklė	13 psl.
4. Darbo rinka	26 psl.
5. Skurdo ir socialinės atskirties mažinimo rajone tikslai	32 psl.
6. Skurdo ir socialinės atskirties mažinimo rajone priemonės	33 psl.
7. Gerosios patirties atvejai	36 psl.
8. Apibendrinimas	38 psl.
9. Svarbiausios išvados (Summary)	39 psl.
PRIEDAI:	
1. NAP'o analizė	41 psl.
2. Jurbarko strateginio plano analizė	48 psl.
3. LaBAS grupės siūlomos priemonės	51 psl.

1. Trumpa padėties rajone apžvalga

Jurbarko rajonas – mažiausios Lietuvoje apskrities dalis. Rajono plotas – 1509 km². Jurbarko rajonas išsidėstęs pietvakarinėje Lietuvos dalyje, kurios pakraščiu apie 70 kilometrų vingiuoja didžiausia Lietuvos upė Nemunas. Dažnai šis regionas vadinamas Nemuno kraštu. Rytuose jis ribojasi su Kauno apskrities Kauno rajonu, šiaurės rytuose – su Kauno apskrities Raseinių rajonu, šiaurės vakaruose – su Tauragės rajonu, vakaruose – su Pagėgių savivaldybe, Nemuno upė turi bendrą sieną su Marijampolės apskrities Šakių rajonu ir pietvakarinėje dalyje – su Rusijos Federacijos Kaliningrado srities Krasnoznamensko rajonu (www.jurbarkas.lt). Rajonas nutolęs nuo visų didžiųjų Lietuvos miestų: iki Klaipėdos – 146 km, iki Vilniaus – 189 km, iki Kauno – 86 km. Pasienis, netolima siena su Lenkija lemia ir rajono gyventojų užimtumo pobūdį, veiklas, kurios buvo (yra) populiarios rajone, pajamas ir t.t.

Savivaldybėje yra du miestai – Jurbarkas, Smalininkai, septyni miesteliai – Eržvilkas, Raudonė, Seredžius, Šimkaičiai, Vadžgirys, Veliuona, Viešvilė ir 355 kaimai (www.jurbarkas.lt).

Jurbarko rajono savivaldybė suskirstyta į dvylika seniūnijų. Kai kurios seniūnijos nutolusios nuo rajono centro 40-60 km., todėl sunkiau pasiekiamos gyventojams. 2007 m. organizuotas referendumas, kuriame atokesnių seniūnijų gyventojai turėjo išsakyti savo nuomonę apie naujos savivaldybės steigimą. Taip buvo siekiama didinti paslaugų prieinamumą, mažinti gyventojų laiko sąnaudas, vykstant į rajono centrą. Gyventojai referendumą faktiškai ignoravo. Tai leidžia daryti prielaidą, kad atstumas, susisiekimas su rajono centru, laiko sąnaudos, transporto paslaugų tvarkaraščiai nėra labai opi problema. Dalis seniūnijų yra prie respublikinės reikšmės kelio, todėl susisiekimas tarp miestiniais autobusais pakankamai geras. Transporto paslaugas dar teikia Jurbarko autobusų parkas ir R. Alksnio įmonė, todėl ieškoma transporto grafikų, maršrutų lankstumo. Bendras rajono kelių ilgis 1847 km. Iš jų kelių su patobulinta danga – 117 km, su žvyro danga – 1075 km, grunto kelių -655. Keliai vietinės reikšmės. Bendras kelių ilgis 1847 km (1033 km viešieji, 814 km – valstybės).

Demografinė rajono situacija neįdomi – rajonas senstantis. 2004 m. surašymo duomenimis, gyventojų amžiaus vidurkis Jurbarko rajono savivaldybėje – 41 metai. Darbingo amžiaus gyventojų buvo 59 procentai, pensininkų – 21,7 procentai, ikidarbingo amžiaus asmenų - 19,30 procento. (www.stat.gov.lt). 1000 gyventojų tenka 695 nedarbingo amžiaus asmenys.

Per 2005 m. gimė 321, mirė 574 gyventojai. Gimusių vienam tūkstančiui gyventojų tenka 8,8, mirusių – 15,8. Natūralaus gyventojų prieaugio sumažėjimas 2005 metais - 253 gyventojai.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Jurbarko rajone 2006 metais gyveno 36062 gyventojai, 18946 moterys, 17116 vyrų. Mieste gyvena 13522, kaime 22540 gyventojai. Iš jų

- 6972 ikidarbingo amžiaus asmenys (0-15 m. amžiaus)
- žmonių su negalia 2255, iš jų 106 vaikai.
- 2072 asmenys gauna socialines pašalpas;
- vidutinis metinis šildymo kompensacijų gavėjų skaičius - 601 šeima (1021 asmuo);
- nemokamą maitinimą gauna 1871 mokinys;
- VTAT įskaitoje įtraukti 324 labiausiai pažeidžiami vaikai;
- 1254 bedarbiai;
- 1-5 ha valdantys ūkininkai – 1009;
- nuteistieji ir grįžę iš įkalinimo vietų – 64;
- 7813 pensininkų;
- šeimos, kuriose auga trys ir daugiau vaikų – 778 (2591 asmuo);
- apie 500 vienišų motinų/tėvų, auginančių vaikus;
- romų bendruomenės nariai – apie 300.

(Jurbarko r. savivaldybės administracijos globos ir rūpybos skyriaus, teritorinės darbo biržos, ūkininkų sąjungos, www.stat.gov.lt duomenys)

Pajamų ir išlaidų statistika duomenų bazėse pateikiama apskritimis. Jurbarko rajono, kaip Tauragės apskrities dalies, situacija yra panaši, todėl šiuos duomenis panaudojame situacijai iliustruoti:

2006 m. disponuojamosios piniginės ir natūrinės pajamos vienam Tauragės apskrities namų ūkio nariui per mėnesį 542,80 Lt (bendras Lietuvos Respublikos vidurkis 680,80). Samdomojo darbo pajamos 235,40 (LR vidurkis 408,60). Pajamos iš verslo ir individualios veiklos 130,10 (LR vidurkis 90,20). Disponuojamosios piniginės pajamos Tauragės apskrityje 472,00 Lt (plg. LR 615,40). Samdomojo darbo pajamos 233,30 Lt vienam asmeniui, (plg. LR 404,90 Lt). Taigi, disponuojamos pajamos vienam namų ūkio nariui beveik ketvirčiu mažesnės, nei respublikos vidurkis. Samdomojo darbo pajamos – beveik per pusę mažesnės už respublikos vidurkį, bet pajamos iš verslo ir individualios veiklos trečdaliu viršija respublikos vidurkį. Tai leidžia daryti prielaidą, kad dominuoja mikro- ir mažos įmonės, turinčios nedaug darbo vietų.

Pajamos iš verslo ir individualios veiklos didesnės, nei LR vidurkis ir siekia 87,70 Lt vienam ūki nariui. (LR vidurkis 55,30Lt). Pajamos iš žemės ūkio triskart viršija Lietuvos vidurkį (26,30 Lt) ir siekia 64,00 Lt. Tai leidžia spręsti, kad Jurbarko rajone, kaip ir visoje apskrityje, dominuoja smulkus verslas, individuali veikla ir žemės ūkis.

Piniginės vartojimo išlaidos, tenkančios vienam ūkio nariui per mėnesį, 421,90 Lt. Švietimui iš jų skiriama 1,30 Lt kiekvienam ūkio nariui per mėn. (pvz., 2,5 „Vakaro žinių“ numeriai asmeniui).

Jurbarko rajone sukurta socialinių paslaugų teikimo infrastruktūra: veikia VšĮ Jurbarko socialinių paslaugų centras, kurio funkcijos – materialinė, socialinė, informacinė ir konsultacinė pagalba skurdžiai gyvenančioms rajono gyventojų grupėms: senyviems žmonėms, rizikos grupės asmenims ir šeimoms, žmonėms su negalia. Įkurtas trumpalaikės globos filialas, kur pagalbą ir trumpalaikę globą iki 3 mėn. gali gauti vieniši senyvi žmonės, moterys su vaikais, išgyvenantys krizinę šeimos situaciją, vienišos nepilnametės motinos su kūdikiais, benamiai.

Veikia VšĮ Sutrikusio intelekto jaunuolių darbo centras. Centrą lanko nuo 23 iki 26 sutrikusio intelekto jaunuolių, centre teikiamos dienos paslaugos. Jaunuoliai mokomi higienos, sanitarijos, darbinų ir socialinių įgūdžių.

25 vietų Sereščiaus senelių globos namai skirti senų žmonių ilgesniam ar nuolatiniam gyvenimui, kai jie patys negali savimi pasirūpinti ir jiems reikalinga nuolatinė globa ir slauga.

Jurbarko rajono savivaldybėje veikiančios nevyriausybinės organizacijos apima daugelį socialinės veiklos sričių: teikia pagalbą kritinėje situacijoje atsidūrusiems miesto gyventojams,

socialiai atskirtiems asmenims ir jų šeimos nariams, gina narių interesus, kryptingai veikia mažindamos savo narių atskirtį ir skurdą. Jurbarke veikia Jurbarko r. neįgaliųjų draugija, rajono diabeto klubas „Nemunas“, Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“ Jurbarko padalinys, cerebrinio paralyžiaus asociacijos Jurbarko sk., Dž. Parkinsono draugijos Jurbarko sk., Aklųjų r silpnaregių sąjungos Jurbarko filialas, Lietuvos samariečių Jurbarko krašto bendrija, Jurbarko rajono Gailestingumo, labdaros ir paramos fondas.

VšĮ „Nugalėk save“–Veliuonos bendruomenės ir neįgaliųjų dienos centras, teikiantis buitines – plaukų kirpimo, rūbų siuvimo ir taisymo, informavimo, tarpininkavimo, masažo, užimtumo, savitarpio pagalbos paslaugas, tuo išplėsdamas paslaugų spektrą rajone .

Socialinių išmokų vienam gyventojui tenka daugiau, nei Lietuvos vidurkis – 145,20 Lt (LR vidurkis – 136,00 Lt).

Šiuo metu išmokas gauna 375 asmenys, turintys specialų slaugos poreikį, 351 asmuo, turintis specialų priežiūros poreikį, 195 vaikai su negalia, 233 suaugę neįgalieji. 2005 m. šalpos pensijų buvo išmokėta 2.547 tūkst. Lt, o 2006 m.– 3.843 tūkst. Lt, transporto išlaidų kompensacijos sudarė 22285 Lt.

Vienkartinės kompensacijos asmenims, sužalotiems atliekant būtinąją karinę tarnybą sovietinėje armijoje, ir šioje armijoje žuvusių šeimoms išmokėtos už vieną žuvusį, asmenį šeimos nariams – 14400 Lt. Dėl vienkartinių kompensacijų asmenims, patyrusiems žalą likviduojant Černobylio AE avarijos padarinius, trims asmenims išmokėta 7200 Lt.

2006 metais Jurbarko rajone asmenys (šeimos), esančios sąrašuose socialiniam būstui nuomoti, pasiskirstė taip:

Iš viso pagal sąrašus	60
Jaunos šeimos	21
Našlaičiai ir likę be tėvų globos asmenys	..
Neįgalūs asmenys (šeimos)	15
Bendrasis sąrašas (nepatekę į kitus sąrašus)	19
Socialinio būsto nuomininkai, turintys teisę į būsto sąlygų pagerinimą	5

Avarinio būsto plotas 2006 m. sudarė 108 m², jame gyveno 9 žmonės.

www.stat.gov.lt

Skurdo rizikos grupei priskiriami 16260 asmenų (45 procentai rajono gyventojų).

Skurdo rizikos indeksas – 6192 asmenys.

Jurbarko savivaldybės biudžeto išlaidos socialinei paramai (piniginei ir paslaugoms) 9.037000. Vien socialinėms paslaugoms savivaldybė išleidžia 2.294500Lt per metus (Jurbarko savivaldybės duomenys). Rajono seniūnijose yra 59,8 etato socialinių darbuotojų.

Jurbarko rajonas – kaimiškas. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2006 metais Jurbarko rajone kaime gyveno 21898 žmonės, mieste - 14164 žmonės. Tai savaime didina socialinę atskirtį: kaime gyvenantys žmonės turi daug mažesnes galimybes naudotis visuomenės sukurta gerbūvio ir kultūros sistema, ir tai lemia ne tik pajamos, kurios dažnai būna menkesnės, nei miesto gyventojų, bet ir gerovės infrastruktūros nebuvimas (kanalizacija, vandentiekis, internetas), o taip pat ir užimtumo pobūdis (ciklinis darbas, ūkis, kurio neįmanoma palikti be priežiūros, poreikio kitokiam gyvenimui nebuvimas).

Jurbarko rajonas turtingas gamtiniais ištekliais, naudingais statybos pramonei – smėliu, žvyru, skalda. Tarybiniais metais pramonėje ir gavyboje buvo užimta daugiau kaip 60 procentų Jurbarko rajono gyventojų. Veikė Statybinių medžiagų kombinatas, Nerūdinių statybinių medžiagų gamykla, Gelžbetonio gamykla, radioelektronikos gamyklos „Vilma“ filialas. Įtaką rajono plėtrai darė ir tai, kad su kitais miestais buvo galima susisiekti vandens keliu. Jurbarke buvo įrengtas uostas, kuriame pakrautos baržos gabeno statybines medžiagas į kitus miestus (Kauną, Klaipėdą). Rajonas taip pat ir miškingas. Apie 38 procentus rajono sudaro miškai, dauguma jų – spygliuočiai.

Miško pramonė sugebėjo išlikti iki šiol, tačiau pramonė buvo visiškai sugriauta 1990-1995 metais, kai vyko masinis „privatizavimas“, kuriuo be jokio strateginio mąstymo pasinaudojo kai kurie asmenys (tuometiniai nomenklatūros atstovai, gamyklų vadovai, „nešvarių“ pinigų turėtojai ir pan.) Pramonė buvo visiškai sunaikinta, o statiniai tapo plėšimo ir vandalizmo aktų objektais, kurių dabartinė liekamoji vertė labai maža.

Tai lėmė ypač didelį nedarbą rajone, rinkos sąstingį, ekonominę depresiją, socialinių ryšių trūkinėjimą, atskirties tarp atskirų gyventojų grupių didėjimą ir gyvenimo kokybės nuosmukį rajone. Prasidėjo intensyvi rajono gyventojų migracija, kuri ypač sustiprėjo 1995-1998 metais. Oficialiosios migracijos šalies viduje rodikliai pateikiami iš LR Statistikos departamento duomenų bazės (www.stat.gov.lt):

	Atvyko	Išvyko
1994	1209	1376
1995	1054	1407
1996	1072	1217
1997	1038	1286
1998	600	991
1999	500	755
2000	462	659
2001	318	328
2002	336	431
2003	570	697
2004	603	787
2005	544	841
2006	605	771

1993 m. oficiali bedarbystė rajone buvo 7,2 procento, nuo 1994 ji nuolat didėjo ir 2001 m. pasiekė apogėjų – darbo biržoje buvo fiksuota 20 procentų bedarbystė. Ši krizė labai paskatino Jurbarko žmonių emigraciją, taip pat su užsienio šalimis susijusių veiklų, tarp jų ir nelegalių, suklestėjimą, kontrabandos iš Kaliningrado srities gabenimą. Migracijos į užsienį oficialioji statistika (www.stat.gov.lt):

	Atvyko	Išvyko
2001	15	5
2002		14
2003	18	43
2004	39	75
2005	66	97
2006	52	103

Oficialioji migracija į užsienį kasmet didėja.

Laikinieji emigrantai, ieškantys darbo užsienyje, daugiausia buvo jauni žmonės. Jie ėmė ten kurti šeimas, išsivežė artimuosius.

Laikiniai išvykstantys asmenys dažnai dirba nelegaliai, oficialiai sugeba būti registruoti darbo biržose, deklaruoja gyvenamąją vietą Lietuvoje, gauna pajamas, kurios yra neapmokestinamos gyventojų pajamų mokesčiu, todėl viešai neskelbia apie darbą užsienyje.

Nuo 2001 metų padėtis po truputį kito į teigiamą pusę (2002 m. bedarbystė siekė 17,9 procento, 2003-16,8 procento). Šiuo metu oficialus nedarbas Jurbarko rajone nežymiai viršija 5 procentus, skaičiuojant nuo darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus. 2007-08-01 duomenimis, Jurbarko rajonas yra vienas iš keturių Lietuvos rajonų, kuriuose bedarbystė viršija 5 procentų ribą. 2007 m. rugpjūčio 1 d. darbo biržoje buvo įregistruoti 1254 bedarbiai, t.y. Tarp įregistruotų bedarbių daugiau kaip pusę (56,5 proc.) sudarė moterys, 49,5 proc. - gyvenantys kaimo vietovėse, 36 proc. - vyresni nei 50 m., 11,3 proc. - jaunimas iki 25 metų. Didžiausia dalis asmenų, neturinčių darbo, yra nekvalifikuoti arba jų kvalifikacija neatitinka rinkos poreikių. Darbo rinkoje užimta apie trečdalis žmonių, turinčių negalią. (www.ldb.lt)

Pereinamuoju laikotarpiu (1990-1999 m.) pramonė rajone merdėjo arba buvo visiškai sugriauta. Kūrėsi mažos, dažniausiai paslaugų teikimu ir prekyba besiverčiančios įmonės.

Statistikos departamento tinklalapyje www.stat.gov.lt, regioninių duomenų bazėje, pateikiama tokia įmonių statistika 2000-2005 m.:

2000	709
2001	685
2002	651
2003	613
2004	583
2005	576

Veikiančios įmonės pagal pajamų grupes Jurbarko rajone pasiskirstė taip (2005 m. statistikos duomenys):

	1-19.999	20.000-49.999	50.000-99.999	100.000-249.999	250.000-499.999	500.000-999.999	1.000.000-1.999.999
2005	110	62	61	43	40	27	23

Pagal ekonominės veiklos grupes 2005 m. duomenimis dominavo didmeninės ir mažmeninės prekybos ūkio subjektai, po jos – žemės ūkio bendrovės, pramonės įmonės ir transporto paslaugas teikiančios įmonės.

Šiuo metu vyraujančios pramonės šakos – medienos apdirbimas ir statybinių medžiagų gamyba.

Veikiantys ūkio subjektai pagal ekonominės veiklos rūšis												
	ŽŪ, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	Pramonė	Elektros, dujų ir vandens tiekimas	Statyba	Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir t.t.	Viešbučiai ir restoranai	Transportas ir sandėliavimas	Paštas ir nuotoliniai ryšiai	Finansinis tarpininkavimas	Nekilnojamas turtas, nuoma ir kita verslo veikla	Viešasis valdymas	Kitos veiklos rūšys
2004	55	59	1	13	166	17	30		2	22	8	210
2005	57	55	1	17	151	15	30		3	22	8	217

Šiuo metu veikia 390 verslo įmonių, 250 iš jų – mikroįmonės, kuriose dirba tik pats savininkas ir 0-4 darbuotojai. 61 įmonėje dirba nuo 5 iki 9 darbuotojų; 30 įmonių dirba nuo 10 iki 19 darbuotojų; 26 įdarbinta nuo 20 iki 49 darbuotojai; 9 nuo 50 iki 99 darbuotojai. Yra 4 įmonės, kuriose dirba iki 149 darbuotojų; remiantis smulkaus ir vidutinio verslo subjekto apibrėžimu, pagal įdarbinamų asmenų skaičių 4 įmonės atitinka vidutinio verslo subjekto apibrėžimą, 311 - mikroįmonių, 65 įmonės – smulkios.

Rajonui būdingi mišrūs dirvožemiai – arčiau Nemuno vyrauja smėlis ir priemolis, toliau – priemolis ir molis. Smėliai ir priemoliai mažo derlingumo. Labiau žemės ūkio veikloms vystyti tinkami rajono šiaurinės dalies dirvožemiai. Rajone dominuoja žemės ūkio tarša.

Ūkininkų ūkiai, įregistruoti ūkininkų registre 2432.

Ūkių skaičius pagal plotus:

Intervalas	Ūkių skaičius	Naudmenų plotų suma, ha
0-1	23	11,32
1-3	521	1205,09
3-5	465	1718,79
5-10	652	4774,42
10-20	537	7591,53
20-30	125	3022,77
30-50	76	2733,74
50-100	27	1724,84
100-500	6	908,79
>500	0	0

Didelis skaičius gyventojų turi žemės, tačiau ūkių neregistravę. Pagal bendrą plotą žemės naudmenų (nuomojamų, nedirbamų, dalinai dirbamų) turi

Intervalas	Žemės savininkų skaičius
0-1	11
1-3	371
3-10	1108
10-20	622
20-30	174
30-50	105
50-80	27
80-100	8
100-150	5
150-200	0
200-300	1
300-500	0
>500	0

Dominuoja labai smulkūs ir smulkūs ūkiai. Ūkiai nuo 1 iki 5 ha sudaro beveik pusę visų registruotų ūkių, kurie suteikia galimybę tik išsimaitinti, tačiau nesuteikia galimybės konkuruoti rinkoje, dažnai neatitinka bendrųjų reikalavimų ir tikrai pasmerkti perspektyvoje arba ieškoti alternatyvių veiklų, diegti inovatyvius metodus, arba žlugti. 90 proc. visų ūkių sudaro ūkiai nuo 1 iki 20 ha.

Ryškus pasikeitimas ir žmonių mąstyme: anksčiau darbas biudžetiniame sektoriuje buvo laikomas didele vertybe, patikimu pajamų šaltiniu ir socialinių garantijų užtikrinimu. Pastaruoju metu privatus sektorius pervilioja kvalifikuotus specialistus, nes sugeba pasiūlyti gerokai didesni atlyginimą, užtikrina socialines garantijas. Todėl didėja darbuotojų kaita valstybės tarnyboje. Didelis darbo krūvis, santykinai maži atlyginimai, aukšti reikalavimai asmens kompetencijoms lemia darbuotojų kaitą. Specialistų stygius jaučiamas ir valstybės institucijų sektoriuje, kuriame specialistų nebuvimas yra ne tik įstaigos vidaus, bet ir visų gyventojų, regiono problema. Kenčia teikiamų paslaugų kokybė, efektyvumas, menkėja institucinis statusas ir įvaizdis. Atsiranda grėsmė nepanaudoti ES siūlomos paramos infrastruktūrai gerinti ir žmoniškųjų išteklių kokybei plėtoti. Tai didina atotrūkį tarp skirtingų regionų išsivystymo, santykio tarp gyventi ir dirbti patrauklių nepatrauklių rajonų didėjimą. Pirmasis projektų teikimo ESF paramai gauti tik patvirtino nuogastavimus, Pvz., Kauno apskritis iš ESF gavo finansavimą 128 projektams, Vilniaus apskritis – 254 projektams, o Tauragės apskritis – 8 projektams; iš jų 3 projektai - Jurbarko rajono. (www.esf.lt). Nepatrauklūs gyventi rajonai susidurs su specialistų stoka įvairiose srityse, kas dar labiau didins rajono nepatrauklumą, blogins gyvenimo kokybę.

Jurbarko r. veikia 21 pagrindinė ir vidurinė mokykla, 2 darželiai- mokyklos, 1 lopšelis darželis, Smalininkų specialioji mokykla, Verslo ir technologijų mokykla.

Yra Tauragės apskrities vaikų globos namai.

Rajone veikia: viešoji biblioteka ir 27 jos filialai (952 darbuotojai), 24 mokyklų bibliotekos (27 darbuotojai). Įregistruotos 22 miestelių ir kaimų bendruomenės, veikiančios visuomeniniais pagrindais ir bendruomeniškumo principu.

Neformaliojo švietimo paslaugas vaikams ir jaunimui teikia A. Sodeikos muzikos ir meno mokykla. V. Grybo muziejus, Jurbarko švietimo centras, darbo rinkos „IKI“ mokymo centras, Jurbarko verslo centras orientuojasi į suaugusių rajono gyventojų švietimą, kvalifikaciją, mokymą(si). Nors visos minėtos įstaigos turi konkrečias ir apibrėžtas tikslines grupes, tačiau nuolat ieško veikos formų ir būdų, leidžiančių tenkinti įvairių rajono gyventojų grupių mokymosi poreikius.

Rajone yra 12 asmens sveikatos priežiūros įstaigų, teikiančių pirminio ir antrinio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas ir 8 privačios sveikatos priežiūros įstaigos, teikiančios odontologijos paslaugas gyventojams. Įstaigos pasiskirsčiusios gana tolygiai. Viena gydymo įstaiga aptarnauja kelių seniūnijų gyventojus. Rajono gyventojų psichikos sveikata rūpinasi Jurbarko r. psichikos sveikatos centras. Stacionarines paslaugas teikia Jurbarko ligoninė.

Šiuo metu sveikatos sistemai trūksta: neurologų, terapeutų, odos ligų gydytojo, traumatologo. Medikai neįgiję licenzijų darbui su mažamečiais pacientais: nėra vaikų chirurgo, vaikų neurologo. Kai kurie siauresnės specializacijos medikai važinėja per 2-3 rajonus. Eilė privačioje klinikoje pas odontologą siekia 2 mėnesius. Taip nukentia pacientai; mažėja paslaugų prieinamumas, o neretai – ir kokybė. Žmogiškieji ištekliai, o ne finansai, kaip anksčiau, tampa didžiausia problema. Šiuo metu rengiama sveikatos priežiūros sistemos vizija, svarstoma galimybė įkurti mobilius pirminių sveikatos priežiūros paslaugų centrus.

Didelis rajono privalumas – jo gamta ir istorinis paveldas. Tačiau nors ir deklaruojamos investicijos į turizmo infrastruktūros plėtrą, keliamas siekinys tapti turistams įdomiu regionu, dabartinė situacija leidžia daryti išvadą, kad rajonas labiausiai patrauklus dviem turistų grupėms: tiems, kuriuos su Jurbarku sieja atmintis ir emociniai ryšiai ir tiems, kurie pravažiuoja pro šalį. Tikrajam turizmui netinkama ne tik infrastruktūra, bet nėra ir patrauklių veiklų, skatinančių asmenis atvykti ilsėtis ir pramogauti rajone.

2005 m. rajone įkurta vietinės veiklos grupė „Nemunas“ (programa LEADER+), apimanti dviejų savivaldybių bendruomenes. Šios grupės veiklos prioritetai:

- Turizmo paslaugų pridėtinės vertės didinimas panaudojant vietos kultūros ir gamtos potencialą.
- Teritorijos gamtos išteklių įvairovės išsaugojimas ir kraštovaizdžio gerinimas.
- Kaimo organizacijų partnerystės stiprinimas ir bendruomenių veiklos aktyvinimas.

VVG „Nemunas“ prioritetai atitinka Jurbarko rajono savivaldybės strateginio plano 2006-2015 m. prioritetus. Gal ne visai gerai, kad VVG iš savo veiklos tikslų išmeta tokią sritį, kaip gyvenimo kokybės kaimo gerinimas, infrastruktūros tobulinimas.

VVG „Nemunas“ vietinių iniciatyvų paramos konkurso pirmąjį etapą praėjo 24 Jurbarko rajono gyventojų parengtos paraiškos. Finansinę paramą gavo

Rajone veikia 149 NVO. Pagal specializacijas jos pasiskirto taip (www.jurbarkas.lt):

NVO grupė	Skaičius
Medžiotojų, žvejų draugijos	16
Vaikų ir jaunimo organizacijos	13
Bendruomenės	22
Kultūrinės organizacijos	24
Tarptautinės organizacijos	5
Draugijos	2
Gamtosauginės organizacijos	5
Religinės bendruomenės	1

Žemės savininkų	3
Pensininkų	1
Neįgalių žmonių draugijos	7
Moterų užimtumo organizacijos	2
Socialiniai klubai	6
Verslininkų organizacijos	1
Turizmo	1
Tremtinių ir karo veteranų	5
Sveikatingumo	2
Sporto	33

Galima daryti prielaidą, kad kai kurios organizacijos arba veikia labai siaurame jas žinančių rate, arba konkrečios veiklos nevykdo. Bendriausiais skaičiavimais tai 80 proc. visų registruotų NVO. Labiau rajone žinomos, akcijas prieš skurdą ir atskirtį vykdančios yra tarptautinės organizacijos „Lions“, Rotary“. Gaila, kad šioms akcijoms stinga nuoseklumo, dažnai jos turi labai stiprų reklaminį aspektą.

Nuolatinę paramą skurstantiems rajono žmonėms teikia rajono samariečiai. Jie išlaiko labdaros valgyklą, vaikų dienos centrą.

Pensininkai, rajono neįgalieji, moterys, tremtiniai turi draugijas, galinčias kelti tam tikrai asmenų grupei būdingas problemas, ieškoti sprendimo būdų, rengti pilietines akcijas, įtakoti valstybės ir vietinės valdžios politiką, tačiau realiai tuo nepasinaudoja.

Rajone labai aktyvios teritorinės bendruomenės. Kai kurios iš jų jau turi sukaupusios labai gražią patirtį, susiformavusias tradicijas. Bendruomenės yra arčiausiai savo narių, geriausiai žino jų poreikius. Bendruomenėms tenka ir didžiausias krūvis aktyvinant savo narius, įtraukiant juos į veiklą. Pavyzdžiui, Šimkaičių, Raudonės bendruomenės renka paramą, jei bendruomenės nari ištinka nelaimė (gaisras, liga). Surenka iki 6000,00Lt. Skirsnemunės BC organizuoja akcijas „Dovanok kitam tai, ko tau pačiam nereikia“. Akcijos metu surinkta labdara dalijama skurdžiausiems bendruomenės nariams. Vadžgirio bendruomenės centru tapo pagrindinė mokykla. Nuolat organizuojami kompiuterinio raštingumo kursai bendruomenės nariams; kompiuterinės apskaitos kursai ūkininkams; Smalininkų bendruomenė rengia menininkų plenerus, sukurtais darbais puošia miestelį ir taip stiprina savo miestelio unikalumą. VVG „Nemunas“ pateikė projektą vėjo jėgainės statybai, pagamintą energiją skirdami miestelio gatvių apšvietimui. (Seniūnijų, bendruomenių primininkų duomenys).

Visos bendruomenės organizuoja mokymus, koncertus, šventes, vakarones savo nariams. Bendruomenėms priklauso didžiulis nuopelnas mažinant atskirtį, didinant bendruomenės narių kaimyniškumo, partnerystės jausmus. Kiekvienas jų narys tampa matomu, gali tikėtis paramos ir pagalbos. Kitas bendruomenių aspektas – energingi, kūrybiški, iniciatyvūs žmonės turi galimybę realizuoti savo idėjas. Bendruomenės – rajono kaimų ir miestelių šviesioji pusė, atsvara kaimų skurdui ir atskirčiai.

Dar vienas bendruomenių pavyzdys – rajone veikia 24 namų bendrijos tvarkančios savo gyvenamąjį būstą pačios. Jos administruoja 9260,97 gyv. ploto. Ši iniciatyva ypač skatinama.

Tai nėra labai didelė dalis rajonui, kurio bendras butų gyvenamasis plotas – 134455,66 M². Iš jo neprivatizuotas plotas 4946,86 m².

Pakankamai išplėtotą prieigų prie interneto struktūra. Rajone veikia 10 taškų viešosios prieigos (vienas neveikia dėl vagystės).

2. Pagrindinių skurdo ir socialinės atskirties problemų rajone apibūdinimas

2.1. Ryškiausiai išsiskiriančios skurdo grupės:

- šeimos, auginančios vaiką su negalia; Rajono šeimose auginami 106 neįgalūs vaikai, kuriems reikalinga nuolatinė globa. (Lietuvos apskritys. 2005)

- nepilnos šeimos, auginančios vaikus. Vieniųjų motinų/ tėvų šeimų rajone yra 500. Jose gyvena 1480 asmenų. Kuo daugiau vaikų, tuo didesnis nepriteklis;
- šeimos, auginančios vaiką (-us), kuriose motina iki gimdymo neturėjo darbo stažo ir/ ar profesinės kvalifikacijos;
- nepilnametės motinos, auginančios vaiką (us); Jurbarko rajone šiuo metu yra 40 nepilnamečių mamų. Vaiko priežiūra, išsilavinimo stoka, menkos šeimos pajamos dažnai riboja tokiu motinu galimybę įgyti kvalifikaciją.
- jaunos, ypač studentų šeimos.
- asmenys arba šeimos, kurių nariai gauna pašalpą dėl psichinės ir/ ar fizinės negalios; Neįgalių asmenų Jurbarko rajone 2149 (Lietuvos apskritys. 2005).
- daugiavaikės šeimos; Tris ir daugiau vaikų augina 778 šeimų (Lietuvos apskritys. 2005).
- šeimos, kurių vaikas/vaikai studentai;
- sunkiomis ir lėtinėmis ligomis sergantys asmenys, kuriems reikia nuolat vartoti medikamentus;
- kaimo žmonės, gyvenantys iš samdomo darbo ir /ar nedidelio ūkio;
- ūkininkai. Jurbarko rajone registruoti 2460 ūkių, kurių vidutinis dydis – 11,2 ha. Deklaruoja pasėlius 4868 asmenys;
- pensininkai, gaunantys minimalią pensiją; Pensinio amžiaus gyventojų, įskaitant vyresnius nei 80 m., rajone 7813 (www.sat.gov.lt).
- ilgalaikiai bedarbiai;
- jauni žmonės, neįgiję kvalifikacijos, ateinantys į darbo rinką 16m., ypač mokėsi pagal bendrųjų išsilavinimo standartų neatitinkančias programas;
- iš įkalinimo įstaigų grįžę asmenys 64 (39 jau atlikę bausmę, 25 su priežiūra);
- asmenys, netekę darbo, kuriems 55+;
- jaunos moterys, besirengiančios gimdyti ir/arba auginančioms mažamečius vaikus;
- šeimos, kuriose vienas iš tėvų (kitų narių) turi priklausomybę nuo alkoholio ar kitų psichiką veikiančių medžiagų.

Viena senyva moteris, kalbėdama apie dabartinę situaciją, ištarė tokią frazę: „Sunkiausia Lietuvoje gyventi jaunam, senam ir ligotam“ Rajono situacijos analizė parodė, kad ji buvo visiškai teisi.

Ypatingai sudėtinga situacija asmenų, kurių gyvenime susideda keli skurdą ir atskirtį sąlygojantys faktoriai, pvz., kaime gyvenanti šeima, gyvenanti iš 3 ha ūkio, kurioje vyras dirba sezoninį darbą už minimalų atlygį, žmona neturi kvalifikacijos nei galimybės dirbti, auginanti 3-5 vaikus; nepilnametė vieniša motina, neturinti išsilavinimo, iki gimdymo niekur nedirbusi, auginanti vaiką; psichikos negalią turinti motina, gaunanti pašalpą ir auginanti vaikus; šeima, kurioje dirba vienas sutuoktinis, kitas rūpinasi neįgaliu (jei negalia didelė arba labai didelė) vaiku ir kuriose yra dar ne mažiau kaip vienas vaikas. Dažnu atveju tokia šeima patiria ne tik skurdą, bet ir atskirtį: neįgalųjį prižiūrintis šeimos narys neturi galimybės dirbti, net kai vaikas sulaukia mokyklinio amžiaus (dėl labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių skiriamas namų mokymas). Tokioje šeimoje sveikiems broliams ir seserims tenka neįgaliojo priežiūros našta, kuri kartu su bloga materialine padėtimi riboja vaiko laisvalaikio, neformaliojo ugdymo (si) galimybes;

Konkretūs pavyzdžiai: Šeima, gyvenanti kaime. Motina mokėsi specialiojoje mokykloje, turi intelekto negalią. Tėvas bedarbis, motina negali gerai paaiškinti, ar gydėsis psichiatrijos ligoninėje, ar sėdėjęs kalėjime. Augina normalaus intelekto sūnų, kuris nuolat konfliktuoja su tėvais, jų gėdisi, bėga iš namų, pragyvenimui vagiliauja. Šeimos pajamos - neįgalumo pašalpa, padieniai darbai ir talkos kaime. Vaikui teikiama socialinė parama ugdymo įstaigoje. Šeima turėjo karvę, tačiau pardavė ir pinigų pragėrė.

Jauna moteris augina vaiką su labai didele negalia. Vyras paliko, vos pamatęs, kad kūdikis gimė su fiziniais trūkumais. Šeimoje dar vienas vaikas. Dirbti mama negali, nes nėra kam palikti prižiūrėti neįgalųjį. Iš gailėstingumo padeda kaimynė. Didžiausia parama - vyresnysis sūnus.

Abiturientas, išlaikęs valstybinius egzaminus labai aukštais balais, niekur nestojo dėl šeimos materialinės situacijos: tėvas mirė, mama gauna minimalų atlyginimą, išlaiko dvejų kambarių butą.

Santaupos – našlės ir našlaičio pensija, kurią gauna 4 mėn. Abu šeimos nariai tvirtai įsitikinę, kad skurdas užkerta bet kokią galimybę siekti mokslo.

Šeima, auginanti vaiką su intelekto sutrikimu, patiria nuolatinius jo agresyvumo priepuolius, kurie su lytine branda tampa vis dažnesni. Kaimynai taip pat sulaukia sutrikusio intelekto jaunuolio grasinimų užmušti, padegti. Šeima jaučia bendruomenės nenorą bendrauti ir baimę. Patiriama atskirtis vis didėja.

2.2. Pagal seniūnijas

Jurbarko rajone yra 12 seniūnijų.

Seniūnija	Gyventojų skaičius	Kaimai ir gyvenvietės, į kurias neužsuka joks autobusas	Nepatogus susisiekimas	Veikiančios įstaigos ir įmonės/iš jų – privatus sektorius
Girdžiai	1540	3	1	10 /3
Juodaičiai	591			6/1
Jurbarkai	3630			15/10
Raudonė	1880	2	1	11/6
Seredžius	3096		4	27/17
Skirsnemunė	2573			9/0
Smalininkai	1652			25/12
Veliuona	2216		6	8/4
Viešvilė	1690	1		12/3
Šimkaičiai	2412	1		23/2
Eržvilkas	Nėra duomenų		3	
Jurbarkai	Neseniai įsteigta			

(Duomenys panaudoti iš www.jurbarkas.lt ir seniūnijų specialistų apklausų)

Jurbarkų, Jurbarko, Skirsnemunės, Girdžių, Smalininkų seniūnijos yra arčiausiai Jurbarko centro. Susisiekimas geras, atstumas iki rajono centro nedidelis, todėl nemažai privataus kapitalo įmonių, seniūnijų gyventojai įsidarbina Jurbarko.

Atokesnėse seniūnijose situacija sudėtinga. Kadangi seniūnijose yra nuo 5 iki 61 miestelio tipo, kaimo gyvenvietės, viešasis transportas neužsuka į dalį kaimų, jau nekalbant apie vienkiemius. Senyvi žmonės susiduria su problemomis, kai reikia vykti su reikalais. Taip kaime didėja atskirties grupės, mažėja galimybė ne tik atlikti būtinus reikalus, bet ir tenkinti gyvybiškai svarbius poreikius, ypač turint sveikatos problemų. Tokioje situacijoje labai padeda seniūnijų specialistai, tačiau ir jų galimybės ribotos. Vaikus iš sunkiau apsiekiamų kaimų važioja „geltonasis autobusas“, pagelbsti kaimynai, turintys automobilius.

Kuo toliau nuo rajono centro nutolusi seniūnija, tuo sudėtingesnės susisiekimo sąlygos. Vasaros metu, kai nustoja važinėti mokiniai, autobusų maršrutų sumažėja, jie atvažiuoja į atskiras vietas 3-4 kartus per savaitę. Į kai kurias seniūnijas autobusai atvyksta labai anksti, žmonės turi vykti gerokai anksčiau, nei pradeda dirbti reikalingos įstaigos. Tai labai sudėtinga šaltuoju metų laiku.

Pati sudėtingiausia situacija mažiausioje ir labiausiai nuo rajono centro nutolusioje Juodaičių seniūnijoje. Joje gyvena tik 591 gyventojai. Atstumas iki Jurbarko – 57 km. Važiuojant viešuoju transportu, tenka persėsti. Vasaros mėn. autobusai kursavo 4 kartus per savaitę. Jurbarko ir Raseinių autobusų grafikai nesuderinti tarpusavyje, tai kelia labai daug problemų, norint pasiekti atokesnius seniūnijos kaimus. Dalis kelio yra žvyrkelis. Esant nepalankioms klimato sąlygoms, keliai tampa sunkiai pravažiuojami. Žmonėms labai sunku suderinti autobuso grafiką, ypač vasarą, su eile pas odontologą. Mokykla, seniūnija, paštas ir priešgaisrinės apsaugos komanda – vienintelės galimybės dirbti. Žinant specialistų kaitą tokiose įstaigose, įsidarbinimo galimybės prilygsta 0. Jauni žmonės stengiasi išvažiuoti.

2007m. sausio 1 d. duomenimis, procentinė bedarbių dalis nuo darbingo amžiaus gyventojų seniūnijose pasiskirstė taip.

Viešvilės sen. – 8,85 proc., Girdžių sen. 8,83 proc., Smalininkų sen. – 8,32 proc., Skirsnemunės sen. – 8,24 proc., Jurbarkų sen. – 8,2 proc., Šimkaičių sen. – 7,44 proc., Raudonės sen. – 7,25 proc., Juodaičių sen. – 6,36 proc., Veliuonos sen. – 5,34 proc., Eržvilko sen. – 4,55 proc. ir Seredžiaus sen. – 4,32 proc.

Seniūnija	Dirbantys užsienyje asmenys	Nepilnametės mamos	Bedarbiai asmenys
Girdžiai	70	1	
Juodaičiai	15		
Jurbarkai			
Raudonė	60	2	
Seredžius	100	3	
Skirsnemunė	43	2	
Smalininkai	100	2	
Veliuona	47	2	
Viešvilė	100	4	
Šimkaičiai	60	4	
Eržvilkas	65	1	
Jurbarkai			

2.3. Pagal skurdo ir socialinės atskirties priežastis

1. Fizinė, psichinė, intelektinė asmens, šeimos nario negalė.
 2. Ilgalaikiai, lėtiniai, nepagydomi sveikatos sutrikimai.
 3. Vaikų skaičius šeimoje.
 4. Nepilna, netradicinė šeima (vienišas tėvas, motina, sugyventiniai), nepilnamečiai tėvai.
 5. Ilgalaikė bedarbystė.
 6. Darbo netekimas 55+
 7. Rinkoje vertinamos kvalifikacijos neturėjimas, ypač jei nėra bent jau pagrindinio išsilavinimo.
 8. Moters amžius ir šeiminė padėtis.
 9. Smulkūs ūkiai, nebeatlaikantys konkurencijos.
 10. Pajamos iš oficialios veiklos, mažesnės, nei vyriausybės nustatytas darbo užmokesčio minimumas (nedidelės pajamos iš veiklos su verslo liudijimu, darbdavio politika, nekonkurencingas verslas, kuriantis nedidelę pridėtinę vertę ir pan.)
 12. Minimali senatvės pensija, ypač jei žmogus gyvena vienas (vienišas ar našlys).
 13. Ribotos galimybės integruotis darbo rinkoje dėl galiojančių stereotipų (tautybė, lytis, teistumas, seksualinė orientacija).
 14. Priklausomybė nuo alkoholio ir kitų psichotropinių medžiagų
 15. Nenoras dirbti ir negebėjimas sieti pajamų su darbu.
- Santykinai skurde gyvenančius asmenis galima skirstyti į dvi apibendrintas grupes: tuos, kurie patenka į skurdo grupę dėl susiklosčiusių aplinkybių (šeima, mažamečiai vaikai, ligonio slauga, sveikatos problemos, amžius, nedidelis ūkis). Jie dažnai nori dirbti arba dirba daug, tačiau
- dėl sveikatos problemų negali atlikti tam tikro darbo;
 - patenka į asmenų grupę, kuri nepatraukli darbdaviui (jaunos mamos, senyvi žmonės, psichinę negalią turintys asmenys ...);
 - neturi kam palikti mažamečių vaikų, ypač kaime;
 - darbo rinkoje trūksta „lankstumo“ – galimybės prisitaikyti darbo grafikus, dirbti namie, dirbti sau patogiu laiku ir pan.

- stengiasi pragyventi iš žemės ūkio, nes yra „pririšti“ prie gyvenamosios vietos, gyvulių ir pan.;
 - galimybių ribose atlieka nesudėtingus darbus, kurie yra mažai mokami (pina, veria karolius ir pan.);
 - trūksta žinių, padrašinimo imtis savarankiškos veiklos, kai kada – konkrečios paramos (verslo liudijimas kainuoja santykinai nedaug, tačiau „Sodros“ įmokos žmones baugina.
- Antra didelė skurdžiai gyvenančių asmenų grupė yra :
- asmenys, turintys priklausomybę nuo alkoholio ar kitų psichotropinių medžiagų;
 - asmenys, kurių sąmonėje jau susiformavusi nuostata, kad viską „privalo duoti“ valstybė ir jos įgaliotos institucijos.

Pavyzdys: vaikai ateina į mokyklą nešvariais rūbais. Motina mokytojai paaiškina „Tuos rūbus, kur rudenį atvežė kaip labdarą, jau visus ištepė ir išmetė, o naujų kol kas niekas neatvežė“.

Trečioji grupė asmenų, kuri tikrai egzistuoja, kalbant apie skurdą – tie, kurie tarsi ir patenka į skurdžiau gyvenančiųjų grupę, tačiau turi įvairius šešėlinius užsiėmimus, gyvena pakankamai gerai:

- gauna nelegalias pajamas (iš kontrabandos, nelegalaus darbo užsienyje);
- gauna realias pajamas iš veiklos, kuri mūsų valstybėje yra „nematoma“ (Jurbarko r. labai populiarus senų automobilių gabenimas iš užsienio. Asmuo, turintis nedidelį savo tralą, nemoka jokių mokesčių, „Sodros“ įmokų, PSD įmokų;
- pakanka sutuoktinio ar kit. pajamų, tačiau registruojasi Darbo biržoje dėl socialinių garantijų ir net neketina niekur dirbti.

Pagal poreikį ir pastangas keisti savo situaciją, šie asmenys santykinai skirstomi į tris grupes:

- norintys gerinti savo situaciją, bet to negalintys, dažnai dėl labai objektyvių priežasčių; Tokiose situacijose reikalingos sutelktos valstybės, savivaldybės, darbdavio, artimosios bendruomenės ir paties žmogaus pastangos.
- negalintys ir nenorintys nieko keisti asmenys (išskyrus valstybės politiką ir pašalpų sistemą). Reikalinga valstybės politikos kaita: pašalpos, išmokos turi būti siejamos su darbu. Kiekvienoje seniūnijoje galima surasti daugybę veiklų, kurios nesusijusios nei su didele atsakomybe, nei kompetencija, pvz., kanalų valymas, pakelių šienavimas...). atlygis siejamas ne su darbo laiku, o su rezultatu; socialinė pagalba šeimai traktuojama ne kaip maisto dalijimas (kurį per kitas duris išneša į kaimą parduoti) o kaip ikimokyklinio amžiaus dienos centrai, kur vaikai ugdomi ir pamaitinami ir pan.
- Galintys keisti situaciją, bet to nenorintys: patogų turėti socialines garantijas, gauti nemokamus darbo biržos organizuojamus mokymus ir mokymosi stipendiją, jau iš anksto žinant, kad „to darbo aš kaip gyva nedirbsiu“. Čia jau daugiausiai įtakos galima padaryti per valstybės politiką, pajamų deklaravimą, prioritetų peržiūrėjimą, įvairiems mokymams skiriamų lėšų perskirstymą.

3. Švietimo būklė

Jurbarko rajone veikia

1 gimnazija

4 vidurinės mokyklos

17 pagrindinių mokyklų

2 darželiai– mokyklos

1 vaikų lopšelis-darželis

Yra 7 darželiai, kaip mokyklų skyriai;

1 muzikos mokykla;

1 specialioji internatinė mokykla;

1 technologijų ir verslo mokykla;

Vaikų globos namai.

Bendrojo lavinimo mokyklose dirba 525 pedagogai (mokytojai, mokyklų vadovai)

2006/2007m.m. bendrojo lavinimo mokyklose mokėsi 5443 mokiniai;
 Veikė 18 priešmokyklinio ugdymo grupės, kurias lankė 282 vaikai;
 Suaugusiųjų klasėse mokėsi 49 asmenys.
 Ikimokyklinio amžiaus vaikų tikslios statistikos nėra.
 Jurbarko ikurtas sutrikusio intelekto jaunuolių darbo centras.

Lėšos, tenkančios vieno mokinio išlaikymui mokykloje, pasiskirsčiusios labai netolygiai: mažiausiai mokinio ugdymo organizavimo sąnaudos yra gimnazijoje ir miesto vidurinėse mokyklose ir siekia maždaug 3000,00 Lt vienam mokiniui.

Didesnių kaimo mokyklų lėšos vienam moksleiviui siekia vidutiniškai 4500,00Lt. Kuo tolimesniame taške yra mokykla ir kuo mažiau joje mokinių, tuo didesnės išlaidos vienam mokiniui. Ekonomiškai nenaudingiausia išlaikyti mažas ir specializuotas mokyklas. Smalininkų specialiosios mokyklos lėšos vienam mokiniui siekia 18000,00 lt.

Mažos mokyklos vertinamos nevienareikšmiškai, todėl sunku pasirinkti tarp jų išlikimo ir/ar uždarymo:

Privalumai	Trūkumai
1. mokiniais arčiau į mokyklą; 2. nereikia derintis prie autobusų grafiko, kuris visiškai sugriauna dažno mokinio dienos tvarką; 3. mokiniai patiria mažiau įtampos dėl šeimos materialinės būklės, nei eidami į dideles mokyklų bendruomenes; 4. visi mokiniai „matomi“, greičiau apstebimos problemos, dedama daugiau pastangų jas išspręsti, nei didelėje bendruomenėje; 5. taikoma daugiau neformalių būdų, leidžiančių įveikti bendrąją programą ir įgyti išsilavinimą (mažesni lūkesčiai, mažesni reikalavimai);	1. dalį dalykų dėsto nespecialistai; 2. skurdesnė ugdymo aplinka; 3. mažesnės socializacijos, pažintinių procesų plėtojimo galimybės; 4. mažesni mokinių lūkesčiai ir aspiracijos; 5. dažnai nėra specialistų, teikiančių specialiąją pagalbą; 6. mažėja konkurencingumo galimybės įgyjant profesinę kompetenciją; 7. stipriai veikia pedagogų nuostatos į atskirų šeimų narius.

Kadangi rajone nėra ankstyvosios korekcijos tarnybos, vaikai iki 3 metų tampa „nematomi“. Jei tai vaikai, turintys specialiųjų poreikių, jie dažnai negauna būtinos pagalbos tuo amžiaus tarpsniu, kai ji yra efektyviausia. Ankstyvosios korekcijos tarnybos nebuvimas jau suponuoja tolesnę vaiko atskirtį. Ypač skaudžiai jaučiamos pasekmės šeimose, kurios dėl žinių stokos, visuomenėje gyvuojančių mitų, finansinių galimybių nebuvimo negali ieškoti pagalbos kitose institucijose. Vertinant bendru Lietuvos mastu, specialiųjų poreikių mokinių yra 10-13 procentų nuo visos imties. Galima spėti, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų, turinčių SP, yra toks pats procentas. Jurbarko d/m „Ažuoliukas“ į savo grupes priima 16 vaikų nuo 3 iki 21 metų, tačiau juose ugdomi daugiausia miesto vaikai. Paskutiniaisiais metais organizuotas SP vaikų pavėžėjimas iš aplinkinių miestelių, tačiau Jurbarko rajonas yra labai ištęstas, iki kai kurių kaimų 60 km nuo rajono centro. Vaikai iš atokių vietovių kol kas nepavėžėjami. Tėvams savo transportu pavėžėti vaikus yra neįmanoma dėl finansinių priežasčių. Be to, sunku suderinti SP vaiko, kitų šeimos narių, asmeninio darbo grafikus. Vaikai, turintys didelių ir labai didelių SP, o kartu ir jų šeimos pasmerkiamos atskirčiai, o dažnai ir skurdui. (pavyzdys iš Jurbarko švietimo centro pedagoginės psichologinės tarnybos praktikos: mama augina visiškos negalios mergaitę. Tėvo nėra; pagrindinis pagalbininkas – vyresnis sūnus, kuris sesers priežiūrai aukoja savo laisvalaikį. Artimų draugų kaime nėra – žmonių požiūris atšalus ir nepalankus. Jei mamai reikia kur nors vykti ryte, kai sūnus mokykloje, iki šiol

gelbėdavo bedarbė kaimynė. Tačiau dabar ji gavo darbą. Motina taip pat norėtų dirbti, tačiau dukters į d/m Ažuoliukas“ negali atvežti, nes nespėtų grįžti iki prasidedant darbui.)

Ankstyvoji pagalba šeimoms, auginančioms SP vaikus, yra nepatenkinama: atskirčiai ir skurdui pasmerkami ne tik vaikai, turintys didelių SP, bet kartu ir jų šeimos.

Demografinė situacija lemia pokyčius švietimo sistemoje. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų, kurios traktuojamos kaip atskiri juridiniai vienetai, yra trys: lopšelis –darželis ir du darželiai – mokyklos. 7 darželiai kaip skyriai prijungti prie mokyklų. Rajone veikia 6 lopšelio grupės. Jose ugdomi vaikai nuo 1 iki 3 metų. Šiuo metu lopšelio grupės lanko 87 vaikai Iš viso ikimokyklinėse ugdymo įstaigose yra 546 vietų. 100 ikimokyklinio amžiaus vaikų tenka 105 vietos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. 2005 m. duomenimis, rajone buvo 780 ikimokyklinio amžiaus vaikų (Jurbarko r. savivaldybės administracijos švietimo skyriaus statistika). Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lanko 503 vaikai (416 ikimokyklinio ir 87 lopšelinio amžiaus). 2007 m. I pusmetį ikimokyklinio ugdymo įstaigose buvo 43 laisvos vietos. Miesto darželiai visiškai užpildyti. Kuo atokesnėje vietovėje yra ikimokyklinio ugdymo įstaiga, tuo daugiau laisvų vietų. Optimaliai išnaudojant šią situaciją, būtų galima spręsti kai kurias pedagogines, socialines ir finansines problemas.

Dar viena probleminė grupė – vaikai iš probleminių šeimų, auginami namuose. Nors yra patvirtintas Pagalbos ikimokyklinio amžiaus vaiką namuose auginančiai šeimai teikimo tvarka, Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo specialiųjų poreikių ikimokyklinio amžiaus vaikams namuose tvarka, realiai šie vaikai auga patirdami pedagoginį ir socialinį apleistumą. Problemos identifikuojamos mokykloje, tačiau dažnai sudėtinga nustatyti įgimtų ir įgytų sunkumų santykį bei organizuoti tinkamą pagalbą.

Ikimokyklinės ugdymo įstaigos sutelktos mieste ir didesniuose miesteliuose. Vaikai iš atokesnių kaimo vietovių, turi mažesnes galimybes lankyti ikimokyklines ugdymo įstaigas, o kartu ir gauti reikiamą pedagoginę, specialiąją pedagoginę ar logopedo pagalbą. Tėvus sąlygiškai galima skirstyti į tris grupes:

- 1) nenorinčius leisti vaiko į darželį, manančius, kad namuose ar pas samdomą auklę vaikui geriau;
- 2) norinčius, bet negalinčius vaiko leisti į darželį dėl objektyvių priežasčių (vietų nebuvimas) ir subjektyvių priežasčių (nėra galimybės pavėžėti; vienas iš tėvų yra bedarbis, todėl prižiūri vaikus; darbo grafikas ir darželio darbo valandos nesutampa ir pan.);
- 3) Tėvus, kurie net nesvarsto, ar vaikui geriau namuose, ar darželyje. Tokie tėvai neskiria vaikui daug dėmesio; vaikas auga tarsi savaime.

Tai lemia:

- šeimos tradicijos ir normos (Pvz., Motina privalo auginti vaiką namuose – tiesiogiai orientuotas į moters atskirties didinimą).
- žinių trūkumas: tėvams nepakanka žinių apie vaiko raidos ypatumus, amžiaus tarpsnius, poreikius, ugdymo kryptingumą;
- tėvų atsakomybės trūkumas, vaiko kaip nuosavybės traktavimas;
- darželių veiklos nelankstumas.

2-3 grupės tėvai dažnai patys patiria socialinę atskirtį dėl mažų pajamų, profesinės veiklos nebuvimo. Šių žmonių menki socialiniai tinklai, apsiribojama šeimos ir giminės ryšiais. Nedidelės galimybės plėtoti kultūrinį akiratį. Vaikai jau savaime patiria atskirties apraiškas, o dažnai – ir skurdą.

Didelė problema – ikimokyklinių ugdymo įstaigų darbo laikas. Jis visiškai nesuderintas su tėvų darbo grafiku. Darželio grupė baigia darbą 18 val., kai tuo tarpu daug jaunų žmonių dirba pamaininį ir ilgai trunkantį darbą. Todėl galima sakyti, kad ikimokyklinio ugdymo paslaugos teikiamos tik dalinės – dažnu atveju tėvai privalo surasti dar ir žmogų, kuris prižiūri vaiką po darželio.

Ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje skatintų vaiko socializaciją, padėtų įgyti bendravimo, bendradarbiavimo įgūdžius, plėtotų vaiko žinias ir stiprintų gebėjimus, padėtų išvengti tokių reiškinių, kaip socialinis ir pedagoginis apleistumas, kuriuos jau galima identifikuoti vaikui atėjus į priešmokyklinę grupę. Vaikai, negalintys lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigų, negauna specialistų pagalbos: į mokyklas ateina su kalbos sutrikimais, ilgai nepastebėtomis raidos

problemomis. Tai savaime lemia ugdymo(si) problemas, o kai kada būna lemiamas postūmis į atskirtį tolesniame gyvenime. (plg. kultūrinės reprodukcijos koncepciją, Bernstein ir kiti).

Konsoliduotame Lietuvos socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties strategijų 2006-2008 m. įgyvendinimo priemonių sąrašo 3 prioritetas, uždavinys 3.1., priemonė 3.1.1. Panaikinti vaikų skurdą ir socialinę atskirtį.

Labai svarbu, kad vaikai dar iki trejų metų ir jų šeimos galėtų gauti kompleksines sveikatos ir socialines, šeimos konsultavimo paslaugas. Šiuo metu ŠMM visuomenės svarstymui pateikė Švietimo įstatymo pakeitimo projektą, kuriame numatoma praplėsti ikimokyklinio amžiaus ribas nuo 0 iki 5 (6 m.). Dabar ikimokyklinis amžius apibrėžiamas kaip laikotarpis nuo 3 iki 5 (6) m. Praplėsdama ikimokyklinio amžiaus ribas, ministerija vaikus nuo 0 iki 3 metų padaro tikslinę pedagoginių psichologinių tarnybų (toliau – PPT), veikiančių beveik visose savivaldybėse, grupę, Prasiplečia PPT pagalbos teikimo ribos: į jas patenka šeimos, auginančios vaikus iki 3 m. Tai tik iš dalies atitinka 3 prioriteto 3.1.1 priemonę – teikti kompleksinę pagalbą vaikams pagal gyvenamąją vietą.

Atsižvelgdami į įstatymo projektą, pasiūlymus, kaip spręsti ankstyvosios korekcijos tarnybos nebuvimą, pateikiame po ikimokyklinio ugdymo sistemos apžvalgos.

3 prioriteto 3 uždavinys, priemonė 3.1.1. užtikrinti kompleksinių paslaugų prieinamumą. Galima organizuoti ikimokyklinio amžiaus vaikų pavėžėjimą iki artimiausios ikimokyklinio ugdymo įstaigos (pvz., sutartys su tėvais; seniūnijos transportas; socialinio darbuotojo paslaugos, palydint ir parvežant vaikus) Taip būtų išspręstos ir rizikos grupės šeimų vaikų maitinimo, sveikatos priežiūros, specialistų pagalbos problemos. Tačiau realiai susidurtume su kita grėsme: prosocialių šeimų pasipriešinimu, kuris labai dažnai kyla, siekiant integracijos.

3.1.2. Vaikų dienos centrų kūrimas prie ugdymo įstaigų išspręstų dalį problemų. Ugdymui ir užimtumui organizuoti, tėvų švietimui vykdyti toks centras, įkurtas arti vaiko gyvenamosios vietos (mokykloje, seniūnijoje) leistų spręsti vaiko ugdymo ir priežiūros problemas, tačiau vaikas dažnu atveju negautų specialistų pagalbos (ypač, kai jų nėra daugelyje mokyklų). Taip pat kiltų vaikų maitinimo problema, ypač, jei planuojama įtraukti rizikos grupės vaikus). Jurbarko rajone, net jei būtų perskirstoma valstybės parama, skiriama rizikos grupės vaikams, šią problemą būtų labai sudėtinga išspręsti.

3.1.1. Kaip viena priemonė numatytas šeimos konsultavimas. Formaliai tėvų švietimas yra ne vienos institucijos funkcija., tačiau realiai informacinę, konsultacinę ir šveičiamąją pagalbą šiuo metu gauna tėvai, kurių vaikai lanko ikimokyklines ugdymo įstaigas. Tėvai, auginantys ikimokyklinio amžiaus vaikus namuose, rizikos grupės tėvai, tėvai, pažeidę vaiko teises ir nesirūpinantys vaiko gerove, t.p. turi būti šviečiami. Tačiau tai kol kas formalus dalykas: nėra būdų, kaip juos surinkti, motyvuoti dalyvauti. Privalomas ikimokyklinis ugdymas tam tikros grupės vaikams turėtų būti siejamas su privalomu šios grupės tėvų švietimu.

Siekiant kompleksinės pagalbos, būtini tokie sprendimai SADM, ŠMM, SAM, VRM ir savivaldybės lygmeniu:

1) organizuoti įvairių institucijų (Vaikų teisių apsaugos, policijos, pedagoginės psichologinės tarnybos, seniūnijų socialinių darbuotojų, ugdymo įstaigų specialistų) komandinį darbą, funkcijų ir atsakomybės pasiskirstymą;

2) numatyti koordinuojančią instituciją, nes dažnai tą pačią funkciją atlieka kelios įstaigos, o kitais atvejais nėra suteikti pagalbos be tarpinstitucinio bendradarbiavimo (pagrindinės mokyklos mokytis mokyklą, užsisklendė namuose; mama atsisako kreiptis pagalbos; mokyklos Specialiojo ugdymo komisija spėja, kad gali būti psichinės ligos paūmėjimas; Tarnybos psichologas negali siūlyti savo paslaugų ar brautis į namus. Tam reikalinga dar viena institucija – VTAT arba policija);

3) kadangi visoje Lietuvoje vis dar stinga specialiųjų pedagogų, logopedų, kineziterapeutų, vaikų neurologų, labai didelis psichologų poreikis, ieškoti galimybės dotuoti studijas asmenims kuriuos siunčia mokytis savivaldybė. Asmuo, gaunantis tokią paramą, įsipareigoja tam tikrą laikotarpį dirbti jį siuntusioje savivaldybėje.

Pačios bendruomenės gali:

1. Kurti nedidelius dienos centrus, kad ir tuštėjančiose kaimo mokyklų patalpose, kuriuose keletui valandų būtų galima palikti 1-3 metų vaikus (nors ir ne kasdien). Gal vyresnio amžiaus žmonės galėtų vaikų priežiūrą atlikti ir visuomeniniais pagrindais, taip sprendami vienišumo, nereikalingumo, atskirties problemą. (Būtų gerai šiuo klausimu pasikonsultuoti su teisininku, apibrėžiant bendruomenės centro, jo darbuotojų atsakomybę ir pan.)

2. Į šiuos centrus būtų galima kvietis reikalingus specialistus, kurie vietoje teiktų konsultacijas, patarimus, atliktų masažą ir pan. Mobilias paslaugas teikianti specialistų komanda turėtų būti suburta prie vienos iš aukščiau minėtų institucijų;

3. Labai didelė pagalba būtų lankomoji socialinio darbuotojo priežiūra, pvz. tam tikrą savaitės dieną numatomam valandų skaičiui, arba pagal pateiktą prašymą. Tėvai galėtų planuoti savo laiką, tvarkyti kitus reikalus, pavyzdžiui, išvykti pas gydytoją ir pan.

Švietimo įstatyme ir parengtame Švietimo įstatymo pataisų projekte numatoma, kad specialistams rekomendavus, ikimokyklinis ugdymas gali būti privalomas. Kol kas nėra norminių aktų, apibrėžiančių, kokiais atvejais ugdymas privalomas ir kaip jį įgyvendinti, kai darželiuose nėra vietų. Bendruomenės iniciatyvos, kuriant mini centrus, būtų labai didelė pagalba, teikiant privalomą ikimokyklinį ugdymą.

Jurbarko r. strateginiame plane numatytos rajono lygmens veiklos:

1
Švietimo įstatyme ir parengtame Švietimo įstatymo pataisų projekte numatoma, kad specialistams rekomendavus, ikimokyklinis ugdymas gali būti privalomas. Kol kas nėra norminių aktų, apibrėžiančių, kokiais atvejais ugdymas privalomas ir kaip jį įgyvendinti, kai darželiuose nėra vietų. Bendruomenės iniciatyvos, kuriant mini centrus, būtų labai didelė pagalba, teikiant privalomą ikimokyklinį ugdymą.

Jurbarko r. strateginiame plane numatytos rajono lygmens veiklos:

1.2.1.2. Išaiškinti, kiek vaikų kiekvienais metais lankys ikimokyklines ir priešmokyklines grupes bei nustatyti: kaip bus teikiamos ugdymo paslaugos ugdymo įstaigos nelankantiems vaikams, kurie priešmokyklinio ugdymo modeliai (vietos (patalpų), formos, trukmės atžvilgiais) taikytini kiekvienoje mokykloje.

Šiuo metu ugdymo paslaugos mokyklos nelankantiems vaikams teikiamos tik formaliai (parengti aprašai). Šį punktą būtų galima praplėsti bendruomenių iniciatyvų skatinimu.

1.2.1.3. Įsteigti mišrią ikimokyklinio ugdymo grupę Eržvilko vidurinėje mokykloje. (2007 m.) Eržvilko vidurinė mokykla jau bandė organizuoti epizodinį mišrios darželio grupės darbą. Tėvai, ypač mamos, labai džiaugėsi galimybe nors laikinai palikti vaikus specialisto priežiūroje. Kaip pasakojo mokyklos direktorė, kai kurios dėkojo su ašaromis akyse, nes kaime motinos, prižiūrinčios mažus vaikus ir ūkį, dažnai apsmerktos socialinei atskirčiai.

Turėtų būti numatyta ir apibrėžta reali atsakomybė už vaiko nepriežiūrą, nesirūpinimą juo. Šiuo metu vyrauja nebaudžiamumo jausmas, kuris dar labiau didina neatsakingumą. Žiaurų elgesį su vaikais. Tėvystė pirmiausiai turi būti siejama su atsakomybe. Jei vaikas paimamas valstybės globon, tėvai, kuriems apribotos tėvystės teisės, turėtų bent dalinai mokėti už vaiko išlaikymą valstybės įstaigoje, dirbti viešuosius darbus, pervesti kažkokį procentą į vaiko sąskaitą ar pan.

Dabar tėvų nuomonė ir pasirinkimas dažnai tampa lemiamu, o specialistams lieka tik prašytojo, įtikinėtojo vaidmuo. Pavyzdys: kūdikystėje berniukui nudeginta apie 60 procentų kūno. Dėl nudegimų atsirado randai, oda prarado elastingumą. Augant vaikui, oda nespėja temptis, griaučių sistema ją plėšia. Reikalinga chirurginė operacija, kurios tėvai atsisako. Motyvas – vaikui gali būti nuimta neįgalumo pašalpa.

2006 m. Jurbarko rajono savivaldybės internetinėje svetainėje pateikiami šie duomenys: 2006 -09-01 į bendrojo lavinimo mokyklą atėjo 5443 mokiniai. Pavyzdys palyginimui: 2005/2006 m.m.- 5765 mokiniai; 2004 /2005 – 6097 mokiniai. Jų ugdymui rajone šiuo metu veikia 1 gimnazija, 4 vidurinės mokyklos (dvi – mieste, dvi – kaime) 17 pagrindinių, 2 darželiai – mokyklos. Taip pat rajone yra specialioji mokykla vaikams su dideliais ir labai dideliais intelekto sutrikimais, bei verslo ir technologijų mokykla. Jurbarko rajono savivaldybėje veikia vaikų globos namai.

Mokyklų tinklas išdėstytas tolygiai –vaikui, siekiančiam pagrindinio išsilavinimo, atstumas iki artimiausios mokyklos 1-10 km... Iki artimiausios vidurinės mokyklos jau turi važiuoti 10-20 km, o jei pageidauja mokytis gimnazijoje, dažnai šis atstumas tampa dvigubu. Mokinių gerovei veikia bendrabutis.

2006 mokslo metais suformuota 20 priešmokyklinio ugdymo grupių, kurias lanko 220 vaikų (2006 m. 6 metų vaikų buvo apie 350). Priešmokyklinis ugdymas nėra privalomas (remiantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 8 punktu, rekomendavus atsakingoms institucijoms, jis gali būti privalomas). Priešmokyklinis ugdymas padeda integruotis bendraamžių grupėje, adaptuotis ugdymo institucijoje, plėtoti socialinius įgūdžius, pasirengti mokymuisi pirmojoje klasėje. Kvalifikuota, kryptinga pedagogo pagalba leidžia identifikuoti vaikui kylančius sunkumus, ypač šeimos ugdymo spragas ir ieškoti jų šalinimo būdų arba kompensavimo mechanizmų. Priešmokyklinukai jau gali gauti specialistų (jei tokie yra mokykloje) pagalbą. Tai ypač aktualu rizikos šeimų, namuose augintiems vaikams. Faktiškai logopedo pagalbą gauna tik 10 ugdymo įstaigų priešmokyklinių grupių vaikai (miesto darželių/ mokyklų, miesto vidurinių mokyklų, 2 pagrindinių, 2 kaimo vidurinių). Dėl specialistų trūkumo, etatų dalies mažumo daug vaikų net priešmokyklinėje grupėje negauna pagalbos. Vėl tai skaudžiai paliečia skurdžiai gyvenančių šeimų vaikus ir rizikos grupės vaikus. Kalba, jos išsivystymas, žodyno turtingumas, minčių formulavimo aiškumas labai lemia ugdymo proceso sėkmingumą, o kalbinis intelektas labai daug įtakoja, siekiant vėlesnės integracijos visuomenėje. Logopedo pagalbos nebuvimas, esant dideliems kalbos, kalbėjimo, komunikacijos sutrikimams dažnai yra postūmis į socialinę atskirtį, tolesnius sunkumus ugdymosi procese, menkesnius akademinis gebėjimus ir integracijos darbo rinkoje sunkumus. Ypač sudėtinga situacija vaikams, turintiems didelių ir labai didelių SP. Jiems rekomenduojamas arba ugdymas namuose (taip tik didinant atskirtį ir skurdą tiek vaiko, tiek šeimos atžvilgiu), arba ugdymas d/m „Ažuoliukas“ specialiojoje lavinamojoje grupėje. Šiuo atveju toliau nuo rajono centro gyvenančioms šeimoms kyla pavėžėjimo problema, nes grupė tik dienišė. D/m turi autobusiuką, tačiau juo pavežami vaikai, gyvenantys ne toliau, kaip 15 km, arba bandomas integruoti priešmokyklinėje grupėje (dažniausiai be specialisto pagalbos). Pastarasis atvejis, užuot didinęs laukiamą bendrumą, tik dar labiau skatina atskirtį. Viena iš problemų – priešmokyklinio ugdymo modeliai. 2006/2007 m.m. rajone buvo taikomi visi 6 modeliai, nors 6 modelis tikrai mažiau efektyvus, nei kiti. Priešmokyklinukai į mokyklą ateina per mokinių atostogas ir birželio mėnesį. Atskirties vaikams to yra per mažai. Patys pedagogai pripažįsta, kad tai labai silpnas modelis. Kita vertus, tai nulemia tėvų apsisprendimą į pirmąją klasę leisti šešiametčius vaikus, kurie dar nepasiekę brandumo mokytis, kas dažnai tampa sunkios adaptacijos, kitokių sunkumų priežastimi.

Pavyzdys: Mama, gyvenanti kaime, nori leisti šešių metų sūnų į pirmąją klasę. Berniukas tam nesubrendęs, jam rekomenduojama mokytis priešmokyklinėje grupėje. Mama argumentuoja: „priešmokyklinis ugdymas vyksta birželio mėn. Aš dirbu. Man naudingiau, kad vaikas būtų prižiūrėtas bent pusę dienos, todėl į jokiais rekomendacijomis neatsižvelgsiu“.

Rajono mokyklose dirba 462 mokytojai (be mokyklos vadovų) (www.svis.lt). 379 mokytojai vyresni, nei 35 m. amžiaus., tai sudaro 82 procentus visų mokytojų. Kai kurių dalykų pedagogai turi po keletą pamokų keliose mokyklose, t.y., atvažiuoja į konkrečią mokyklą 1-2 dienas per savaitę. Kaimo mokyklose, ypač mažosiose, vieno dalyko specialistai dėsto ir kitus dalykus. Pedagogai, kuriems nesuteikta kvalifikacinė kategorija – 55, iš jų 16 turinčių 15 ir didesnę darbo stažą. (www.svis.lt). Ugdymo įstaigose 3,5 etato psichologo (4 asmenys); logopedų 6,75 etato, dirba 10 žmonių; spec. pedagogai – 6 etatai, 7 žmonės. Specialistai pasiekia tik tas mokyklas, kurios yra prie gerų kelių, pakankamai nesudėtingas susisiekimas. Kaimo, ypač atokesnių vietovių, vaikai yra pagal galimybę gauti specialistų pagalbą, yra atskirties vaikai.

Pavyzdys: įvykdžius rinkimus į moksleivių parlamentą, kurį laiką dirbome su mokyklų atstovais – rinkikais. Vienas vaikinys iš kaimo mokyklos problemą suformulavo taip: „Ar kas nors gali priversti mokytojus atlikti savo pareigą mokytį?“.

Rajone 5 mokytojo padėjėjo etatai.

Geresnė padėtis su socialiniais pedagogais. Jų 2006 metais buvo 11,75 etato, dirbo 16 žmonių. Socialinių pedagogų neturėjo nė viena ikimokyklinio ugdymo įstaiga. (www.svis.lt)

Visuomeninės organizacijos, jungiančios jaunimą, 25. Iš jų 9 jaunimo klubai, 2 moksleiviški, 7 sporto, 1 kultūrinis, 1 neformalus, 1 sveikatingumo, 1 gamtosaugos, 1 socialinis, 2 kita. Dauguma NVO neveikia arba veikia tik epizodiškai, rajono situacijos jos nekeičia.

Jurbarko rajone mokyklų savivaldos idėja savo pakilimą išgyveno 1998-2002 metais. Tuo metu beveik visos rajono mokyklos turėjo savo savivaldos grupes, aktyviai dalyvavo mokymuose. Buvo populiarūs seminarai mokyklų komandoms, kuriose lygiomis teisėmis dalyvaudavo mokiniai, mokytojai ir mokinių tėvai. Tačiau idėja pamažu tapo formaliu veiksmu. Rinkimuose į moksleivių parlamentą 2006 metais dalyvavo 7 mokyklos. Tai leidžia spręsti apie aktyvumo mažėjimą. Mokyklų savivaldos idėja prarado populiarumą:

- tapo formalizuota;
- aktyvių mokinių potencialas nebuvo išnaudojamas;
- mokyklos daro tai dėl vadinamo „pliusiuko“;

atsirado monotoniškumas ir nekvalifikuotumas, vykdant mokymus.

Jurbarko rajone nelankančių mokyklos mokinių nėra. Tačiau ši statistika gali klaidinti. Kol kas nėra aiškaus apibrėžimo ir kriterijų, kaip suprantamas mokyklos nelankantis mokinys. Jau susiduriama su faktais, kai tėvai metams išsiveža vaikus į užsienį, tačiau jie iš mokyklos sąrašų neišbraukiami. Kai kurie mokiniai lanko mokyklą tik epizodiškai, bet jie netraktuojami kaip nelankantys. Galimybė mokytis savarankiškai ir atsikaityti išsiskolinimus už praeitus laikotarpius taip pat įneša sumaišties, apibrėžiant mokyklos nelankymą. Šiuo metu su ESF parama rengiamos mokyklos nelankymo prevencijos metodikos, tačiau vargu, ar jos bus tinkamos individualiu atveju. Geresnė išeitis – specialistų komanda kiekvienoje mokykloje, subtiliai, kompetentingai ir atsakingai analizuojanti kiekvieną atvejį.

Toliau kaip 3 km nuo mokyklos gyvena 1569 mokiniai. Jie pavėžėjami:

visuomeniniu maršrutiniu transportu - 714;

geltonuoju autobusu - 614;

mokyklų transportu – 275;

privačiu transportu – 41;

kitais vežiojimo būdais -37;

7 moksleiviai nepavežami.

Iš viso pavėžėjama 1681 mokinys; iš jų ne į artimiausią mokyklą – 176. (www.svis.lt)

Vykdant Jurbarko rajono pavėžėjimo organizavimo politiką, geltonieji autobusai atiduoti autobusų parko žinion. Taupymo sumetimais vaikai iš atokesnių vietovių ryte atvežami, o po pietų parvežami. Kaimiškosiose vietovėse, ypač atokesnėse, vaikai visiškai išsimuša iš dienos režimo: pradinukai grįžta kartu su vyresniaisiais, o iki namų dar reikia paėjėti pėsčiomis. Tėvų teigimu, po pamokų jie nėra užimti, dažnai slankioja apie mokyklą. Grįžę į namus, vaikai jau eina pogulio. Pamokų ruoša nukeliama vėliam vakarui. Tėvai labai neigiamai atsiliepia apie vaiko dienos režimą. Palyginimui: 2005-2006m.m. vienos mokyklos direktorius skaičiavo, kiek trunka vaiko diena nuo tos akimirkos, kai jis išeina iš namų iki tos, kol grįžta. Imtis – vienos mokyklos mokiniai, maždaug 280. Rezultatas 1 mokinys – 10.30val; 10 mokinių-9.30val.;15 mokinių – 9 val.; 10 mokinių -8.30 val.; 25 mokiniai – 8.00val.)

Jurbarko r. savivaldybės socialinės paramos skyriaus duomenimis, nemokamą maitinimą 2006/2007 m.m. gavo 1871 mokinys. Tai sudaro apie 31 procentą visų mokinių. Palyginimui bendras šalies rodiklis – 18,47 procento. Nemokamas maitinimas nėra tas rodiklis, kuris leidžia identifikuoti skurdo lygį. Iš šio skaičiaus galima spręsti apie šeimas, kurios parodo minimalias pajamas. Realiai tai gali būti šeimos, turinčios nelegalias pajamas. Kita vertus, kai kurie mokiniai, turintys teisę gauti nemokamą maitinimą, atsisako šios paramos. Tai būdinga ypač paauglystėje, kai nemokamas maitinimas tampa skurdo, menko prestižo ženklu. Tokie vaikai dažnai kenčia pusbadžiu. Tai ypač sustiprėjo paskutiniaisiais metais, kai vykdant rajono politiką, buvo privatizuotos mokyklų maitinimo įstaigos. Maisto kokybė jose smarkiai pablogėjo. Valgyklose nustojo maitintis ir dalis vidutinės pajamas gaunančių šeimų vaikų. Dabar mokinio diena nuo pusryčių iki pietų namuose trunka apie 8-9 val. Tai didelė žala vaiko fizinei būklei, polinkio susirgti įvairioms ligomis didėjimas, kuris ateityje gali smarkiai įtakoti sveikatą, išlaidas medikamentams ir pan., kas jau savaime lemia mažesnes pajamas, didesnę atskirtį.

Pavyzdys: kai kurios ugdymo įstaigos direktoriaus įsakymu įpareigojo valgykloje budinčius pedagogus užtikrinti, kad vaikai, gaunantys nemokamą maitinimą, viską suvalgytų. Mokytojas, atėjęs į budėjimą, sako vaikams „Kokia šiandien tiršta kopūstų sriuba“. Mokiniai „Ne, mokytojau, čia labai skystas kopūstų troškiny“.

Konsoliduotame Lietuvos socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties strategijų 2006-2008 m. įgyvendinimo priemonių sąrašo priemonė 3.1.7: tikslinė valstybės dotacija – nemokamas mokinių iš mažas pajamas gaunančių šeimų maitinimas – iškreipia pačią esmę tose savivaldybėse, kur maitinimas parduotas pelno siekiančioms organizacijoms: Nors Jurbarko rajono savivaldybė skiria lėšas maitinimą vykdančios institucijos darbuotojų atlyginimams??, iš maitinimui skiriamų pinigų sumos verslininkas siekia gauti kuo didesnę pelną, suinteresuotas mažinti porcijas, menkinti jų kokybę; net jei maisto mokiniai nesuvalgo dėl menkos kokybės, verslininkas gauna garantuotas pajamas. Pažeidžiamos ne tik vaiko teisės, bet iškreipiami elementarūs rinkos dėsniai.

Nors yra parengtos higienos normos, reglamentuojančios vaikų maitinimą, maisto kokybę, tai tikrai interpretuojama pagal poreikį. Kita vertus, situacija Jurbarko rajone kardinaliai išsikreipė: vaikai iš vidutinės pajamas turinčių šeimų bėga per pertrauką į prekybos centrą ir valgo sausą davinį arba visiškai nevalgę išbūna iki 15-16 val., kol grįžta namo; dalis nemokamą maitinimą gaunančių vaikų neina valgyti ir reikalauja netvarkyti maitinimo dokumentų, taigi, gyvena pusbadžiu net iki vakaro. Jurbarko r. strateginiame plane visiškai nekalba apie mokinių maitinimą. Tai traktuojama kaip visiškai išspręsta problema.

Valstybės lygmeniu būtų gerai ieškoti kitokių socialinės paramos formų, nei tokių, kaip šiuo metu susiklosčiusi Jurbarko rajone. Mąstant apie socialinį teisingumą, siekiant dirbtinai neskirstyti vaikų į kategorijas, reikėtų:

arba teikti priešpiečius kiekvienam mokiniui;

arba nemaitinti nė vieno mokinio, sudarant galimybes skurdžiai gyvenantiems vaikams pavalgyti, pvz., dienos centre, kad ir bendruomenės įsteigtame, o kitiems – namuose arba viešojo maitinimo įstaigoje.

Maitinimo organizavimas ir kontroliavimas lieka savivaldybės ir pačių mokyklų bendruomenių problema.

1. Mokyklos savivalda, mokyklos taryba, tėvai turėtų nuolat (kai kuriais atvejais – kasdien) tikrinti maisto kokybę, rašyti pastabas, atsiliepimus ir pan.

2. Sieti pelną su valgančių valgykloje asmenų skaičiumi (ne tik pastoviais nemokamo maitinimo gavėjais). Privatus verslininkas turėtų būti suinteresuotas parduoti kuo daugiau porcijų. Tai didintų maisto kokybę.

2. Jei jau taikomas toks maitinimo modelis – organizuoti ugdymo turinį taip, kad vaikai turėtų 1 valandą pietų pertraukos tarp pamokų, ir galėtų pasirinkti, kur valgyti – namuose, kitose maitinimo įstaigose ar mokykloje.

3. Miesto mokyklų mokiniai gali būti maitinami ir viešojo maitinimo įstaigose už mokyklos teritorijos, sudarius su jomis sutartis ar pan. Taip būtų lengviau kontroliuoti.

Nors yra parengtos higienos normos, reglamentuojančios vaikų maitinimą, maisto kokybę, tai tikrai interpretuojama pagal poreikį. Kita vertus, situacija Jurbarko rajone kardinaliai išsikreipė: vaikai iš vidutinės pajamas turinčių šeimų bėga per pertrauką į prekybos centrą ir valgo sausą davinį arba visiškai nevalgę išbūna iki 15-16 val., kol grįžta namo; dalis nemokamą maitinimą gaunančių vaikų neina valgyti ir reikalauja netvarkyti maitinimo dokumentų, taigi, gyvena pusbadžiu net iki vakaro. Jurbarko r. strateginiame plane visiškai nekalba apie mokinių maitinimą. Tai traktuojama kaip visiškai išspręsta problema.

Valstybės lygmeniu būtų gerai ieškoti kitokių socialinės paramos formų, nei tokių, kaip šiuo metu susiklosčiusi Jurbarko rajone. Mąstant apie socialinį teisingumą, siekiant dirbtinai neskirstyti vaikų į kategorijas, reikėtų:

arba teikti priešpiečius kiekvienam mokiniui;

arba nemaitinti nė vieno mokinio, sudarant galimybes skurdžiai gyvenantiems vaikams pavalgyti, pvz., dienos centre, kad ir bendruomenės įsteigtame, o kitiems – namuose arba viešojo maitinimo įstaigoje.

Maitinimo organizavimas ir kontroliavimas lieka savivaldybės ir pačių mokyklų bendruomenių problema.

3. *Mokyklos savivalda, mokyklos taryba, tėvai turėtų nuolat (kai kuriais atvejais – kasdien) tikrinti maisto kokybę, rašyti pastabas, atsiliepimus ir pan.*
4. *Sieti pelną su valgančių valgykloje asmenų skaičiumi (ne tik pastoviais nemokamo maitinimo gavėjais). Privatus verslininkas turėtų būti suinteresuotas parduoti kuo daugiau porcijų. Tai skatintų didinti maisto kokybę.*
2. *Jei jau taikomas toks maitinimo modelis – organizuoti ugdymo turinį taip, kad vaikai turėtų 1 valandą pietų pertraukai tarp pamokų, ir galėtų pasirinkti, kur valgyti – namuose, kitose maitinimo įstaigose ar mokykloje.*
3. *Miesto mokyklų mokiniai gali būti maitinami ir viešojo maitinimo įstaigose už mokyklos teritorijos, sudarius su jomis sutartis ar pan. Taip būtų lengviau kontroliuoti.*

2005 m. duomenimis (Jurbarko r. policija), 41 procentą visų fiksuotų nusikaltimų padarė nepilnamečiai. Nusikaltusių nepilnamečių 32; iš jų mokėsi ar dirbo 22; nieko neveikė – 5; pakartotinai nusikaltusių 2005 -5. Nėra realios pagalbos jau nusikaltusiems. Šiuo metu įsigaliojo Nepilnamečių minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, tačiau kol kas jis neveikia. Nusikalnę paaugliai, kol vyksta tyrimo procesas, paliekami be jokios institucinės priežiūros. Mokykla dažnai negeba su jais tvarkytis arba jie jos nelanko.

Pavyzdys: vaikinai, nuo penktos klasės bėgę iš mokyklos, per tris metus pakeitę visas pagrindinį ugdymą teikiančias artimas mokyklas. Tėvai mano, kad situacija nevaldoma, nes tėvas dirba už Lietuvos ribų, mama yra ignoruojama, į namus renkasi įtartini bendraamžiai. Vaikinui iškelta byla, kol vyksta tyrimas, jo nepriima net Vaikų ir paauglių socializacijos centras. Dar vykstant tyrimui, jis padarė antrą nusikalstamą veiką. Apibūdinant tokią situaciją galima teigti, kad nepilnamečiai, ištraukę į nusikalstamas veiklas ir turėdami ribotą atsakomybę, pasmerkti iš lėto „klimpti“. Dažnu atveju suaugę jie papildo skurdo ir atskirties grupę, nes neįgyja jokios kvalifikacijos, nesieja darbo su pajamomis, neturi tam tikrų socialinių įgūdžių, ribotas ir stereotipiškas socialinių vaidmenų supratimas.

Kasmet pagimdo apie 20-30 nepilnamečių merginų. Tai potenciali skurdo grupė, nes jaunos mamos neturi kvalifikacijos, todėl nepaklausios darbo rinkoje, dažnai vaikus augina vienos, o tai apsunkina šeimos ir darbinės veiklos suderinamumą. Šeimos pajamos dėl to yra nedidelės, kartais minimalios. Galimybės įgyti kvalifikaciją mažėja kiekvienais metais – be objektyvių priežasčių, įtakančių mokymosi galimybes; suveikia ir vidinės priežastys – akademinė žinių menkėjimas, baimė, menka motyvacija, valios ir ryžto stoka.

2005/2006m.m. iš rajono mokyklų pašalinti 4 mokiniai; kuriems sukako 16 m., savo noru nutraukė mokymąsi 72; tai yra potenciali skurstančiųjų grupė. Dažnu atveju šie jauni žmonės neturi teigiamos socialinės patirties. Siekdami savarankiškumo ir nepriklausomybės, jie negeba visapusiškai įvertinti savo galių, darbo rinkos situacijos ir ypač kaitos tendencijų. Praktiškai nebaigę dešimties klasių asmuo turi labai ribotas galimybes įgyti kvalifikaciją vėliau.

Rajone yra 90 mokinių, kurie ugdomi pagal specialiosios mokyklos programą; 114 mokinių ugdomi pagal adaptuotą programą. Tai reiškia, kad jie įgis mokyklos baigimo pažymėjimą, kuris bus kitoks, nei bendraamžių, ir bendriausia prasme jis bus vertinamas menkiau, nei Bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos standartus atitinkantys pažymėjimai, visai nesigilinant, ar tai vienas, keli ar visi dalykai buvo mokytis pagal adaptuotą programą. Nors valstybė garantuoja ugdymo tęstinumą ir perimamumą, tokie mokiniai gali mokytis I ir II pakopos profesinėse studijose, labai sunku surasti sau tinkamą. Profesinės mokyklos teikia tokią informaciją: gali būti ugdomi mokiniai, kurie buvo ugdomi pagal adaptuotas programas, tačiau nėra jokio konkretumo. Tenka dėti daug individualių pastangų, ieškant galimybės tęsti mokymąsi, kas dažnai atskirties vaikui jau yra sudėtinga. Taip jie tarsi patenka į dvigubą atskirtį: įgytas pažymėjimas riboja galimybes, mokyklos paieška, reikalingas tam laikas ir priemonės tampa antru barjeru.

2005/2006 m.m. Jurbarko r. Smalininkų specialiojoje mokykloje mokėsi 57 mokiniai su kompleksinėmis negaliomis ir intelekto sutrikimais. Nežymus intelekto sutrikimas nustatytas 37 mokiniams. Vieno vaiko išlaikymo kaina per mokslo metus – 18 000 Lt. Mokiniai su nedideliais

sutrikimais turi būti ugdomi visiškos integracijos forma, ir specialiąją mokyklą patekti tik tada, kai nesiintegruoja įprastoje klasėje. Remiantis šiuo teiginiu, Smalininkų specialiojoje mokykloje ugdoma didelė dalis mokinių su nežymiu intelekto sutrikimu, nepažeidžiant šiuo metu galiojančių įstatymų. Tai grupė, kuriai sunku integruotis darbo rinkoje, turi ribotas galimybes pasirinkti veiklą. Mokykla profesinių kompetencijų nesuteikia, todėl asmenys turi tęsti mokymąsi profesinėje mokykloje arba eiti į darbo rinką nekvalifikuotais darbininkais. Pernai metų duomenimis, pabaigę mokyklą, įsidarbino 2, profesinėje mokykloje toliau mokėsi 6. Tai grupė, kurios pajamos visada bus mažos, o gyvenime visada bus reikalinga didesnė ar mažesnė pagalba. Skurdas ir atskirtis; visuomenė vis dar žiūri įtariai. Tolerancija dažnai trunka tol, kol nesusiduriama asmeniškai.

Lietuvos švietimo sistema labiausiai orientuota į teorinį išmokimą. Labai dažnai mokinyms, bendrojo lavinimo mokykloje buvęs žemo pažangumo, suranda savo gyvenimo kelią, įgyja paklausią profesinę kvalifikaciją ir darbo užmokestį gauna didesnę, nei pirmūnas, baigęs aukštąjį mokslą (pvz., elektrikas, statybininkas, baldininkas ir pan.). Kita vertus, vyraujantis kiekybinis vertinimas dažnai turi subjektyvių aspektų, kaimo mokyklose mokiniai vertinami ir patys savo pasiekimus vertina geriau, nei mieste. Vykdam apklaušą rajono mokyklose, apklausta 151 5-10 kl. mokinyms. Tik šeši pasakė, kad mokosi blogai, 59 patenkinamai. 85 teigė besimokantys gerai ir labai gerai. Todėl kiekybinis vertinimas, pažangumas negali būti rodiklis, padedantis identifikuoti skurdo grupes.

Dar viena grupė žmonių, kurie pasmerkti skurdui ir atskirčiai, yra Vaikų globos namų ugdytiniai. Šiuo metu juose gyvena 90 vaikų. Teigiama yra tai, kad vaikai ugdomi kartu su Viešvilės miestelio vaikais. Šiuo metu taikoma šeimynų sistema leidžia nenutraukti giminystės ryšių, įgyti patirties, panašios į įgyjamą gyvenant šeimoje: neišskiriami broliai ir seserys, vaikai šeimynoje gyvena įvairaus amžiaus, todėl globoja ir rūpinasi jaunesniais, mokosi iš vyresniųjų.

Vis dėlto įgūdžiai, įgyjami vaikų globos namuose, dažnai nėra pakankami savarankiškam gyvenimui pradėti.

Dažnai Vaikų globos namų auklėtiniai papildo nekvalifikuotos darbo jėgos gretas. Šiuo metu nedidelis būstas Jurbarko mieste kainuoja 25000 – 80000 Lt. Jei jaunas žmogus gauna minimalų atlyginimą, geba taupyti, iki minimumo apriboja vartojimo poreikius, jam avarinės būklės būstui be jokių patogumų, buities prietaisų ir baldų tektų taupyti 7-10 metų.

Būdamas menkos kvalifikacijos, dažnai turėdamas ribotą patirtį, kaip tinkamai paskirstyti pinigus, vaikų globos namų auklėtinis yra pasmerkiamas skurdui. Todėl dažni ir atvejai, kai baigęs specialiąją mokyklą ar vaikų namų auklėtinis grįžta į tą pačią šeimą, iš kurios valstybės sprendimu buvo atimtas, glaudžiasi menkame būste, gimdo vaikus.

Pavyzdys: šeimai apribotos tėvystės teisės. 9 vaikai augo/ iki šiol auga globos namuose. Šeima toliau gimdo vaikus. Į jų namus grįžo dukra iš vaikų namų, ir šiuo metu jau turi tris savo vaikus.

Asmenims, gaunantiems minimalias pajamas, būsto problema yra viena opiausių problemų. Dažnai suaugę vaikai glaudžiasi su savo šeimomis tėvų namuose, o jau priauga trečioji karta.

Pavyzdys: trijų kambarių su virtuve name gyvena tėvai ir vienturčio sūnaus šeima. Sūnus daugiausiai laiko praleidžia kalėjime už vagystes. Teisti ir jo tėvai, ir žmona. Šeimoje penki vaikai nuo 12 iki 1 m. amžiaus. Motinai buvo apribotos motinystės teisės į kitus du savo vaikus.

Nedideliame dviejų kambarių namelyje glaudžiasi motina su septyniais vaikais. Viena dukra jau turi savo kūdikį. Pajamos: našlės ir našlaičių pensijos ir nedidelis ūkis bei sezoniniai darbai.

Smalininkų verslo ir technologijų mokykloje 2005-2006 m.m. mokėsi 427 asmenys, 56 aukštesniosios mokyklos studentai. Keitėsi mokyklos statusas ir prestižas: Ankščiau buvusi techniku, vėliau aukštesniąją mokyklą, ji turėjo gerą statusą aplinkiniuose rajonuose. Čia įgydavo specialybes jaunuoliai, kurie turėdavo motyvaciją mokytis, polinkį tam tikros srities darbams, tačiau buvo ribotos galimybės mokytis. Mokyklos parengti specialistai taip pat buvo vertinami darbo rinkoje. Ankstesniųjų laidų mokiniai dažnai užima neblogas pareigas ir priklauso viduriniam visuomenės sluoksniui. Dėl įvairių priežasčių mokyklos statusas ir prestižas ėmė smukti. Tai didelis praradimas rajonui, ypač šiuo metu, kai kalbama apie mokymąsi visą gyvenimą, nuolatinį kompetencijų tobulinimą ir atitiktą darbo rinkos reikalavimams, kai organizuojami ilgalaikių bedarbių kvalifikacijos ir perkvalifikavimo mokymai, kai didėja kaimo žmonių mokymo ir perkvalifikavimo poreikis. Mokyklos prestižo smukimas padarė neigiamą įtaką rajono

demografinėi situacijai: jauni žmonės, išvažiuavę iš rajono, dažniausiai į jį negrįžta. Stebima tendencija, kad dažnai žmogus pasilieka ten, kur ir mokosi/studijuoja.

Dar vienas būdas mažinti skurdą ir socialinę atskirtį - moksleivių užimtumo organizavimas. 2006/2007 m.m. rajono moksleiviai galėjo dalyvauti įvairiose veiklose, kurias respublikos mastu įgyvendino ir finansavo LR ŠMM. Šie metai yra pirmieji metai, kai vasaros poilsio ir socializacijos programos buvo skirtos ne tik rizikos grupės šeimų vaikams, linkusiems nusikalsti vaikams, bet jau orientavosi į vaikus apskritai. Anksčiau daugumos projektų tikslinė grupė buvo rizikos grupės ar skurdžiai gyvenančių šeimų vaikai. Teoriškai projektai buvo nukreipti prieš atskirtį, praktiškai buvo skatinama dar didesnė atskirtis. Pats dalyvavimas projektinėje veikloje buvo tapatinamas su asmeninių ar šeimos problemų paviešinimu. Ypač skausmingai į tai reaguodavo sunkiau gyvenančių, tačiau tvarkingų šeimų vaikai.

Šiais metais programos apėmė visą mokyklos bendruomenę. Pirmą kartą dėmesys atkreiptas į gabius vaikus ir jų ugdymą.

2007 m. Jurbarko ugdymo įstaigos parengė 8 vasaros poilsio ir 26 socializacijos programas, iš kurių 6 bus vykdomos visus metus. Šiose programose užimta 1020 mokinių. Didžiosios Britanijos lietuvių paramos labdaros fondas skyrė paramą skurdžiai gyvenančių šeimų vaikų poilsui organizuoti. Dvi NVO organizavo poilsį 80 vaikų.

Kuo toliau, tuo didesne problema tampa ne finansavimas, o idėjų stoka. Galima teigti, kad šiuo metu mokykla ir pedagogai išgyvena tam tikrą idėjų tuštumą, o gretutinių resursų (pvz., pačių vaikų įtraukimą į projekto rengimą), nepanaudoja.

2006/2007 m.m. veikė 292 būreliai (www.kaveiksipopamoku.lt). Apie pusė būrelių orientuoti į ugdymo turinio plėtojimą arba spragų taisymą (matematikos 15 tokio pobūdžio būrelių; 44 – kalbų; 23 – IT; lietuvių kalbos, literatūros, rašymo 12; ekologinio ugdymo 10). Kiti irgi siejasi su ugdymo turiniu: socialinių įgūdžių stiprinimo - 3; pagalba specialiųjų poreikių vaikams – 1; profesinis orientavimas -1; sveika gyvensena – 6; Galima teigti, kad ugdymo turinio plėtojimui, spragų taisymui skirta beveik 200 būrelių, kurie tarsi ir negali būti traktuojami kaip popamokinė veikla, dažnai yra privalomi. Vaikai juos traktuoja kaip papildomą pamoką. Ir veiklos nuo tradicinės pamokos mažai skiriasi. Kita veikla – sportas (63); grojimas ir dainavimas (28); laisvalaikis, skautai 13, amatai, techninė kūryba – 19, kraštotyra ; muziejininkai – 3.

Pagal amžiaus grupes virš šimto būrelių orientuota į pradinių klasių mokinius. 11-12 klasėms siūloma 40 būrelių, beveik visi – dalykinių žinių plėtimui. 152 būreliai skirti II III koncentro mokiniams, dažnai(mažai konkretūs, imtis 5-10 klasės arba 1-10 klasės , tikėtina, kad nėra labai efektyvūs. Iš visų būrelių tik 5 vakariniai ar vykstantys savaitgaliais. Dauguma – popamokinės veiklos (pamąstymui – pirmoko pamokos baigiasi apie 12 val.; dar 45 minutes užima popamokinė veikla. Jei vaikas turi laukti 15 val., kol važiuos namo...)

Galima teigti, kad būrelių yra daug, tačiau rinktis praktiškai nėra iš ko. Vaikams, ypač jaunimui, per mažai galimybių užsiimti socialiai vertinga, įdomia veikla. Užuoť suradę sau tinkamą veiklą saugioje aplinkoje, mokytojų priežiūroje, jie ieško užsiėmimų gatvėje, buriasi grupes, kuriose veikia savi dėsniai ir vertybės, įsitraukai į nusikalstamas veiklas. Tai ypač aktualu dabartiniu laikotarpiu, kai tėvai (vienas iš tėvų) uždariauja užsienyje, dirba ilgas darbo valandas, o vaikus teoriškai prižiūri seneliai, kaimynai arba – dažniausiai - jie prisižiūri patys save. Socialinės brandos stoka, delinkventinis elgesys, akademinis atsilikimas – tai pasekmės, vėliau galinčios labai stipriai įtakoti žmogaus gyvenimo lygį, patekimą į atskirties grupę. Teoriškai švietimo politika nukreipta prieš tokius dalykus, praktiškai – padaryta labai mažai ir formaliai.

Pavyzdys: jaunimas, pabrėžiantis savo marginalinį statusą visuomenėje, pakankamai egzotiškos išvaizdos, po pamokų būriuojasi prie valstybės įstaigos, dykinėja, kalbasi, tačiau niekam žalos nedaro. Policijos komisariatui pateikiamas nurodymas visus juos sugaudyti ir iširti dėl narkotinių medžiagų vartojimo, nes „įtartini“.

Su atskirtimi ugdymo įstaigose ir iš to kylančiomis problemomis susiduria vaikai, turintys elgesio, emocijų ir socialinės raidos problemų. Dažnai tokie vaikai būna išstumiami iš kolektyvo, o dar visai nesena tradicija – skatinami pereiti iš vienos mokyklos į kitą. Toks pats „pagalbos“ modelis taikomas ir nepažangiems vaikams. Taip greta jau esančių problemų atsiranda akademinis atsilikimas, menkėja motyvacija, didėja atskirtis.

Vaikai, kurie su minėtomis problemomis kreipiasi pagalbos, tinkamos tikrai negauna: viena, problemos būna jau pakankamai gilios; antra, problemos būna kompleksinės (vaikas + šeima + aplinka + mokykla). Trečia, nėra alternatyvų, kokią ugdymo formą būtų galima pasiūlyti; Ketvirta, visuomenė šios grupės sunkumus laiko auklėjimo stoka. Faktiškai, pagalba tik teorinė.

Vaikai, augantys šeimose, kuriose kyla grėsmė jų saugumui, sveikatai (pvz., tėvas/-ai yra psichikos ligoniai). Teoriškai šie vaikai turi galimybę būti paimti laikinojį globon, tačiau realiai visa atsakomybė deleguojama seniūnijos socialiniam darbuotojui ir socialiniam pedagogui. Taip rizikuojame ne tik vaiko fizine ir psichine sveikata, bet ir gyvybe. Reikalingas kompleksinis problemos sprendimas ir tarpinstitucinis koordinavimas.

Išsigelbėjimu galėtų tapti bendrabučiai prie mokyklų, vaikų užimtumo ar dienos centrai, praktiškai bent jau patalpos mokyklose.

Vaikai – smurto ir prievartos aukos. Nėra parengtų kvalifikuotų specialistų ir kartu nėra sistemos. Antrasis aukos pažeminimo etapas yra kreipimasis į institucijas pagalbos. Tarsi veikia formali koordinacinė tarpžinybinė grupė, tačiau praktiškai apsiribojama susirašinėjimu ir stumdymu. Kritiniu atveju stinga informacijos ir vėl to paties – tarpžinybinio bendradarbiavimo. Aukos konfidencialumas nesaugomas. Auka dažniausiai patiria atskirtį, nes visuomenė mato ją kaip kaltininkę. Rekomenduojama ir dažnai pritaikoma politika: nėra žmogaus, nėra ir problemos. Mažesnę socialinę patirtį turintys asmenys dažnai „pasimeta“ tarp institucijų, pasijaučia patekę į uždara ratą. Kiti neištvėria psichologinės įtampos, kurią sukelia nusikaltusio asmens atpažinimo procedūra, teismų maratonas.

Vaikai, įtraukti į kontrabandos gabenimą (rajono specifikos sąlygota problema). Ši veikla tarsi ir nelaikoma nusikaltimu, traktuojama kaip būdas „pasidaryti“ pinigų. Nepilnamečiai sulaukia didesnės tolerancijos, jiems numatyta švelnesnė baudžiamoji atsakomybė. Nepilnamečių vardu registruojamos transporto priemonės kontrabandai gabenti. Įtraukti į sistemą, dažnai nesiekia išsilavinimo, anksti meta mokyklą ir, savaime aišku, tampa rizikos grupe, bet kada galinčia patekti į skurdą.

Vaikai, kuriems diagnozuota priklausomybė nuo kompiuterio. Rajone 1. Galimybė nustatyti priklausomybę ir gauti pagalbą – Kaune, priklausomybės ligų centre. Mokykla vaiką iš karto „nurašo“. Mama lieka su problema viena. Gilėja vaiko akademinis atsilikimas, apatija aplinkinio gyvenimo reiškiniams, nėra perspektyvos suvokimo. Vaikas vagia iš namų (skurdas ir atskirtis jau dabar), o suaugusiojo gyvenimas tiesiog pasmerktas. Manoma, kad tokių vaikų yra daugiau.

Vaikai, priklausomi nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų. Realiai gali tikėtis detoksikacijos ir pakaitinio gydymo. Šiuo metu tai – paslėpta problema, kuri retkarčiais iškyla psichologo konsultacijų metu. Faktiškai žinomos net vietos, kur ir kokie narkotikai platinami. Priklausomybė nuo narkotikų – tiesiausias kelias į atskirtį ir skurdą.

2003 m. Jurbarko švietimo centras organizavo mokinių apklausą, kurioje buvo ir toks klausimas „Ar teko būti aplinkoje, kurioje vartojami narkotikai?“ Beveik trečdalis apklaustųjų atsakė, kad dalyvavo tokioje aplinkoje. Dažniausiai tai buvo vaikai iš vadinamų „gerų“ šeimų, turintys daug veiklų ir pakankamai užimti. Buvimas tam tikroje aplinkoje dažnai anksčiau ar vėliau išprovokuoja ir aplinkai būdingą veiklą.

Vaikai, kurių vienas ar abu tėvai dirba užsienyje. Rajone daug darbingo amžiaus asmenų, kurie oficialiai ar neoficialiai dirba užsienyje. Pridėjus ir tuos suaugusius žmones, kurie dirba Lietuvoje, tačiau išvyksta iš namų savaitei ar ilgesniam laikui, galima daryti prielaidą, kad apie 10 procentų mokyklinio amžiaus vaikų gyvena praktiškai nepilnose šeimose, kur yra dalinai ar net visiškai neprižiūrimi suaugusiųjų. Tokie vaikai jau patenka į rizikos grupę kaip nepilnamečiai, kurie gali būti įtraukiami į nusikalstamas ir/ ar visuomenei nenaudingas veikas. Dažnai tokie vaikai praranda mokymosi motyvaciją, įgyja žalingų įpročių, įtraukiami į antisuomenines sistemas, kas lemia tolesnę jų pačių ir šeimų atskirtį, dažnu atveju skurdą.

Minėtose situacijose išeitis ir reali pagalba būtų dienos centrai prie ugdymo įstaigų. Pasiūlymas – steigti dienos centrus mokyklų patalpose. Įvertinus situaciją, kad kaimo mokyklose vaikų vis mažiau, pedagogai lieka be darbo, patalpų ir darbuotojų problema būtų išspręsta nesunkiai. Bent vienas užimtumo centras turėtų turėti bendrabutį, kuriame galėtų nakvoti vaikai, augantys itin nepalankiose sąlygose. Tačiau svarbūs tokie dalykai:

- 1) dienos centrų specialistai turi turėti pedagoginių, socialinių žinių, idėjų ir iniciatyvą (tai neturi būti asmenys, atėję vadovauti dienos centrui vien dėl to, kad kitokio darbo nebuvo);
- 2) dienos centrai turi disponuoti tam tikromis lėšomis, kurios įgalintų organizuoti pilnavertį vaikų užimtumą ir socializaciją;
- 3) neturėtų būti akcentuojama, kad tai „rizikos grupės šeimų vaikai“, tarsi rezervatas. Tam tikros paslaugos turi būti teikiamos visiems vaikams, pvz., galimybė būti suaugusiųjų priežiūroje, popamokinė veikla ir pan. Taip spręstume dalį problemų, su kuriomis susiduria ilgai dirbantys tėvai, vieniši tėvai, išvykstantys į užsienį tėvai.

Gabūs vaikai – potenciali atskirties grupė. Nors dabartinėje visuomenėje nėra didelis trūkumas būti gabiu ir demonstruoti aukštas žinias ar gebėjimus, gabūs vaikai į atskirties grupę patenka kitu aspektu: dažnai jiems stinga socialinių įgūdžių, jie turi bendravimo problemų, neranda sau draugų bendraamžių tarpe. Kita vertus, jie kelia aukštus reikalavimus ir neformaliai užimtumui: kas atrodo tinkama statistiniam mokiniui, jiems jau yra neįdomu, neaktualu ir pan. Gabūs vaikai dažnai ieško savirealizacijos galimybių už mokyklos ribų; jaučiasi nesuprasti, nusivylę; kelia sau itin aukštus reikalavimus akademinėms žinioms. Gabūs vaikai šiuolaikinėje visuomenėje yra identifikuojami, tačiau juos lydi stereotipinis vertinimas, kad jie neturi problemų arba geba jas visas išspręsti; kad juos galima užversti pareigomis ir įpareigojimais ir pan.

Itin gabūs vaikai dažnai nerealizuoja visų turimų galimybių ir pasmerkia save skurdesniam, visuomenei mažiau naudos atnešančiam gyvenimo būdui, nei realiai leidžia jų intelektualinės galimybės. Vienas iš pagalbos būdų - mokytojų ir tėvų švietimas šioje srityje, subtilus tarpinstitucinis bendradarbiavimas, siekiant vaiko sėkmingos socializacijos.

ŠMM organizavo gabių mokinių ugdymui skirtų programų konkursą. Rajono mokyklų pedagogai pateikė tik neformalaus ugdymo programas. Jos nebuvo kokybiškos, gabumai suprantami per siaurai, gabūs vaikai kaip buvo, taip ir liko savotiškoje atskirtyje. Patys mokiniai kėlė problemą, kad gerai besimokantys patiria bendraamžių atskirtį; gabių vaikų ugdymo programos patvirtino ir atskirtį pedagogų akyse: gabūs vaikai – tai dainuojantys, šokantys, vaidinantys...

Jurbarko rajone nemažai institucijų, kurių veiklos tikslinė grupė – pagalba vaikui ir šeimai. Pagrindinė problema – veiklų koordinacijos nebuvimas. Dažnai su ta pačia problema dirba skirtingos institucijos, o veiklos rezultatas būtų žymiai efektyvesnis, jei tai būtų daroma sutelktai ir vieningai. Teoriškai koordinavimą savivaldybėse turėtų perimti SADM ir jai pavaldi VTAT, tačiau faktiškai veikla nevyksta.

Konsoliduotame Lietuvos socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties strategijų 2006-2008 m. įgyvendinimo priemonių sąrašo 3 prioriteto 3 uždavinys, priemonė 3.1.1. užtikrinti kompleksinių paslaugų prieinamumą: kompleksškumo kol kas nėra. Yra tik atskiros institucijos, kurių veiklos niekas nekoordinuoja. Praktiškai reikia iniciatyvos ir numatytu intervalu susėsti prie apskrito stalo visų institucijų, teikiančių paslaugas šeimai ir vaikui, atstovams. Tik įvertinus problemą, galima numatyti kompleksinę pagalbą ir jos formas. Tačiau koordinacinio darbo iniciatyvą tarsi perėmė SADM ir delegavo VTAT. Šiuo metu rajone akivaizdūs tik koordinacinio darbo segmentai.

Mokymasis visą gyvenimą – būdas didinti socialinę aprėptį, efektyvinti integracijos darbo rinkoje ir prisitaikymo prie pokyčių galimybes. Mokymasis padeda numatyti kaitą darbo rinkoje ir planuoti asmeninę karjerą, nuolat tobulinant kompetencijas arba įgyjant naujas. Mokymasis visą gyvenimą – prielaida didinti pajamas, mažinti asmens ir šeimos skurdą. Suaugusiųjų mokymo(si) sistema turi pasižymėti prieinamumu. Ypatingai svarbūs bruožai – mokymosi būdų įvairovė ir formų lankstumas; galimybių mokytis nepasitraukiant nuo šeimos ir darbo veiklos buvimas; jautrus reagavimas į konkrečiai vietai būdingus mokymosi poreikius; pagarba ir tolerancija asmenims, kurie įsitraukia į mokymosi procesą.

Jurbarko rajone suaugusiųjų mokymus organizuoja:

Jurbarko Naujamiesčio vidurinės mokyklos suaugusiųjų skyrius; šiuo metu jame mokosi 48 asmenys; tai galimybė įgyti vidurinį išsilavinimą bendrojo lavinimo mokykloje;

Smalininkų verslo ir technologijų mokykla (anksčiau Smalininkų AŽŪM) organizuoja organizuojami neformalius mokymus ūkininkams, taip pat renkamos grupės suaugusių asmenų, kurie gali įgyti traktorininko, siuvėjo, virėjo kvalifikacijas.

Jurbarko verslo informacijos centras; neformalus suaugusiųjų švietimas; tikslinės grupės – verslininkai, finansininkai;

Jurbarko švietimo centras; neformalusis švietimas, išskiriant tikslines bendruomenės grupes – mokytojus, tėvus, valstybės tarnautojus, bedarbius; strateginiame plane numatytos ir kitos tikslinės grupės, kurioms šiuo metu stinga galimybių mokytis : trečiojo amžiaus universitetas; antros pakopos studijų organizavimas ir pan.

Moterų užimtumo centras. Neformalus švietimas; tikslinė grupė – moterys.

UAB IKI mokymo centras; tikslinės grupės – asmenys, norintys įgyti įvairias papildomas darbo rinkoje reikalingas kompetencijas – saugumo technikos, darbo su įvairiomis priemonėmis licenzijas ir pan.

Mokymus suaugusiems organizuoja darbo birža; organizuoja neformalius ir formalius mokymus; sudaro galimybes įgyti kvalifikaciją; tiria ir analizuoja mokymosi poreikius ir darbo rinkos poreikius; darbo biržos organizuojami mokymai orientuoti į asmenis, kurie neturi darbo arba kuriems gresia bedarbystė

Magistrantūros studijas vykdo Kauno technologijos universitetas;

Epizodinius mokymus organizuoja ir kitos organizacijos per projektinę veiklą ir pan.

Dar nėra populiaru investuoti į darbuotojų kvalifikaciją ir kompetencijas. Labiau šia praktika naudojasi valstybės tarnautojai ir biudžetinių įstaigų darbuotojai: keletą metų iš eilės dalinę finansinę paramą gavo pedagogai, neturintys reikiamos kvalifikacijos.

Nors rajone yra kelios institucijos, teikiančios neformaliojo ir formaliojo švietimo paslaugas suaugusiems žmonėms, tačiau jų tikrai nepakanka: nėra suaugusiųjų mokymo(si) sistemos, koordinavimo; tarp institucijų, vykdančių suaugusiųjų švietimą, labiau jaučiama konkurencija, nei bendradarbiavimas; dėl to nukenčia paslaugų kokybė, mažėja aprėptis. Ir tai yra ne savivaldybės lygmens institucijų problema. Labai dažnai ši įtampa jaučiama aukščiausiu lygmeniu.

Apibendrinant suaugusiųjų mokymo(si) galimybes. Galima daryti išvadą, kad pirmo lygmens kvalifikaciją (persikvalifikavimo galimybes) turi visi motyvuoti ir strategiškai mąstantys asmenys; Dėl nepakankamo suaugusiųjų mokymosi tinklo prieinamumo labiausiai kenčia, skurdi ir atskirčiai pasmerkiamos moterys, dėl objektyvių priežasčių negalinčios išvykti ilgesniam laikui (vaikai, ligonis) ir pan.

4. Darbo rinka

Jurbarko rajono gyventojų sudėtis (2005 m. statistiniai duomenys, www.stat.gov.lt):

ikidarbingerio amžiaus gyventojai (0-16 m) - 6972 ;

darbingo amžiaus asmenų (nuo 16 m. iki pensinio amžiaus) 21277;

užimtieji darbo rinkoje – 17300;

ūkininkai, deklaruojantys pasėlius – 4868;

pensininkai – 7813.

Situacija darbo rinkoje 2007-08-01 duomenimis (duomenys panaudoti iš www.ldb.lt):

Bedarbystės procentas, nors ir labai sumažėjo, lyginant su 2001-2006 m. statistika, liko vienas aukščiausių Lietuvoje. Jurbarkas patenka į keturių rajonų, kuriuose bedarbystė viršija 5 proc. ribą, skaičių. Moterų bedarbystė 6,5 procento; paskutiniu laikotarpiu nežymiai didėja. Tai galima sieti su sezoninių darbų pabaiga;

Vyrų bedarbystė – 5,2 proc. Šis procentas, lyginant su praėjusiu mėn., išlieka stabilus; Jaunimo bedarbystė 2,7 proc. lyginant su birželio mėn.- tendencija didėti. Galima daryti prielaidą, kad darbo ėmėsi ieškoti mokiniai ir studentai.

2007 m. liepos mėnesį Jurbarko darbo biržoje įregistruoti 206 bedarbiai, iš jų daugiau kaip pusė (54,4 proc.) sudarė moterys, 29,6 proc. - jaunimas iki 25 metų amžiaus, 27,7 proc. - vyresni nei 50 metų, 28,2 proc. - iki registracijos darbo biržoje nedirbę 2 ir daugiau metų. Palyginus su praėjusiu

mėnesiu įregistruota 1,5 proc. daugiau bedarbių ir 4 proc. daugiau negu praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu.

2007 m. rugpjūčio 1 d. darbo biržoje buvo įregistruoti 1254 bedarbių, t.y. 2,8 proc. daugiau negu prieš mėnesį ir 16,7 proc. mažiau negu praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu. Tarp įregistruotų bedarbių daugiau kaip pusę (56,5 proc.) sudarė moterys, bedarbiai vyrai sudarė 43,46 proc.

49,5 proc. naujai užregistruotų bedarbių - gyvenantys kaimo vietovėse

Pagal amžių naujai užregistruoti bedarbiai pasiskirstė taip:

36 proc. - vyresni nei 50 m., 11,3 proc. - jaunimas iki 25 metų.

Po trumpesnės nei 2 m. darbo pertraukos įregistruoti 96 (46,6%) bedarbiai, o niekur nedirbę - 52 (25,2%).

Per liepos mėn. daugiausiai įregistruota nekvalifikuotų bedarbių - 81 (39,3%), mažiausiai specialistų su aukščiau išsilavinimu - 17 (8,3%).

Įregistruotų bedarbių po trumpesnės nei 2 metai darbo pertraukos buvo: iš paslaugų sektoriaus - 50%, iš pramonės 33,3%, iš statybos - 8,3%, iš žemės ūkio ir miškininkystės - 8,3%.

Per 2007 m. liepos mėn. neterminuotam darbui įdarbinta 117 bedarbių, iš jų 19,7 proc. vyresnių nei 50 m., 9,4 proc. jaunimo iki 25 metų amžiaus, 8,5 proc. ilgalaikių bedarbių.

Laikino užimtumo priemonėse dalyvauja 479 asmenys.

179 asmenims mokama nedarbo draudimo išmoka.

2007 m. liepos mėnesį Jurbarko darbo biržoje įregistruotos 77 naujos darbo vietos, iš jų 52 – neterminuotam darbui. Palyginus su praėjusiu mėnesiu įregistruota 38,8 proc. mažiau laisvų darbo vietų ir 48,6 proc. daugiau negu prieš metus.

Daugiausiai naujų laisvų darbo vietų įregistruota paslaugų sektoriuje - 61%, mažiausiai žemės ūkyje - 9%.

2007 M. LIEPOS MĖNESĮ

Specialistams su aukščiau ir aukštesniu išsilavinimu:

■Pardavimo vadybininko

■Apskaitininko

■Finansininko

Kvalifikuotiems darbininkams ir aptarnavimo darbuotojams

■Pardavėjo

■Siuvėjo

■Mėsos išpjauustytojo

■Barmeno

■Gaterininko

■Vairuotojo B, C kategorijų

■Traktorininko

■Šaltkalvio (remontininko)

■Elektriko

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės:

Priemonė	Dalyvių sk.	Proc. dalis
Profesinis mokymas	16	15,4
Neformalaus švietimo	10	9,6
Profesinės reabilitacijos	0	0,0
Remiamojo įdarbinimo	73	70,20
- Įdarbinimas subsidijuojant	10	
- darbo įgūdžių įgijimo rėmimas	4	
- viešųjų darbų	59	
Nusiųsta į priemones per mėnesį	104	
Nusiųsta į priemones nuo metų pradžios	692	

Atsižvelgiant į situacijos kaitą darbo rinkoje, Jurbarko rajone stebimi labai teigiami poslinkiai. Nuo darbdavio pozicijos, kad jis yra visagalis, ir gali su darbuotojais elgtis kaip tinkamas, pamažu artėjame prie normalios pozicijos, jog geras darbuotojas yra didžiausias įmonės turtas ir geriausia investicija. Jei krizės darbo rinkoje metais didžiausią bedarbių skaičių sudarė žmonės, norintys ir galintys dirbti, šiuo metu didžiausią bedarbių dalį sudaro:

- norintys, bet negalintys dirbti (moterys, praradusios kvalifikaciją, kol augino vaikus; kaimo žmonės, kuriems ekonomiškai nenaudinga važinėti į darbo vietą; neįgiję jokios kvalifikacijos, jau nebenorintys (bijantys, negalintys dėl šeimyninių aplinkybių; dalis tokių žmonių priklauso nuo alkoholio ir yra nepatrauklūs darbdaviui ir pan.)

- galintys, bet nenorintys dirbti (nebegalios pajamos; išlaikomi sutuoktinių; tikisi sulaukti pensijos kaip LDB klientai; nemato jokio skirtumo tarp paramos pajamų ir minimalaus atlyginimo; labai dažnai minimos nežmoniškas buvusio darbdavio elgesys kaip priežastis, kodėl daugiau nenori įsidarbinti);

- nei galintys, nei norintys dirbti. Labai dažnai tai visiškai nuo alkoholio priklausomi asmenys.

(informacija surinkta neformalių apklausų metu)

Darbo biržos vykdomos profesinio ir neformalaus mokymo paslaugos nėra efektyvios, nes į mokymus ateina asmenys, gerai žinodami, kad nedrįso ir niekada nedirbs darbo, kurio mokosi. Jei ankstesnėse grupėse ši nuostata buvo jaučiama silpniau, šiuo metu beveik 100 proc. besimokančiųjų tikina, jog atėjo dėl to, kad neišmestų iš darbo biržos, neprarastų lengvatų ir garantijų. Lankydamas žinių ir įgūdžių atnaujinimo programą, asmuo mokosi 320 valandų, iš jų praktiką atlieka 148 val., gauna stipendiją, jam apmokamos kelionės, mokama specialistams, kurie dirba su tokiu asmeniu, o jis jau nusiteikęs, kad „po mokymų paliks ramybėje“. Kai kurie profesinio mokymo kursai yra tokios aukštos kokybės, suteikia itin reikalingas kompetencijas, pažymėjimą, pripažįstamą ES, kad dirbančiam smulkiojo verslo atstovui, mikroįmonei telieka tik pasvajoti apie tokias specialistų kompetencijas. Tačiau į kursus surenkami asmenys to nevertina, tenka nuolat kontroliuoti, o atskirais atvejais – net prašyti, kad tik kaip nors ateitų mokytis.

Bedarbių asmenų kvalifikacijai skiriamos didelės lėšos, tačiau pamirštamas laisvanoriškumo ir asmens atsakomybės principas. Skiriant lėšas asmeniui, kuris tikrai nori įgyti tam tikrą kompetenciją, pasiektume daug geresnį efektą, nei taikydami prievartą.

Subsidijuojamos darbo vietos iškreipia rinką. Nederėtų subsidijuoti specialybių, kurios yra paklausios, nes taip iškreipiama rinka: subsidijuojamas darbuotojas tampa labiau geidžiamu specialistu. Yra duomenų, kad: subsidijuojami darbuotojai atleidžiami tą dieną, kai baigiasi subsidijavimo terminas: į jų vietą vėl ateina subsidijuojami; Subsidija atitenka darbdaviui, o darbuotojas gauna tie kiek užsidirba (kadangi trūksta kvalifikacijos, užsidirba 200-300 Lt).

Subsidijuojamos darbo vietos galėtų būti:

- naujų įmonių (tam tikram terminui);
- su finansiniais sunkumais susiduriančių įmonių (tam tikram terminui);
- naujas veiklas diegiančių įmonių (terminui);
- jei subsidijuojamos darbo vietos seniai įsteigtose įmonėse, turėtų būti apribota procentaliai, kiek darbuotojų būtų subsidijuojami. Dabar susiduriame su dilema: valstybė skiria subsidiją darbdaviui, kuris kraunasi kapitalą ir valstybės, ir darbuotojų sąskaita;
- iš subsidijuojamų darbuotojų skaičiaus darbdavys privalo sudaryti tam tikrą dalį neterminuotų darbo sutarčių.

Įgyvendinant projektą „LaBAS“ vykdytos neformalios ilgalaikių bedarbių apklausos. Jos leido padaryti tokias išvadas:

- 1) žmonėms stinga žinių, ypač apie darbą pagal verslo liudijimą (pajamų/sąnaudų pripažinimas, elementarus buhalterijos tvarkymas)
- 2) darbo birža stengiasi tenkinti rajono darbdavių poreikius;

- 3) sistema neveikia: dalis bedarbių žino, kad tikrai nedirbs tam tikro darbo, bet vis tiek eina į mokymus, taip bent vienam mėn. prailgindami socialines garantijas;
- 4) sistemai trūksta lankstumo (centralizuoti viešieji pirkimai ji tik mažina);
- 5) vietoj įgūdžių atnaujinimo, pagilavimo kursų gal efektyvesni būtų asmenų, kurie jau ilgą laiką yra bedarbiai, perkvalifikavimo kofinansavimas;
- 6) perkvalifikavimo kursuose pirmumo teise turėtų eiti tos kvalifikacijos, kurių šiuo metu stinga;
- 7) galimybė mokėti PSD sumažintų bedarbių skaičių;
- 8) žmonės ateina pikti ir priešiška nusiteikę.

Pasiūlymas: analizuoti priežastis, dėl ko žmonės vengia vieno ar kito darbo. Organizuoti diskusijas ir pan.

Jurbarko rajono strateginiame plane dėmesio bedarbystės klausimui neskiriama, nors derėtų apibrėžti paramą bendruomenių iniciatyvoms, koordinuoti VVG ir kitų paramą teikiančių institucijų pastangas ir galimybes.

Vienas iš pagalbos būdų būtų galimybės kurti nedideles įmones atskirose seniūnijose, kurios galėtų veikti kaip įmonių filialai ar kaip bendruomenės iniciatyvos.

Konsoliduotame Lietuvos socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties strategijų 2006-2008 m. įgyvendinimo priemonių sąrašė skatinimas dalyvauti darbo rinkoje yra I prioritetas, kurio du uždaviniai atitinka visuomenės poreikius: tai gyventojų užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje didinimas ir socialinės aprėpties stiprinimas.

Priemonė 1.1.1.1 Įgyvendinti kvalifikacijos suteikimo programas ilgalaikiams bedarbiams, įtraukti juos į motyvacijos rinktis profesiją priemones:

Štai kaip situaciją vertina patys bedarbiai. Pokalbyje – diskusijoje dalyvavo 7 ilgalaikės bedarbės.

Pagrindinės priežastys, kurios lemia mažą ilgalaikių bedarbių kursų efektyvumą:

- 1) pirminė kvalifikacija lemia, kad bus siūdomi tam tikros srities kursai;
- 2) neatsižvelgiama į kursų dalyvio pageidavimus; yra atvejų, kai iš vieno kursų išbraukiama, į kitus įrašoma be asmens sutikimo;
- 3) neatsižvelgiama į situaciją, kad asmuo tam tikros veiklos negalės vykdyti ne tik dėl subjektyvių, bet ir dėl objektyvių priežasčių (pvz., žmogus praneša, kad jis tokio darbo nedirbs, nes nėra galimybės važinėti ir pan.)
- 4) kursų nelankstumas (nuperkami kursai, neatsižvelgiant į rinkos poreikius. Centralizuoti pirkimai mažina kursų efektyvumą ir galimybę įgyti šiuo metu rinkoje paklausią kvalifikaciją (pvz., atidaromas pieninės filialas. Pretendentai turi turėti žinių, tačiau darbo birža nepasirengusi suteikti tokios kvalifikacijos.)
- 5) konsultantai tikina, kad, nesvarbu kiek laiko lankysite kursus, kvalifikacijos pažymėjimą vis tiek gausite;
- 6) nefinansuojami perkvalifikavimo kursai, jei žmogus turi šiuo metu paklausią specialybę, tačiau žino, kad tokio darbo niekada nedirbs, pvz., siuvėja siunčiama tik į siuvimo kursus.

Priemonė 1.1.1.1. Nelogiška: motyvacija rinktis profesiją nesuteikia kvalifikacijos, kaip ir kvalifikacija nedidina motyvacijos. Ir motyvavimo, ir perkvalifikavimo, ir įgūdžių atnaujinimo, ir pažintiniai kursai vedami, tačiau net nebandoma pasiaiškinti, kodėl nei kvalifikacija, nei motyvacija netampa aktyvumo rinkoje priežastimi.

Priemonė 1.1.2. Gyventojų verslumo ugdymas:

1.1.2.1 *Parengti leidinį pradedančiam verslininkui ir aprūpinti juo smulkaus ir vidutinio verslo subjektus kaimuose.* Dominančią ir nuolat atnaujinamą informaciją jau galima rasti internete. Ten galima konsultuotis, klausti. VMI teikia daug naudingos informacijos pagal sudarytą mokesčių kalendorių. Leidiniai jau buvo prieš 5 metus, kai dalino pradedantiems verslininkams Pačiolio leidyklos visiškai aktualumą praradusias knygas. Istorija kartojasi? Ir kokia logika duoti leidinį jau veikiančiam subjektui? Ir kaimas – labai įdomus kriterijus. Jei iš mažo miesto – neduos?

Gal tikslingiau būtų organizuoti tiems, kurie nori pardėti verslą, konsultacijas, ir ne tik mokesčių klausimais, bet ir praktinės veiklos klausimais. O kad jie norėtų (nes žmonės bijo), reikia valstybės politikos kryptingumo, o ne leidinio, kuris per pusę metų praras aktualumą.

1.1.2.2. *Sėkmingo verslo pavyzdžių sklaidą, finansuoti konferencijas, seminarus. Vėl prieštara – pardedantiesiems – knygą, o sėkmingam verslui – paramą . (Ar čia ne verslo centrų išlaikymo idėja?)*

1.1.3.2. *Įdiegti jaunimo verslumui skatinti priemonės: kurti naujas darbo vietas (Logikos stoka: įkurta darbo vieta, kurią užima jaunas žmogus, niekaip nesisieja su jo verslumu. Kita vertus, kažkieno sukurta darbo vieta yra ne ta priemonė, kuri didina verslumą. Gal čia jau reikėtų ir mokymų, ir valstybės paramos).*

Galimi sprendimo variantai: Lyginant su ankstesniais metais, situacija labai pasikeitė, todėl būtų reikalingas situacijos tyrimas, kuris leistų vertinti dabartinę darbo rinkos ir bedarbystės situaciją įvairiais lygmenimis: valstybės politikos, darbdavio, dirbančiojo, bedarbio, darbo biržos tarnautojo aspektais.

Užuot finansavus kiekybę, daugiau dėmesio skirti individualiems asmens poreikiams. Daugiau dėmesio šiuo metu derėtų skirti asmenims, kuriems dėl sparčių darbo rinkos pokyčių reikalingos naujos žinios, kvalifikacijos, perkvalifikavimas (pvz., asmeniui reikalinga darbo su tam tikrais įrengimais licenzija. Tam tikrais atvejais (pradedant darbą, įsteigus įmonę) ją įsigyti būna sudėtinga. Darbo birža galėtų dengti arba kofinansuoti tam tikras kvalifikacijas, perkvalifikavimo studijas, taip netiesiogiai vykdydama nedarbo prevencijos politiką. Reguluoti kofinansavimo naudingumą būtų galima trišalėmis sutartimis.

Žmonėms stinga ne tik informacijos, dažnai reikia padrašsinimo, paramos, praktinio patarimo, o labiau už viską – konkrečios materialinės pagalbos pradedant veiklą pagal verslo liudijimą r panašiai. Kaip minėjo viena bedarbė – gal bedarbiui, išsipirkusiam verslo liudijimą, galima bent 1 ketv. mokėti „Sodros“ įmokas.

Kita vertus, VMI ir „Sodra“ deklaruoja paramos ir partnerystės su verslininkais politiką, surenka visų kontaktinius duomenis, bet jei pradėjęs veiklą žmogus pamiršta kokio nors išipareigojimo terminą, vietoj draugiško skambučio (arba išankstinio priminimo e-paštu) gauna grasinantį laišką, kad bus perduotas antstoliams. Tai žeidžia ne vieną savarankiškai dirbantį asmenį.

Galimybė dirbti su verslo liudijimu:

- 1) verslo liudijimo kaina nedidelė, tačiau „Sodros“ įmokos žmones baugina;
- 2) lankstinti sistemą: jei darbdaviui mokama už įdarbintąjį, tai galima būtų tokią pat sumą už savarankiškai dirbantį asmenį mokėti „Sodrai“ bent ketv.

Galimybė kurti savo įmonę:

- 1) reikia labai daug žinių ir jėgų;
- 2) baugina įvairios sankcijos, baudos.
- 3) atlygis IĮ savininkui gali mažai kuo viršyti socialinę paramą ir lengvatas, gaunamas iš darbo biržos. (informacija surinkta ilgalaikių bedarbių neformalių apklausų metu)

1.1.4.1. Stiprinti ūkininkų ir kitų kaimo gyventojų, kurių veikla susijusi su žemės, miškų ūkio ar alternatyvia žemės ūkio veikla, profesinius įgūdžius. Pasekmė – didės kaimiečių užimtumo galimybės. (Kaip ši priemonė siejasi su alternatyvių veiklų plėtojimu? Ar čia neturėta minties, kad reikia perkvalifikuoti, atnaujinti profesinius įgūdžius, skatinti netradicines veiklas?).

Menkas procentas įsidarbinusių bedarbių, kurie lankė įvairius mokymus:

- 1) žmonės nelinkę dirbti Jurbarke jiems siūlomą darbą dėl darbdavių elgesio;
- 2) ilgos darbo valandos ir nedidelis atlyginimas;
- 3) daugelis jau turi darbo pas visus tam tikros srities darbdavius patirties;
- 4) darbdavys oficialiai priima trims mėn. ir moka tik darbo biržos skirtą užmokestį;
- 5) neverta nei stengtis, nei dėti pastangų: po trijų mėn. vis tiek ateis kitas, turintis valstybės paramą;
- 6) darbdavio nelankstumas (neišleidžia net į mamyčių šventę)

1.1.5.1. Diegiant remiamojo įdarbinimo priemones, prioritetą teikti darbdaviams, užtikrinantiems bedarbių neterminuotą įdarbinimą.

1.1.5.1. Neterminuotas – tai kiek? Labai subjektyvu, kai įdarbinus neterminuotai galima atleisti po 3 mėn. pačiam prašant..

Pavyzdys: moteris, įsidarbindama pas darbdavį, su pareiškimu pateikė prašymą atleisti iš darbo pačiai prašant (labai dažna praktika). Kai po keleto metų darbo ji tapo nėščia, darbdavys pasinaudojo šiuo prašymu ir atleido iš darbo. Moteris pagimdė ir gauna 90 Lt pašalpą, kaip nedirbusi.

Šiame prioritete turėtų būti sukonkretintas apibrėžimas, gal parinkti kiti kriterijai, nes praktiškai tai lengvai apeinama nuostata.

Kita vertus, derėtų nustatyti ir „Sodros“ įmokų dalį, kurią sumokėjusi moteris galėtų tam tikrą laiką pretenduoti į visą motinystės pašalpą.

1.1.5.2 Įvertinti diegiamų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių efektyvumą.

Labai svarbus aspektas, būtinas susidaryti situacijos vaizdą tiek analizuojant bedarbių situaciją, tiek pokyčius darbo rinkoje.

1.1.5.3. Remti buvusius bedarbius, turinčius mikroįmones, kuriose steigiamos darbo vietos bedarbiams įdarbinti.

Turėtų būti neblogas efektas: be užimtumo darbo rinkoje didėjimo, stiprės ir mikroįmonės. Bent dalinis rėmimas padėtų spręsti aukščiau minėtas smulkaus verslo problemas kur kas efektyviau, nei leidinys, dalinamas smulkiojo verslo įmonėms.

Uždavinys 1.2. Stiprinti socialinę aprėptį, didinant bedarbių, žmonių, derinančių šeimos ir darbo įsipareigojimus, neįgaliųjų, pagyvenusių žmonių ir kitų, sunkiai integruojamų į darbo rinką užimtumą.

Siūlymas: asmenis, kurie dirba ir derina šeimos ir darbo įsipareigojimus, iš šio punkto išbraukt. Jiems skirtos priemonės geriau atrodytų I prioriteto priemonėje 1.1.5. , kuria siekiama didinti darbo rinkos lankstumą.

1.2.1.2. Taikyti įdarbinimo subsidijuojant...

Gal bent nėščias ir prižiūrinius negalios asmenis palikime ramybėje. Arba darbinkime, jei jie to pageidauja (dalį darbo dienos, darbą namuose). Laukiamas rezultatas juokingas: jei pardėsime darbinti nėščias arba neįgalius vaikus prižiūrinius, tai padidės vyresnio amžiaus asmenų galimybės įsidarbinti (skamba makabriškai).

1.2.1.8. Sudaryti galimybes derinantiesiems darbą su įsipareigojimais šeimai savarankiškai atlikti pirminę registraciją darbo biržoje. Dirba, išlaiko šeimą ir gali savarankiškai įsiregistruoti biržoje. Tikrai jau visai blogai su žmogiškaisiais ištekliais.

Ilgalaikiai bedarbiai akcentavo dar keltą aspektų, kuriuos derėtų apmąstyti, tobulinant Darbo biržos paslaugų kokybę:

- 1) jei asmuo atsisako dviejų darbo pasiūlymų, jis metamas iš darbo biržos 12 mėn.
- 2) jei asmuo išeina savo noru, vėl registruotis gali po 6 mėn.
- 3) kai asmuo grįžta į darbo biržą, jam vėl siūlo tą patį darbą pas tą patį darbdavį, kurio jis jau atsisakė.

Pasiūlymas: analizuoti priežastis, dėl ko žmonės vengia vieno ar kito darbo. Organizuoti diskusijas ir pan.

Jurbarko rajono strateginiame plane dėmesio bedarbystės klausimui neskiriama, nors derėtų apibrėžti paramą bendruomenių iniciatyvoms, koordinuoti VVG ir kitų paramą teikiančių institucijų pastangas ir galimybes.

Vienas iš pagalbos būdų būtų galimybės kurti nedideles įmones atskirose seniūnijose

Atlikus bendruomenės analizę ir identifikavus problemas bei tikslines grupes, iškilo prieštarą: respublikos lygmeniu yra parengta norminė bazė, įstatymai reglamentuoja daugelį sričių, trūkstami norminiai aktai rengiami, atsižvelgiama į įvairių grupių pagalbos poreikį ir ji teikiama įvairiais lygmenimis – plėtojant galinčių padėti institucijų infrastruktūrą, vykdant gyventojų švietimą, skiriant socialinę paramą. ES paramos lėšos investuojamos į žmogiškuosius išteklius ir infrastruktūros kokybę, didėja darbo užmokestis, dirbantis žmogus tampa vertybe ir gali rinktis tarp darbų pasiūlos, darbo krūvis tampa toks didelis, kad derinantis darbą ir šeimą žmogus pats tampa atskirties grupės nariu. Bedarbiai asmenys, komentuodami savo situaciją 2001 metais, norėjo BET KOKIO DARBO, šiandien dažnesnis argumentas, kad „TOKIO DARBO IR UŽ TOKĮ ATLYGĮ NEDIRBSIU“. Analizuojant statistiką, matosi teigiami poslinkiai įvairiose srityse, tačiau skurdą ir

socialinę atskirtį patiriančių žmonių procentas nemažėja. Ir šios tendencijos pastebimos ne tik įprastinėse skurdo grupėse. Didėja anksčiau visuomenei nebūdingos atskirties grupės:

- žmonės, dirbantys ne po vieną darbą, kad šeima gautų bent vidutines pajamas;
- savarankiškai dirbantys ir nedidelių įmonių savininkai, dirbantys nenormuotą darbo dieną, dažnai keletą metų neatostogavę;
- moterys, dirbančios ir auginančios mažamečius vaikus.

Išryškėjo tendencija: formalioju lygmeniu įstatyminė norinė bazė sukurta ir veikia, bet praktiniu aspektu – suveikia ne visiškai taip, kaip siekiama. Tai lemia ne tik individualūs faktoriai, pasireiškiantis sąveikoje žmogus – žmogus. Galima daryti prielaidą, kad suveikia konkretaus rajono individualūs veiksniai. Todėl siekiant tikslo, reikia skatinti konkrečių bendruomenių aktyvumą, ieškoti būdų, kaip paremti vietos iniciatyvas, stiprinti jau egzistuojančias institucijas ir NVO, siekti efektyvaus bendradarbiavimo, koordinavimo, stiprinti kiekvieno asmens atsakomybę ir pilietinę poziciją.

5. Skurdo ir socialinės atskirties mažinimo rajone tikslai

Gerinti Jurbarko rajono gyventojų gyvenimo kokybę, plėtojant partnerystę, bendruomeniškumą ir stiprinant asmenines kompetencijas bei atsakomybę.

I prioritetas. Skatinti dalyvavimą darbo rinkoje ir siekti darbo rinkos tarpusavio santykių tobulinimo.

II. prioritetas. Bendruomenių iniciatyvų, savarankiškumo ir galimybių didinimas, siekiant konkrečiai vietai būdingų problemų sprendimo.

III prioritetas.

Žmonių gerovės infrastruktūros ir paslaugų kokybės tobulinimas rajone.

IV prioritetas. Socialinės pagalbos būdų ir formų lankstumo ir įvairovės paieška bei skurdo prevencija rajone

I prioritetas. Skatinti dalyvavimą darbo rinkoje ir siekti darbo rinkos dalyvių tarpusavio santykių tobulinimo.

Uždaviniai:

1. Didinti gyventojų užimtumą ir skatinti asmeninę iniciatyvą.
2. Skatinti darbo rinkos lankstumą ir darbo formų įvairovę.
3. Siekti asmenų, patenkančių į skurdo ir atskirties grupes, savarankiškumo, atsakomybės ir iniciatyvumo.
4. Mažinti rinkos dalyvių mąstymo inertiškumą; plėtoti nuostatą, kad žmogiškieji ištekliai yra svarbiausias visuomenės gerovės pagrindas.
5. Didinti rinkos dalyvių, valstybės institucijų darbo efektyvumą ir geranoriškumą.

II. Bendruomenių iniciatyvų, savarankiškumo ir galimybių didinimas, siekiant konkrečiai vietai būdingų problemų sprendimo.

Uždaviniai:

1. Stiprinti bendruomenių iniciatyvas, sprendžiant kiekvienai bendruomenei būdingas problemas, didinant paslaugų prieinamumą.
2. Aktyvinti NVO, kitų atskiras bendruomenės grupes atstovaujančių organizacijų aktyvumą, iniciatyvas, pilietiškumą.
3. Keisti nuostatas ir stereotipus, apsunkinančius integraciją ir aprėpties stiprinimą.
4. Aktyvinti rajono žmones, skatinti jų pilietinę poziciją ir stiprinti pagarbą kiekvieno nuomonei, sprendžiant gyvenimo gerovės ir kokybės problemas.

III. Žmonių gerovės infrastruktūros ir paslaugų kokybės tobulinimas rajone.

Uždaviniai:

1. Tobulinti sveikatos apsaugos sistemą ir gerinti paslaugų kokybę rajone.
2. Plėtoti socialinių paslaugų teikimo infrastruktūrą rajone.
3. Gerinti ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus asmenims teikiamų paslaugų kokybę ir ieškoti formų įvairovės.
4. Stiprinti paramą mokiniams ir studentams iš nepasiturinčių šeimų.
5. Didinti pasitikėjimą rajono įstaigomis, gerinant teikiamų paslaugų kokybę.
6. Siekti tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir koordinavimo, dirbant su viena tiksline grupe.
7. Siekti, kad žmogus ir jo gerovė taptų svarbiausiu valstybės ir ją atstovaujančių institucijų prioritetu.

IV prioritetas. Socialinės pagalbos būdų ir formų lankstumo ir įvairovės paieška bei skurdo prevencija rajone.

Uždaviniai

1. Didinti paslaugų įvairovę, lankstumą, prieinamumą.
2. Siekti teisingumo ir įstatymų galiojimo visoms piliečių grupėms.
3. Didinti pasitikėjimą Lietuvos politika ir jos įgyvendinimu.
4. Mažinti šešėlinę ekonomiką, kontrabandą.
5. Didinti pagarbą darbu ir realų atotrūkį tarp darbo pajamų ir gaunamų pašalpų bei lengvatų.

Toks uždavinių kėlimas glaudžiai siejasi ne tik su rajono situacijos statistine analize, neformalių apklausų ir stebėjimų duomenimis, bet ir literatūros analize.

Remiantis vokiečių autoriaus Stefan Klein požiūriu, asmens laimingumas konkrečioje bendruomenėje labiausiai priklauso nuo kiekvieno jos nario pilietiškumo, bendruomeniškumo ir galimybės rinktis. (Klein Stefan. „Laimės formulė“. Jotema. 2003)

Skurdo ir socialinės atskirties mažinimo rajone tikslas:

6. Skurdo ir socialinės atskirties mažinimo rajone priemonės:

Neįgalieji

- 1.1. Skatinti socialinių įmonių steigimąsi.
- 1.2. Remti pačių žmonių su negalia iniciatyvas, taikyti mokesčių politikos lankstumą (jei pats sau susikuria darbo vietą, jei yra savininkas ir pan.)
- 1.3. Skatinti neįgalių asmenų, kurie dėl prarasto darbingumo netenka ir turėtos profesinės kvalifikacijos, perkvalifikavimą, integracijos darbo rinkoje paieškos kompleksinę pagalbą (samdomas darbas, darbas pagal verslo liudijimą ir pan.)
- 1.4. aktyvinti ir skatinti neįgaliųjų draugijų skyrių veiklą; sukurti neįgaliųjų draugijų veiklos viziją, pagrįstą bendruomeniškumo, konkrečios asmenų grupės poreikių ir rajono specifikos žinojimu; telkti aktyvius draugijų narius;
- 1.5. Skatinti kaimynystės ir savanoriškumo principus, vykdyti gerosios patirties sklaidą.
- 1.6. Organizuoti neįgalių asmenų, ypač vaikų su specialiaisiais poreikiais, pavėžėjimą į ugdymo įstaigas.
- 1.7. Ieškoti socialinio dialogo tarp institucijų, galinčių nustatyti žmonių poreikius slaugai ir komandiniu principu teikti paslaugas.
- 1.8. Įsteigti dienos centrą suaugusiems neįgaliesiems.
- 1.9. Didinti pagalbą skurdo ir rizikos grupių asmenims per socialines paslaugas.

Bedarbiai

1. Skatinti asmeninę iniciatyvą ir atsakomybę, integruojantis į darbo rinką:
 - 1.1. Kvalifikacijos ir persikvalifikavimo kursų grįsti savanoriškumo ir asmeninės iniciatyvos principu. Asmuo, norintis gauti paramą mokytis, turi gebėti pagrįsti, kodėl jam reikalinga tam tikra kvalifikacija ar kompetencija, kaip jis numato realizuoti save darbo rinkoje.
 - 1.1. Rinkoje paklausios kvalifikacijos įgijimą remti 100 procentų, mažai paklausios -75, 50 procentų;
 - 1.2. Remti asmenų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, bet dėl pokyčių darbo rinkoje atsidūrusių ant bedarbystės ribos, persikvalifikavimą;
 - 1.3. Suvienodinti privalomojo sveikatos draudimo įmokas ir sudaryti galimybę asmeni, kuris neturi darbo, tam tikrą laikotarpį drausti artimiesiems;
 - 1.4. Skatinti asmens savarankiškumo iniciatyvas ir suteikti bazines verslumo žinias, reikalingas darbui pagal verslo liudijimą, individualiai veiklai ar įmonei steigti. Konsultacijos turi būti komandos principu: VMI atstovas, VSDF atstovas, gali būti darbo biržos atstovas ir kit. Asmuo., planuojantis veiklą, turi gauti tiesioginę, su jo planuojama veikla susijusią, aiškiai pateiktą ir konkrečią informaciją, t.y., suprasti, kokie išpareigojimai jį sieja su VSDF, su VMI, kokia kaitos tikimybė, kur rasti naudingą informaciją.
 - 1.5. Teikti realią paramą asmeniui, kuris sukuria sau darbo (pvz., I ketvirtį nemokėti VSDF įmokos);
 - 1.10. Parengti ir įdiegti mikrokreditavimo sistemą. Kreditų, palūkanų grąžinimą, sieti su ekonominiu veiklos efektu: įdarbintų asmenų skaičiumi; uždirbtomis pajamomis; susikurta sau darbo vieta ir pan.
 - 1.11. Dotacijas remiamajam įdarbinimui skirti tik pradėjusiom veikti įmonėm arba susidūrusiom su laikiniais ekonominiais sunkumais arba teikiančioms būtinas, tačiau mažai konkurencingas paslaugas, pvz., miesto pirtis ir pan.. Turi būti realaus terminas, kiek laiko bus skiriamos dotacijos.
 - 1.12. Skatinti darbdavių poreikį mokytis ir plėtoti vadybines kompetencijas. Tai pagerintų padėtį rinkoje, siekiant paklausos ir pasiūlos suderinamumo.
 - 1.13. Skatinti bendruomenių vidaus iniciatyvas, užtikrinti finansavimo lankstumą: sudaryti galimybes kurti darbo vietas pagal bendruomenių poreikius, tarp jų ir bendruomenės lyderių darbo vietas.
 - 1.14. Mokyti bendruomenių lyderius ir teikti nuolatinės konsultacijas darbo teisės, buhalterinės apskaitos, projektinės veiklos galiojančių teisės aktų klausimais.
 - 1.11. Supaprastinti NAC, kitų institucijų projektų paraiškos ir teikiamų ataskaitų formas, jei prašoma paramos suma neviršija tam tikros sumos, pvz., 3 tūkst. Litų
 - 1.12. Skatinti žemdirbių mokymą(si), siekiant ūkio konkurencingumo didinimo ir galimybių pragyventi iš žemės ūkio plėtojant netradicines žemės ūkio šakas, verslus ar įgyjant darbo rinkoje paklausią profesiją, atnaujinant turimą kvalifikaciją.
 - 1.13. Plėtoti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, siekiant sėkmingos integracijos darbo rinkoje: nedarbo prevencijai, darbo galimybių paieškai, perkvalifikavimui, konsultavimui, informavimui deramą indėlį turėtų įnešti verslo informacijos centrai.

Pagalba šeimai

- 1.1. Tobulinti išmokų, mokamų vaikams, lankstumą. Sieti išmokas ne su rizikos šeimomis, bet su vaikais (Jau daromi žingsniai).
- 1.2. Rizikos grupės šeimoms, auginančioms vaikus, paramą teikti ne natūra, o institucinėmis paslaugomis (pinigai, ateinantys vaikui, skiriami jo ugdymui ikimokyklinėje įstaigoje, kur jis ir maitinamas);
- 1.3. Vaikų išlaikymą sieti su tėvų atsakomybe. Vaikų globos atveju tėvai privalo mokėti valstybei alimentus (kad ir nedidelius)

- 1.4. Keisti požiūrį į motinystės/tėvystės atostogas. Jos turėtų būti teikiamos abiems tėvams, tačiau pasikeičiant. Tėvai, pasinaudodami tėvystės atostogomis, (kad ir 1 mėn.), sumažins riziką, kad motina praras turėtas profesines kompetencijas.
- 1.5. Sieti motinystės išmokas su dirbtu laikotarpiu. Jei moteris praranda darbą pastojusi, bet turi nustatytą darbo stažą, jai turi būti mokama bent dalinė motinystės pašalpa, o ne taip, kaip visai nedirbusiai.
- 1.6. Jauna, dar studijuojanti ar besimokanti dieninėse studijose motina turėtų gauti motinystės pašalpą kaip dirbanti.
- 1.7. perskaičiuoti MGL ir susieti jį su realiomis minimalaus gyvenimo lėšomis.
- 1.8. Nustatyti pajamų dydį, kuris realiai leidžia tenkinti elementarius vartojimo poreikius. Jei išsituokusio asmens, dirbančio ir auginančio vaiką/vaikus, pajamos (darbo užmokestis, alimentai, kitos pajamos) nesiekia numatytos sumos, mokėti šeimai pajamų skirtumą.

Pagalba vaikui

- 1.1. Didinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičių, o ypač jų teikimų paslaugų lankstumą ir prieinamumą.
- 1.2. Siekti, kad kiekviename darželyje būtų bent dalis logopedo/ specialiojo pedagogo etato.
- 1.3. Spręsti ankstyvosios korekcijos tarnybų tinklo optimizavimo klausimus.
- 1.4. Tobulinti priešmokyklinio ugdymo sistemą, ypač siekiant sumažinti skirtumus tarp I ir VI modulių.
- 1.5. Formuoti specialistų komandas mokyklose (psichologas, spec. pedagogas/logopedas ir socialinis pedagogas).
- 1.6. Skatinti specialistų komandos darbo koordinavimą ir veikimą komandos principu;
- 1.7. mažinti stereotipus visuomenėje vertinant specialiųjų poreikių, specialiųjų ugdymosi poreikių asmenis, specialiųjų pedagogų, psichologų veiklą
- 1.8. siekti ugdymo įstaigų tinklo optimizacijos, užtikrinant paslaugų kokybę visiems mokyklinio amžiaus vaikams
- 1.9. kurti nedidelius dienos centrus prie ugdymo įstaigų, bendruomenių, kur vaikams būtų sudarytos sąlygos ne tik parengti pamokas, bet ir ilsėtis, o rizikos šeimos vaikams – ir pavalgyti.
- 1.10. tobulinti profesinio informavimo sistemą, padedančią jaunam žmogui orientotis profesijų pasaulyje ir darbo rinkoje.
- 1.11. skatinti lanksčią mokėjimo už mokslą sistemą, ieškoti galimybių finansuoti paklausių rajone specialybių įgijimą savivaldybės lėšomis, numatant terminą, kiek asmuo turi dirbti jį finansavusioje savivaldybėje.
- 1.12. Kurti idėjų ir inovacijų banką, padedantį organizuoti mokinių vasaros poilsį, prevencinių programų idėjas. Skatinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, rengiant moksleivių užimtumo programas.
- 1.13. Skatinti specialiųjų poreikių vaikų, kuriems nustatytas nežymus intelekto sutrikimas, ugdymą bendrojo lavinimo bendrojoje mokykloje.
- 1.14. Skatinti, kad specialiojoje mokykloje ugdomi mokiniai gautų pilnavertę pagalbą renkantis darbo rinkoje paklausių kvalifikaciją.
- 1.15. Tobulinama profesinio informavimo sistema, kurioje ir specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniai galėtų rasti informaciją apie II, III, IV pakopos profesinio mokymo paslaugas teikiančias institucijas, priimančias mokinius, kurių išsilavinimas neatitinka išsilavinimo standartų.

Pagalba kaimo žmogui

- 1.1. Didinti mokymo paslaugų prieinamumą kaimo žmonėms: siekti mokymo, konsultavimo formų lankstumo, mobilumo.

- 1.2. Analizuoti kitų šalių, kurių žemės ūkis paremtas smulkiais ūkiais, patirtį ir valstybės lygmeniu rengti žemės ūkio kaitos strategijas, galimybių studijas, alternatyvių veiklų diegimo žemės ūkyje aprašus, informacines sąmatas, galimą laikotarpį, per kurį galima tikėtis susigrąžinti investicijas.
- 1.3. Skatinti beprocentinių kreditų teikimą nedidelių ūkių savininkams, siekiantiems imtis alternatyvių veiklų. Kredito išmokėjimo terminą nukelti tokiam laikotarpiui, koks numatytas investicijų susigrąžinimui.
- 1.4. Stiprinti vietinių veiklos grupių galias, siekti, kad jų remiamos idėjos turėtų ilgalaikį poveikį ir neštų realų rezultatą visai bendruomenei.
- 1.5. Vykdyti vietinės veiklos grupių, kaimo vietovių bendruomenių gerosios patirties sklaidą, atrenkant tikrai gerus ir kokybiškus pavyzdžius.
- 1.6. Tobulinti Nacionalinės mokėjimų agentūros veiklą ir terminų laikymąsi.
- 1.7. Maksimaliai stabilizuoti reikalavimus, keliamus rengiamiems projektams, paraiškų, ataskaitų formas.
- 1.7. Drąsinti, aktyvinti kaimo žmones, teikti jiems informacinę, konsultacinę pagalbą per kaimo bendruomenes, seniūnijas.
- 1.8. Seniūnijoms skirti lėšų socialinėms senyvų, skurstančių žmonių reikmėms: pavėžėjimui, komunaliniams patarnavimams, sniego valymui, žolės nupjovimui kieme ir pan.).
- 1.9. Patvirtinti seniūnijų teikiamų patarnavimų minimalius įkainius, už kuriuos surinktos pajamos iš mokių gyventojų galėtų būti panaudotos socialinėms kitų gyventojų reikmėms.
- 1.10. Siekti, kad mažėtų formaliai atstovaujančių kaimo bendruomenės institucijų ir organizacijų, kuriose neretai dirba tie patys žmonės. Sieti darbą bendruomenėje su darbo užmokesčiu.
- 1.11. Didinti socialinių darbuotojų statusą bendruomenėje.

Pagalba vyresnio amžiaus žmonės

- 1.1. Sudaryti galimybes senyvo amžiaus žmonėms atnaujinti darbo rinkoje vertinamus gebėjimus, kompetencijas.
- 1.2. Aktyvinti senyvo amžiaus žmones, skatinti jų pasitikėjimą savo jėgomis ir iniciatyvą.
- 1.3. Siekti norinčių dirbti senyvo amžiaus žmonių grįžimo į darbo rinką, diegiant lanksčias darbo formas ir būdus.
- 1.4. Didinti senyvo amžiaus žmonių dalyvavimą sprendžiant jiems aktualius klausimus, skatinti pilietinį aktyvumą.
- 1.5. Spręsti senyvų žmonių, gyvenančių kaimo vietovėse, nesaugumo problemas.

Asmenys, kuriems reikalingas nuolatinis gydymasis

- 1.6. Mokyti žmogų gyventi su savo negalia ar liga.
- 1.7. Didinti medicinos ir slaugos paslaugų prieinamumą

7. Gerosios patirties atvejai

Startavo projektas „Atrasti niekada nevēlu“, kuris skirtas brandaus amžiaus rajono žmonėms. Projekto tikslas – sutelkti mokymams aktyvius rajono senyvo amžiaus gyventojus, kurie nori pozityvios veiklos, ieško galimybių išeiti iš namų, susitikti su bendraamžiais. Vienas iš projekto uždavinių – suburti iniciatyvinę senyvo amžiaus asmenų grupę, kuri taptų tarsi patariamąja taryba, organizuojant užsiėmimus šiai amžiaus grupei.

Parengtas projektas, kurio ribose Jurbarko rajono policijos komisariato specialistai lankys rizikos grupės šeimas, o partneris Jurbarko švietimo centras sukaups informaciją apie rizikos šeimose augančius ikimokyklinio amžiaus vaikus, kurie šiuo metu yra „nematomi“.

Parengtas projektas, kurio ribose Jurbarko policijos komisariato specialistai kartu su seniūnijų darbuotojais lankys atokiuose vienkiesiuose gyvenančius vienišus, senyvo amžiaus asmenis, mokys, kaip apsaugoti nuo sukčių ir vagių, kaip išsikviesti pagalbą iš skirtingų telefono operatorių tinklų. Projekto ribose planuojama surinkti informaciją akcijai „Būk saugus su mobiliu“, kurios ribose bus

nupirkti mobilieji telefonai. Atokiausiuose vienkiemiuose planuojama įrengti į judesį reaguojančias lempas.

Bendruomeniškumą puoselėja kaimo bendruomenės: Šimkaičių bendruomenė renka paramą, kai kurį nors bendruomenės narį ištinka didelė nelaimė (laidotuvės, gaisras ir pan.). Paramai surenkama iki 6000 litų. Vadžgirio bendruomenės centras – pagrindinė mokykla yra atvira besimokantiems bendruomenės nariams, organizuojami kursai suaugusiems, galimybė naudotis kompiuteriais, taip pat sporto sale ir inventoriumi. Smalininkų bendruomenė, be kitų renginių, akcijų, talkų organizuoja menininkų plenerus, kurių metu sukurti darbai puošia miestelį ir sukuria ypatingą atmosferą. Šiuo metu Smalininkų bendruomenės planai – pastatyti miesteliui vėjo jėgainę.

Įkurtas Jurbarko socialinių paslaugų centro Eržvilko trumpalaikės globos filialas yra būdas gauti pagalbą ypatingų krizių atveju.

Sutrikusio intelekto jaunuolių darbo centras yra didelė parama šeimoms, kurių nariai yra sutrikusio intelekto.

Stiprėja bendruomenių iniciatyvos, sprendžiant lokalias problemas. VšĮ „Nugalėk save“–Veliuonos bendruomenės ir neįgaliųjų dienos centras, teikiantis buitines – plaukų kirpimo, rūbų siuvimo ir taisymo, informavimo, tarpininkavimo, masažo, užimtumo, savitarpio pagalbos paslaugas, tuo išplėsdamas paslaugų spektrą rajone .

Jau jaučiamos komandinio darbo užuomazgos, bendradarbiavimas tarp institucijų, sprendžiančių panašios tikslinės grupės problemas: sprendžiant 15 metų vaikiną, kuris atsisakė lankyti mokyklą ir nutraukė kontaktus su bendraamžiais problema, komandos principu dirbo mokykla, Jurbarko vaikų teisių apsaugos tarnyba ir Jurbarko švietimo centro pedagoginė tarnyba. Taip buvo galima maksimaliai panaudoti turimus išteklius ir galimybes.

8. Apibendrinimas:

Atlikus skurdo ir atskirties analizę pagal gyventojų grupes, galima teigti, kad šios problemos rajone pasiskirsčiusios netolygiai. Kuo labiau nuo rajono centro nutolusi seniūnija, tuo didesnę atskirtį patiria jos gyventojai tiek socialine, tiek kultūrine, tiek ekonomine prasme. Taip pat persistruktūroja skurde gyvenančių asmenų grupės: mažėja jaunų šeimų dalis, mažesnis vaikų skaičius. Proporcingai didėja senyvų žmonių grupė, kuriems reikalinga medicininė pagalba, transporto paslaugų lankstumas, taip pat ir praktiniai buitiniai patarnavimai: žolės nušienavimas sodyboje, malkų sukirtimas, pagalba nuvykti rajono centrą, galų gale pagalba tvarkant elementarius reikalus. Socialiniai darbuotojai nėra pajėgūs tenkinti šiuos poreikius. Seniūnijos ieško būdų ir formų, kaip spręsti ypač sudėtingas problemas, tačiau tai yra „gaisro gesinimas“, pvz., kai seniūnas, vykdamas į savivaldybę, pavėžėja ir pagalbą reikalingą seną seniūnijos gyventoją. Tokia pagalba nėra nuolatinė, reikalauja daug laiko ir pastangų suderinti poreikius. Galimas problemos sprendimas būtų paslaugų artinimas vartotojui;

Socialinių reikmių fondo sukūrimas seniūnijoje.

Atokių seniūnijų dienos centrų kūrimas senyviems, ligotiems, vienišiesiems gyventojams, panaudojant, pvz. seniūnijai priklausančias patalpas, išnaudojant mokyklų tuščias patalpas ir įtraukiant į veiklą atokių seniūnijų bedarbius gyventojus, ypač moteris, kurios norėtų dirbti nepilną darbo dieną arba lanksčiu grafiku.

Atskirais atvejais reikia minimalių pastangų, siekiant efektyvesnio turimų resursų panaudojimo, kaip ir Juodaikių seniūnijos atveju, kai vienas autobusas atveža į Veliuoną keliomis minutėmis vėliau, nei išvažiuoja autobusas į Jurbarką.

Atlikus rajono situacijos analizę laike, matomi pozityvūs poslinkiai tiek ekonominėje, tiek socialinėje srityse. Nuo laiko, kai maždaug penktadalis darbingo amžiaus žmonių gyveno be darbo, kai darbdavio ir darbuotojo santykiai buvo nusakomi vienareikšmiškai „Jei negerai – eik iš darbo, o į tavo vietą dešimt tokių ateis“, kai pašalpos šeimai, auginančiai vaikus, viršydavo darbo pajamas, kai darbas biudžetinėje įstaigoje buvo pats geidžiamiausias, nes garantavo, nors ir vėluojanti, atlyginimą ir pensiją, daug kas apsikeitė į gerą pusę.

- Norintys jau gali rasti darbą. Bedarbystė siejama ne su darbo vietų nebuvimu, o su tokiais dalykais, kad šeimos gerovė leidžia moteriai nedirbti; gaunamos nelegalios pajamos; pašalpos ir lengvatų leidžia išgyventi nedirbant; nėra skirtumo tarp sunkiai uždirbamo darbo užmokesčio ir santykinai lengvai gaunamų pašalpų.
- Konkurencija darbo rinkoje pakeitė požiūrį į dirbančiuosius. Gresia darbuotojas yra tausojamas.
- Pasikeitė požiūris į moterį darbo rinkoje: vis daugiau sričių, kuriose pageidaujamas darbuotojas moteris.
- Jaučiamos kaitos tendencijos, vertinant brandaus amžiaus žmonių darbą.
- Vis labiau tobulinama paramos sistema šeimoms, auginančioms vaikus su negalia, ieškoma efektyvių paramos ir pagalbos būdų.
- Socialinės įmonės yra sveikintina idėja, nors ją dar tikrai reikia tobulinti.
- Vis daugiau institucijų atkreipia dėmesį į skurdo ir atskirties grupes, tačiau mažiau atvejų, kai parama suprantama kaip vienkartinė labdaros akcija.

Labiausiai skurstančios asmenų grupės šiuo metu yra rizikos grupės šeimos ir jų nariai, taip pat šeimos, kurios nepriskiriamos rizikos grupei, tačiau dėl objektyvių ar subjektyvių priežasčių dirba tik vienas iš tėvų (ligonis, žmogus su negalia). Į skurstančių asmenų grupę patenka ir nepilnos šeimos, kuriose vaikus augina vienas iš tėvų. Ypač sudėtinga situacija šeimų, kurių bent vienas šeimos narys turi priklausomybę nuo alkoholio ar kitų psichotropinių medžiagų. Dažnai tokios šeimos net nepatenka į remiamų sąrašus, nes pajamas gauna abu tėvai. Vyriausybės nustatytas MGL yra kažkoks fantastinis dydis, kuris jau seniai nebeturi nieko bendro nei su gyvenimo lygiu, nei gali būti realiu rodikliu.

9. Svarbiausios išvados (Summary)

Jurbarko rajonas – pasienio regionas. Geografinė padėtis stipriai įtakoja tokias visuomenės gyvenimo sritis kaip užimtumo būdai ir formos, gaunamos pajamos, veiklų legalumas/nelegalumas. Pasienio regiono specifiką lemia ne tik pietine rajono riba einanti siena su Rusijos Federacine Respublika, bet ir netolima siena su Lenkija, patogus susisiekimasis su kitomis Vakarų Europos šalimis.

Rajonas senstantis. Jau kuris laikas miršta daugiau žmonių, nei gimsta naujagimių. Dėl to jau kuris laikas opi švietimo institucijų tinklo pertvarkymo problema. Migracijos saldo šalies viduje nuo 1994 nuolat yra neigiamas – išvyksta daugiau gyventojų, nei atvyksta.

Rajonas yra kaimiškasis. Didelė dalis gyventojų gyvena kaimo vietovėse, kai kurie – labai atokiose. Dominuoja labai smulkūs ir smulkūs ūkiai – kaip tik ta sistema, kurios netolimoje perspektyvoje laukia didžiausi pokyčiai.

Rajone dominuoja mikro- ir smulkios įmonės, kurios apsiriboja lokalių paslaugų teikimu. Yra keturios įmonės, kurios atitinka vidutinių verslo įmonių statusą, įdarbinusios iki 149 darbuotojų.

Ryškiausiai išsiskiriančios skurdo grupės:

nepilnos šeimos, auginančios vaikus. Vieniųjų motinų/ tėvų šeimų rajone yra 500. Jose gyvena 1480 asmenų. Kuo daugiau vaikų, tuo didesnis nepriteklus;

šeimos, auginančios vaiką (-us), kuriose motina iki gimdymo neturėjo darbo stažo ir/ ar profesinės kvalifikacijos;

nepilnametės motinos, auginančios vaiką (us); Jurbarko rajone šiuo metu yra 40 nepilnamečių mamų. Vaiko priežiūra, išsilavinimo stoka, menkos šeimos pajamos dažnai riboja tokiu motinu galimybę įgyti kvalifikaciją.

asmenys arba šeimos, kurių nariai gauna pašalpą dėl psichinės ir/ ar fizinės negalios; Neigalių asmenų Jurbarko rajone 2149 (Lietuvos apskritys. 2005). Rajono šeimose auginami 106 neįgalūs vaikai, kuriems reikalinga nuolatinė globa. (Lietuvos apskritys. 2005)

daugiavaikės šeimos; Tris ir daugiau vaikų auginą 778 šeimų (Lietuvos apskritys. 2005).

sunkiomis ir lėtinėmis ligomis sergantys asmenys, kuriems reikia nuolat vartoti medikamentus;

kaimo žmonės, gyvenantys iš samdomo darbo ir /ar nedidelio ūkio; Jurbarko rajone registruoti 2460 ūkių, kurių vidutinis dydis – 11,2 ha. Deklaruoja pasėlius 4868 asmenys;

pensininkai, gaunantys minimalią pensiją; Pensinio amžiaus gyventojų, įskaitant vyresnius nei 80 m., rajone 7813 (www.sat.gov.lt).

bedarbiai; paskutiniu laiku tai apie 1200 asmenų.

jauni žmonės, neįgiję kvalifikacijos, ateinantys į darbo rinką 16 m., ypač mokėsi pagal bendrųjų išsilavinimo standartų neatitinkančias programas;

iš įkalinimo įstaigų grįžę asmenys 64 (39 jau atlikę bausmę, 25 su priežiūra);

asmenys, netekę darbo, kuriems 55+;

Skurdo ir atskirties problema tikrai ne visada siejama su darbo nebuvimu. Problemos kompleksiskumas ir jos sprendimo galimybė apima valstybės ekonomikos, ūkio, švietimo ir socialinę politiką, savivaldybės lygmens pastangas individualizuoti ir diferencijuoti paramą, subsidijas ir dotacijas, siekiant vietinių iniciatyvų plėtros ir regionui būdingų problemų sprendimo, vietos bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų, bendriųjų kryptingų pastangų ir galių didinimo ir, be abejo, kiekvieno asmens iniciatyvos, atsakomybės, pilietinės pozicijos stiprinimo.

Bene labiausiai plėtotina sritis turėtų būti tarpinstitucinio, įvairių lygmenų institucijų bendradarbiavimo ir komandinio darbo organizavimo principų diegimas. Šiuo metu aktualios problemos, įtakojančios galimybes spręsti rajono skurdo ir atskirties problemas, yra:

- vieningumo tarp aukščiausio lygmens valstybės politiką formuojančių institucijų stoka, dialogo tarp ministerijų ir bendradarbiavimo bei partnerystės strategijos nebuvimas ir veiklų dubliavimas.

- situacijos, investicijų, subsidijų, dotacijų tikslingumo, efektyvumo, rezultatyvumo tyrimų stoka, vertinant atskiras ūkio, švietimo, socialinės paramos sritis. Daugiau apsiribojama formaliomis, subjektyviomis išvadomis, teoriniais apibendrinimais, kas lemia ydingų sistemų, strategijų, prioritetų funkcionavimą;

- realios ribos tarp darbo pajamų ir remiamų pajamų nebuvimas; lygybės principas šioje vietoje mažina žmogaus iniciatyvą ir neskatina motyvacijos;
- vietinės savivaldos institucijų inertiškumas, situacijos vertinimas ne visuminiu, bet funkcinio metodu, remiantis subjektyvia patirtimi;
- vietinės savivaldos institucijų specialistų komandinio darbo principo nebuvimas, veiklų dubliavimas, tarpusavio dialogo nebuvimas;
- silpni vertikalios bendradarbiavimo ryšiai, galių stoka įtakoti priimamus sprendimus;
- materialiai silpnos bendruomenės, neturinčios galių spręsti vidaus socialines problemas;
- labai stiprus kontrolės mechanizmas, neleidžiantis pasireikšti bendruomenių iniciatyvai;
- žinių, kompetencijų, inovacijų stoka bendruomenėse („augimo fazė“);
- asmens abejingumas, atsakomybės vengimas, vartotojiškos požiūris, nudrąšinimas ir bejėgiškumo jausmas, įtakoiant valdžios sprendimus.

Skurdo problemą galima spręsti, kompleksiskai veikiant visais lygmenimis.

Problemos sprendimo efektyvumas priklauso nuo tarpinstitucinio bendradarbiavimo, strateginio mąstymo ir veiklų derinimo.

Problemos sprendimą galima paspartinti, deleguojant daugiau galių spręsti socialines problemas regiono bendruomenėms.

Problemos įveikai labai pasitarnautų:

- realus ir konkretus situacijos suvokimas;
- nepriklausomas ekspertavimas, vertinant veiklų efektyvumą ir rezultatus bei kuriant strategijas 2008-2013 metams;
- demokratijos esminių principų laikymasis, priimant įvairaus lygmens sprendimus;
- komandinis vienos srities institucijų ir tarpinstitucinio darbo principas.

Vienas pagrindinių siekinių, formuojant pozityvią valstybės politiką ir strategiją, yra asmens ir nedidelių bendruomenių

- aktyvumo skatinimas;
- galių didinimas;
- atsakomybės stiprinimas;
- drąšinimas, mokymas ir palaikymas.

Darbo grupė apibrėžė bendriausius prioritetus, kurie įtakoja skurdo ir atskirties mažinimą rajono lygmeniu:

I prioritetas.

Skatinti dalyvavimą darbo rinkoje ir siekti darbo rinkos tarpusavio santykių tobulinimo.

II. prioritetas.

Bendruomenių iniciatyvų, savarankiškumo ir galimybių didinimas, siekiant konkrečiai vietovei būdingų problemų sprendimo.

III prioritetas.

Žmonių gerovės infrastruktūros ir paslaugų kokybės tobulinimas rajone.

IV prioritetas.

Socialinės pagalbos būdų ir formų lankstumo ir įvairovės paieška bei skurdo prevencija rajone

NAP' o ANALIZĖ

1.1. Didinti gyventojų užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje :

Priemonė 1.1.1.1. Įgyvendinti kvalifikacijos suteikimo programas ilgalaikiams bedarbiams įtraukiant juos į motyvacijos rinktis profesiją priemones. **Nelogiška: motyvacija rinktis profesiją nesuteikia kvalifikacijos, kaip ir kvalifikacija nedidina motyvacijos.** Šiuo metu vedami visų lygių mokymai: ir motyvavimo, ir perkvalifikavimo, ir įgūdžių atnaujinimo, ir pažintiniai kursai vedami. Priemonė 1.1.1.1. tik akiai pakartoja vykdomas veiklas, tačiau net nebandoma pasiaiškinti, kodėl nei turima, nei atnaujinta kvalifikacija, nei motyvacija dirbti dažnai netampa ilgalaikių bedarbių aktyvumo rinkoje priežastimi.

Štai kaip situaciją vertina patys bedarbiai. Pokalbyje – diskusijoje dalyvavo 7 ilgalaikės bedarbės.

Pagrindinės priežastys, kurios lemia mažą ilgalaikių bedarbių kursų efektyvumą:

- 7) pirminė kvalifikacija lemia, kad bus siūlomi tam tikros srities kursai;
- 8) neatsižvelgiama į kursų dalyvio pageidavimus; yra atvejų, kai iš vieno kursų išbraukiama, į kitus įrašoma be asmens sutikimo;
- 9) neatsižvelgiama į situaciją, kad asmuo tam tikros veiklos negalės vykdyti ne tik dėl subjektyvių, bet ir dėl objektyvių priežasčių (pvz., žmogus praneša, kad jis tokio darbo nedirbs, nes nėra galimybės važinėti ir pan.)
- 10) kursų nelankstumas (nuperkami kursai, neatsižvelgiant į rinkos poreikius. Centralizuoti pirkimai mažina kursų efektyvumą ir galimybę įgyti šiuo metu rinkoje paklausią kvalifikaciją (pvz., atidaromas pieninės filialas. Pretendentai turi turėti žinių, tačiau darbo birža nepasirengusi suteikti tokios kvalifikacijos.)
- 11) konsultantai tikina, kad, nesvarbu kiek laiko lankysite kursus, kvalifikacijos pažymėjimą vis tiek gausite;
- 12) nefinansuojami perkvalifikavimo kursai, jei žmogus turi šiuo metu paklausią specialybę, tačiau žino, kad tokio darbo niekada nedirbs, pvz., siuvėja siunčiama tik į siuvimo kursus.

Priemonė 1.1.1.2. Dubliuoja pirmosios priemonės problemas.

Priemonė 1.1.1.3. Įdiegti jaunimo supažindinimo su profesijomis programas (LDB turi jau daug metų, ŠMM sukurtas portalas AIKOS veikia 3 metus; jau 4 metai, kaip veikia PIT sistema Lietuvoje, šiuo metu steigiami skyriai mokyklose. Centralizuotas aprūpinimas profesijos vadovais. Visą veiklą koordinuoja ŠMM ir SADM, o iš NAP' o priemonės 1.1.1.3. ŠMM dingsta.

1.1.1.4. juokingai atrodo vykdytojai: už darbo jėgos prisitaikymo prie pokyčių didinimą atsakinga Lietuvos pensininkų sąjunga (Ar taip paslepiami šiuo metu po tam tikru šūkiu įgyvendinami projektai?)

Priemonė 1.1.2. Gyventojų verslumo ugdymas:

1.1.2.1 *Parengti leidinį pradedančiam verslininkui ir aprūpinti juo smulkaus ir vidutinio verslo subjektus kaimuose.* Dominančią ir nuolat atnaujinamą informaciją jau galima rasti internete. Ten galima konsultuotis, klausti. VMI teikia daug naudingos informacijos pagal sudarytą mokesčių kalendorių. Leidiniai jau buvo prieš 5 metus, kai dalino pradedantiems verslininkams Pačiolio leidyklos visiškai aktualumą praradusias knygas, kurios tik klaidino. Istorija kartojasi? Ir kokia logika duoti leidinį jau veikiančiam subjektui? Ir kaimas – labai įdomus kriterijus. Jei iš mažo miesto – neduos?

Galimybė dirbti su verslo liudijimu:

- 3) verslo liudijimo kaina nedidelė, tačiau „Sodros“ įmokes žmones baugina;
- 4) lankstinti sistemą: jei darbdaviui mokama už įdarbintąjį, tai galima būtų tokią pat sumą už savarankiškai dirbantį asmenį mokėti „Sodrai“ bent ketv.

Galimybė kurti savo įmonę:

- 4) reikia labai daug žinių ir jėgų;
- 5) baugina įvairios sankcijos, baudos.
- 6) atlygis II savininkui gali mažai kuo viršyti socialinę paramą ir lengvatas, gaunamas iš darbo biržos. (informacija surinkta ilgalaikių bedarbių neformalių apklausų metu)

Gal tikslingiau būtų organizuoti tiems, kurie nori pardėti verslą, konsultacijas, ir ne tik mokesčių klausimais, bet ir praktinės veiklos klausimais. O kad jie norėtų (nes žmonės bijo), reikia valstybės politikos kryptingumo, tarpinstitucinio komandinio darbo, aiškaus ir pagrįsto konsultavimo, o ne leidinio, kuris per pusę metų praras aktualumą. PVZ., gal naudinga būtų šią funkciją priskirti Verslo centrams, į kuriuos kreipęsis asmuo gautų kompleksinę ir konkrečią konsultaciją teik bendraisiais klausimais, tiek VSDF, VMI konsultantų patarimus.

1.1.2.2. *Rengti verslumo skatinimo kampanijas: skelbti sėkmingo verslo pavyzdžių sklaidą, finansuoti konferencijas, seminarus. Vėl prieštara – pardedantiesiems – knyga, o sėkmingam verslui – paramą. Ar čia ne verslo centrų išlaikymo idėja?*

Gal logiškiau būtų finansuoti mokymus ir seminarus pradedantiesiems, o knygon sudėti sėkmingo verslo pavyzdžius. Prie leidybos galėtų prisidėti ir sėkmingi verslininkai, nes tai – ir jų veiklos reklama, tai ir nauda yra abipusė. Tačiau visada yra dalis rizikos: popierius kantrus, tai ir abejotinos sėkmės pavyzdžius galima pateikti kaip sėkmingus, o tai tik didina visuomenės priešišumą.

1.1.3.2. Įdiegti jaunimo verslumui skatinti priemones: *kurti naujas darbo vietas. Logikos stoka: įkurta darbo vieta, kurią užima jaunas žmogus, niekaip nesisieja su verslumu. Kita vertus, tai tikrai ne ta priemonė, kuri didina verslumą. Gal čia jau reikėtų ir mokymų (net bendrojo lavinimo mokykloje), ir valstybės paramos.*

1.1.4. *Stiprinti ūkininkų ir kitų kaimo gyventojų, kurių veikla susijusi su žemės, miškų ūkio ar alternatyvia žemės ūkio veikla, profesinius įgūdžius. Pasekmė – didės kaimiečių užimtumo galimybės.*

Kaip ši priemonė siejasi su alternatyvių veiklų plėtojimu? Ar čia neturėta minties, kad reikia perkvalifikuoti, atnaujinti profesinius įgūdžius, skatinti netradicines veiklas?

Menkas procentas įsidarbinusių bedarbių, kurie lankė įvairius mokymus:

- 7) žmonės nelinkę dirbti Jurbarke jiems siūlomą darbą dėl darbdavių elgesio;
- 8) ilgos darbo valandos ir nedidelis atlyginimas;
- 9) daugelis jau turi darbo pas visus tam tikros rities darbdavius patirties;
- 10) darbdavys oficialiai priima trims mėn. ir moka tik darbo biržos skirtą užmokestį;
- 11) neverta nei stengtis, nei dėti pastangų: po trijų mėn. vis tiek ateis kitas, turintis valstybės paramą;
- 12) darbdavio nelankstumas (neišleidžia net į mamyčių šventę)

1.1.4.1. *Mokėti žemdirbiams tiesiogines išmokas...*

Išmokos stabdo žemės ūkio kaitą. Žmonės iš paskutiniųjų laikosi kad ir mažai pelningo, kad ir labai archaiško savo ūkio, nes išmokos ir yra tas realus uždarbis, kuris iš jo tenka. Todėl daugelis pasirinko nieko neveikimo poziciją iki išmoku mokėjimo termino, t. y., pati priemonė nukreipta prieš prioritetą.

1.1.4.3. *Remti jaunuosius ūkininkus..*

Jaunųjų ūkininkų rėmimo idėja pasirodė ne visai skaidri.

Gal sėkmingesnis paramos variantas – remti ūkininkus, turinčius ūkio plėtros, kaitos ir perspektyvų viziją, parengusius tam tikrą paraišką? Amžius kaip kriterijus dažnai vertinamas stereotipiškai, nors tam tikrose veiklose jis dažnai nėra nei privalumas, nei trūkumas. O skatinti ūkio konkurencingumą, išskiriant vieną tikslinę grupę yra nesąžininga.

1.1.4.5 *Kompensuoti prarastas pajamas ūkininkaujantiems mažiau palankiose vietovėse...*

Ta pat idėja – sulėtintas ūkio merdėjimas, gyvuojant iš kompensacijų. Negalima pasiekti trijų tikslų: konkurencingumo, gyvybingumo ir pajamų skirtumų, nors pas mus įprasta praktika, kad tiek dirbantis, tiek šelpiamas turi beveik tą patį.

1.1.5. Darbo rinkos lankstumo ir saugumo derinimas.

1.1.5.1. Neterminuotas – tai kiek? Labai subjektyvu, ar įdarbinus neterminuotai galima atleisti po 3 mėn. O kaip su išėjimu pačiam prašant? O darbdavio elgesys su darbuotoju? Kaip su visais norminiais aktais, kurie turi apibrėžti daug atsakymų į panašius klausimus. Remiamasis įdarbinimas šiuo metu iškreiptas: jei valstybė dotuoja paklausias specialybes įmonėse, kurios neša pelną, nėra gerai. Kita vertus, dažnu atveju dotuojamas darbuotojas privalo užsidirbti atlyginimą, o dotacija tampa darbdavio nuosavybe (dotuotų darbuotojų neformalių apklausų rezultatas).

Pavyzdys: moteris, įsidarbindama pas darbdavį, su pareiškimu pateikė prašymą atleisti iš darbo pačiai prašant (labai dažna praktika). Kai po keleto metų darbo ji tapo nėščia, darbdavys pasinaudojo šiuo prašymu ir atleido iš darbo. Moteris pagimdė ir gauna 90 Lt pašalpą, kaip nedirbusi.

Šiame prioritete turėtų būti sukonkretintas apibrėžimas, gal parinkti kiti kriterijai, nes praktiškai tai lengvai apeinama nuostata.

Kita vertus, derėtų nustatyti ir „Sodros“ įmokų dalį, kurią sumokėjusi moteris galėtų tam tikrą laiką pretenduoti į visą motinystės pašalpą.

1.1.6. Keisti tradicinius stereotipus apie vyro ir moters vaidmenį darbo rinkoje...Paskutiniu metu ryški tendencija, kad darbdavys kiek įmanoma labiau pageidauja įdarbinti moteris, nes vyrai arba jau turi darbus, arba už tokį atlygį, kaip siūloma, jau nedirba, arba dėl žalingų polinkių apskritai nedirba. Todėl ši priemonė turėtų būti labiausiai orientuota į lyčių lygių teisių, gaunant darbo užmokestį, analizę ir švietimą.

Uždavinys 1.2. Stiprinti (...)žmonių, derinančių šeimos ir darbo įsipareigojimus, () užimtumą.

Lietuvoje tikrai žmogiškų išteklių stoka. Belieka krauti tiems, kurie ir taip jau veža. O rimtai – ar tai nėra 1.1 dubliavimas : ten ir bedarbiai, ir kvalifikacija. Čia gal reikėtų palikti neįgaliuosius, gresiančią bedarbystę, gal pensinio amžiaus žmones, kurie dar nori padirbėti.

1.2. 1.2. Taikyti įdarbinimo subsidijuojant priemones ...

Gal bent nėščias ir prižiūrinčius negalios asmenis palikime ramybėje. Arba darbinkime, jei jie to pageidauja (dalį darbo dienos, darbą namuose). Laukiamas rezultatas juokingas: jei pradėsime dirbinti nėščias arba neįgalius vaikus prižiūrinčius, tai padidės vyresnio amžiaus asmenų galimybės neterminuotai įsidarbinti (skamba makabriškai).

Yra pavyzdžių, kai darbdavys, įdarbindamas žmogų, iš karto paima ir prašymą dėl atleidimo pačiam prašant...Teliai rašyti norimą datą, ir jokio DK pažeidimo nėra. Subsidijuojame nėščią moterį, o ją atleidžia likus savaitei iki gimdymo atostogų. Ir subsidija panaudota, ir motinystės pašalpa mokama minimali. Panašus atvejis pateiktas neformalių pokalbių su bedarbiais asmenimis metu.

1.2.1.4. Diegti motyvacijos darbui priemonės ir kvalifikacijos suteikimo programas asmenims, grįžusiems iš laisvės įkalinimo vietų...

Kokios motyvacijos priemonės dirbti gali būti taikomos suaugusiems, o dažnai ir jau brandą pasiekusiems žmonėms? Poreikių tenkinimas socialiai teisingos veiklos pajamomis ir turėtų būti motyvacijos priežastis. Bet iš įkalinimo įstaigų grįžę pirmiausia susiduria su visuomenės nepakantumu, darbdavio, potencialių bendradarbių nepasitikėjimu. Kita vertus, darbo užmokestis dažnai būna gerokai menkesnis, nei jų poreikiai. Tai gal motyvacija čia ne visai tas dalykas, kurį reikėtų diegti? Ir rezultatas abejotinas: įvertinti gebėjimus, net ir teistų asmenų, gali darbo biržos, remti kvalifikaciją, perkvalifikavimą – taip pat darbo birža; planuoti profesinę karjerą irgi gali padėti tiek profesinio informavimo taškai, tiek LDB (lyg ir neklausoma, ar esate teistas?), o problema vis tiek egzistuoja. Gal geriau motyvuotiems darbui kaliniams teikti valstybės garantą tam tikram laikotarpiui (lyg draudimą darbdaviui tuo atveju, jei darbuotojas mes darbą arba vėl įvykdys nusikalstamą veiką, kurios suma vėliau būtų išskaitoma iš nuteistojo pajamų?)

1.2.1.8. *Sudaryti galimybę dirbantiems asmenims savarankiškai atlikti pirminę registraciją darbo biržoje internetu..*

Visiškai neaiškus punktas. Dirba, išlaiko šeimą ir gali savarankiškai įsiregistruoti darbo biržoje. Gal čia turima omenyje pirminė registracija darbo biržoje siūlantiems darbą arba ieškantiems tam tikros srities darbo? O gal visi turintys e-paštą bedarbiai gali tikėtis palaikyti ryšį su konsultantu, gauti pasiūlymus mokytis ar dirbti e-paštu?

Ilgalaikiai bedarbiai akcentavo dar keltą aspektų, kuriuos derėtų apmąstyti, tobulinant Darbo biržos paslaugų kokybę:

- 4) jei asmuo atsisako dviejų darbo pasiūlymų, jis metamas iš darbo biržos 12 mėn.
- 5) jei asmuo išsaina savo noru, vėl registruotis gali po 6 mėn.
- 6) kai asmuo grįžta į darbo biržą, jam vėl siūlo tą patį darbą pas tą patį darbdavį, kurio jis jau atsisakė.

1.2.3 *Imigrantai sulyginami su psichoaktyvių medžiagų paveiktais asmenimis. Gal netinkama formuluotė ? Nors pagal laukiamą rezultatą galima spėti, kad pas mus atvyksta tik narkomanai.*

2 prioritetas. Kokybiškų paslaugų prieinamumas.

2.1.4 Remti psichologinės pagalbos tarnybas, teikiančias geros kokybės psichologinės pagalbos telefonu paslaugas...

Netinkama formuluotė: yra psichologinės pagalbos tarnybų, kurios teikia pagalbą visomis formomis, tik ne telefonu. Čia gal turėta omenyje prevencinį darbą vykdančios pagalbos telefonu tarnybos (pvz., vaikų linija). Ir kaip pasversime, ar ta pagalba geros kokybės, ar šiaip sau. Gal čia turėtų būti kitokie kriterijai?

2.2. Pagerinti ir geriau pritaikyti socialinių paslaugų teikimą...smurto prieš moteris šeimoje aukoms.. aukoms...

Gal bent jau čia teikime pagalbą smurto šeimoje aukoms, net jei tai bus vyras ar vaikas?

2.4. Aktyvinti visų žmonių, nepriklausomai nuo jų pajamų, socialinio statuso ar tautybės , dalyvavimą kultūrinėje, sporto ir savišvietos veikloje

Kuriam iki šiol uždraudė dalyvauti šioje veikloje dėl tautybės, socialinio statuso? Vis, kas norėjo – galėjo. Kas nenorėjo – ir negalės, net gavęs 100000. O tie, kurie norėjo, bet negalėjo dėl per didelio užimtumo, norėdami aprūpinti šeimą bent jau vidutinėmis pajamomis, negalės ir įgyvendinus 2.4 uždavinį.

2.4.1.2. Remti vaikų ir jaunimo kultūros edukacijos projektus, susijusius su nacionalinės kovos su skurdu ir atskirtimi

Vėl bus finansuojami projektai vaikams iš skurstančių šeimų, visur akcentuojant, kad tai skurstanti visuomenės dalis? Ar tai nebus dar venas mažai efektyvus ir labai formaliai atliktas darbas?

Jei jau norime paremti skurdžiai gyvenančias šeimas ir vaikus, finansuokime projektus, kurių prioritetas – dalis vaikų iš skurstančių šeimų, bet ne absoliuti segregacija, dėl kurios jau patys vaikai vengia dalyvauti tokiose programose.

2.4.3. Organizuoti kuo daugiau sporto renginių žmonėms su negalia ir skatinti juos dalyvauti sveikų žmonių renginiuose (400 aktyvių narių už pusę mln.).

Pati formuluotė čia jau dvelkia segregacija ir stereotipais. Gal reikėtų kažko panašaus kaip skatinti žmonių su negalia fizinį aktyvumą ir sudaryti galimybes jiems aktyviai sportuoti, skatinti įvairiapusę integraciją ir pan. (pavyzdžiui, pastatyti pandusą įvažiavimui į sporto salę, sukūrus sporto klubą)

2.4.4. Remti nevyriausybinį organizacijų projektus, skirtus įvairiapusiam ir nestereotipiškam moterų ir vyrų įvaizdžiui kurti...

Gal „visuomenėje egzistuojančių lyčių stereotipų keitimui“. Perrengus vyrą moters rūbais jau ir yra vyro įvaizdžio keitimas ir dar stereotipo laužymas! Moters galimybės įgyti profesiją dėl to tikrai nepadidės.

Keisti susiformavusias nuostatas galima per visuomenės švietimą, per viešųjų asmenų poziciją lyčių lygybės klausimais, per darbdavio – darbuotojo santykius, ypač ekonominius ir socialinius ir per augančios kartos švietimą. Tikėtina, kad dabartinė karta, tinkamai šviečiama šiuo klausimu, jau turės kitokį supratimą apie lyčių lygybę. Tačiau kol aukščiausio lygmens politikai viešai komentuos, kad „vyras kaip ažuolas, o išėjo vaiko auginimo atostogų“; „moterų intelektas bent jau 10 procentų žemesnis nei vyrų, nes jos nepatenka į valdžią“; kol bus taikomas atlygio diferencijavimas, kai už tas pačias pareigas moteris gaus mažesnę atlygį, nei vyras (nes vyrui gėda siūlyti TOKĮ atlyginimą), vyrų ir moterų įvaizdžio keitimas, net ir skiriant 30 tūkst. kasmet nepadės.

Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir kokybės gerinimo priemonės 2.5 tikslas, be kitų dalykų, siekia skatinti bendruomeniškumą, palankią socialinę aplinką, ugdyti solidarumą. O tai įgyvendinti žada per tuberkuliozės programą, ŽIV/AIDS kontrolės programą ir psichikos sveikatos strategiją. Kur tada bendruomeniškumas? Gal reikia kokių mokymų artimiesiems, gal visuomenės švietimo ir jau čia tiktų stereotipų laužymas. Gal tiktų ir kokių nors NVO, dirbančių šioje srityje, finansavimas

2.7. Čia kažkas ne taip; sunkus ligonis namuose ir taip didina šeimos skurdą ir atskirtį, paslaugos ir taip labai ribotos, eilės didžiulės. Ką pakeis įkainio didinimas? Ir kaip jis siejasi su numatomu rezultatu apie medicinos paslaugų prieinamumą gyvenantiems atokiose gyvenvietėse?

Skatinti bendruomenių slaugos namų kūrimąsi, dienos paslaugų centrus, gal mobilies ambulatorijas, kurios atvyktų nustatytu laiku į atokias gyvenvietes teikti minimalias sveikatos priežiūros paslaugas. Tegul slaugos paslaugos ir būna diferencijuotos pagal liginio ligos sunkumą, bet NAP'e derėtų akcentuoti ne įkainio didinimą, o sunkių ligonių pirmumo teisę patenkant į slaugos namus, kaip būdą įveikti skurdą ir neįstumti į atskirtį jį globojančių artimųjų.

2.9. Nesutampa tikslas ir laukiamas rezultatas. Jei teiskime pagalbą vaikams, kurie patys padaro smurtinius nusikaltimus, tai ir rezultatas bus vaikų, padariusių pasikartojančius smurtinius nusikaltimus, skaičiaus sumažėjimas. O gal derėtų teikti reabilitacijos ir reintegracijos paslaugas smurto aukoms, didinti jų prieinamumą ir kokybę

VAIKAI IR JAUNIMAS

Konsoliduotame Lietuvos socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties strategijų 2006-2008 m. įgyvendinimo priemonių sąrašo 3 prioritetas, uždavinys 3.1., priemonė 3.1.1. Panaikinti vaikų skurdą ir socialinę atskirtį.

Labai svarbu, kad vaikai dar iki trejų metų ir jų šeimos galėtų gauti kompleksines sveikatos ir socialines, šeimos konsultavimo paslaugas. Šiuo metu ŠMM visuomenės svarstymui pateikė Švietimo įstatymo pakeitimo projektą, kuriame numatoma praplėsti ikimokyklinio amžiaus ribas nuo 0 iki 5 (6 m.). Dabar ikimokyklinis amžius apibrėžiamas kaip laikotarpis nuo 3 iki 5 (6) m. Praplėsdama ikimokyklinio amžiaus ribas, ministerija vaikus nuo 0 iki 3 metų padaro tiksline pedagoginių psichologinių tarnybų (toliau – PPT), veikiančių beveik visose savivaldybėse, grupė, Prasiplečia PPT pagalbos teikimo ribos: į jas patenka šeimos, auginančios vaikus iki 3 m. Tai tik iš dalies atitinka 3 prioriteto 3.1.1 priemonę – teikti kompleksinę pagalbą vaikams pagal gyvenamąją vietą.

Atsižvelgdami į įstatymo projektą, pasiūlymus, kaip spręsti ankstyvosios korekcijos tarnybos nebuvimą, pateikiame po ikimokyklinio ugdymo sistemos apžvalgos.

3 prioriteto 3 uždavinys, priemonė 3.1.1. užtikrinti kompleksinių paslaugų prieinamumą. Kompleksiškumo kol kas nėra. Yra tik atskiros institucijos, kurių veiklos niekas nekoordinuoja. Praktiškai reikia iniciatyvos ir numatytu intervalu susėsti prie apskrito stalo visų institucijų, teikiančių paslaugas šeimai ir vaikui, atstovams. Tik įvertinus problemą, galima numatyti kompleksinę pagalbą ir jos formas. Tačiau koordinacinio darbo iniciatyvą

tarsi perėmė SADM ir delegavo VTAT. Šiuo metu rajone akivaizdūs tik koordinacinio darbo segmentai.

Galima organizuoti ikimokyklinio amžiaus vaikų pavėžėjimą iki artimiausios ikimokyklinio ugdymo įstaigos (pvz., sutartys su tėvais; seniūnijos transportas; socialinio darbuotojo paslaugos, palydint ir parvežant vaikus) Taip būtų išspręstos ir rizikos grupės šeimų vaikų maitinimo, sveikatos priežiūros, specialistų pagalbos problemos. Tačiau realiai susidurtume su kita grėsme: prosocialių šeimų pasipriešinimu, kuris labai dažnai kyla, siekiant integracijos.

3.1.2. Vaikų dienos centrų kūrimas prie ugdymo įstaigų išspręstų dalį problemų. Ugdymui ir užimtumui organizuoti, tėvų švietimui vykdyti toks centras, įkurtas arti vaiko gyvenamosios vietos (mokykloje, seniūnijoje) leistų spręsti vaiko ugdymo ir priežiūros problemas, tačiau vaikas dažnu atveju negautų specialistų pagalbos (ypač, kai jų nėra daugelyje mokyklų). Taip pat kiltų vaikų maitinimo problema, ypač, jei planuojama ištraukti rizikos grupės vaikus). Jurbarko rajone, net jei būtų perskirstoma valstybės parama, skiriama rizikos grupės vaikams, šią problemą būtų labai sudėtinga išspręsti.

3.1.1. Kaip viena priemonė numatytas šeimos konsultavimas. Formaliai tėvų švietimas yra ne vienos institucijos funkcija., tačiau realiai informacinę, konsultacinę ir šveičiamąją pagalbą šiuo metu gauna tėvai, kurių vaikai lanko ikimokyklines ugdymo įstaigas. Tėvai, auginantys ikimokyklinio amžiaus vaikus namuose, rizikos grupės tėvai, tėvai, pažeidę vaiko teises ir nesirūpinantys vaiko gerove, t.p. turi būti šviečiami. Tačiau tai kol kas formalus dalykas: nėra būdų, kaip juos surinkti, motyvuoti dalyvauti. Privalomas ikimokyklinis ugdymas tam tikros grupės vaikams turėtų būti siejamas su privalomu šios grupės tėvų švietimu.

Siekiant kompleksinės pagalbos, būtini tokie sprendimai SADM, ŠMM, SAM, VRM ir savivaldybės lygmeniu:

4) organizuoti įvairių institucijų (Vaikų teisių apsaugos, policijos, pedagoginės psichologinės tarnybos, seniūnijų socialinių darbuotojų, ugdymo įstaigų specialistų) komandinį darbą, funkcijų ir atsakomybės pasiskirstymą;

5) numatyti koordinuojančią instituciją, nes dažnai tą pačią funkciją atlieka kelios įstaigos, o kitais atvejais neina suteikti pagalbos be tarpinstitucinio bendradarbiavimo (pagrindinės mokyklos mokinys metė mokyklą, užsisklendė namuose; mama atsisako kreiptis pagalbos; mokyklos Specialiojo ugdymo komisija spėja, kad gali būti psichinės ligos paūmėjimas; Tarnybos psichologas negali siūlyti savo paslaugų ar brautis į namus. Tam reikalinga dar viena institucija – VTAT arba policija);

6) kadangi visoje Lietuvoje vis dar stinga specialiųjų pedagogų, logopedų, kineziterapeutų, vaikų neurologų, labai didelis psichologų poreikis, ieškoti galimybės dotuoti studijas asmenims kuriuos siunčia mokytis savivaldybė. Asmuo, gaunantis tokią paramą, įsipareigoja tam tikrą laikotarpį dirbti jį siuntusioje savivaldybėje.

Pačios bendruomenės gali:

1. Kurti nedidelius dienos centrus, kad ir tuštėjančiose kaimo mokyklų patalpose, kuriuose keletui valandų būtų galima palikti 1-3 metų vaikus (nors ir ne kasdien). Gal vyresnio amžiaus žmonės galėtų vaikų priežiūrą atlikti ir visuomeniniais pagrindais, taip spręsdami vienišumo, nereikalingumo, atskirties problemą. (Būtų gerai šiuo klausimu pasikonsultuoti su teisininku, apibrėžiant bendruomenės centro, jo darbuotojų atsakomybę ir pan.)

2. Į šiuos centrus būtų galima kviestis reikalingus specialistus, kurie vietoje teiktų konsultacijas, patarimus, atliktų masažą ir pan. Mobilias paslaugas teikianti specialistų komanda turėtų būti suburta prie vienos iš aukščiau minėtų institucijų;

3. Labai didelė pagalba būtų lankomoji socialinio darbuotojo priežiūra, pvz. tam tikrą savaitės dieną numatomam valandų skaičiui, arba pagal pateiktą prašymą. Tėvai galėtų planuoti savo laiką, tvarkyti kitus reikalus, pavyzdžiui, išvykti pas gydytoją ir pan.

3 prioriteto 3 uždavinys, priemonė 3.1.1. užtikrinti kompleksinių paslaugų prieinamumą.

3.1.3 Paaugliai ir jaunimas priešinasi veikloms, kur rūšiuojama pagal tam tikrą požymį. Šiuo atveju būti išskirtam į socialiai pažeidžiamo jaunimo grupę – tikrai nėra pozityvus faktorius. Kaip vienos institucijos rengtame prevencinio darbo projekte: mokykloje organizuojama sveikos

gyvensenos diena. Mokiniai, kurie rūko, išrikiuojami stadione. Jie išklauso pakaitos apie sveiką gyvenseną.

3.1.5. Valstybinės vaikų institucinės globos sistemos pertvarka ir socialinių paslaugų šeimai ir vaikui plėtra savivaldybių lygmeniu. **Būtent šio tikslo įgyvendinimas lemia dabartinę situaciją: vaikas net kritinėse situacijose paliekamas su šeima, visą atsakomybę suverčiant seniūnijos socialiniam darbuotojui. Faktiškai rizikuojama vaiko sveikata ir gyvybe, nes nėra institucijų veiklos suderinamumo ir koordinavimo. Socialinis darbuotojas, dirbantis su rizikos šeima, net neap rūpinamas transportu, važiuoja kelis kartus per dieną po keliolika kilometrų ir su baime laukia, kada bus tragedija.**

Laukiamas rezultatas baisiai painus: jei jau informaciją gaus šeimos, auginančios vaikus, tai dar nereikia, kad sumažės socialinės rizikos šeimų atskirtis.

3.15.5. 2 rezultatas šiuo metu absoliutinis, trūksta išties norminių aktų ir kryptingumo.

3.1.6. Aprūpinti mokinius iš mažas pajamas gaunančių šeimų mokinio reikmenimis. **Labai didelis krūvis mokyklų socialiniams pedagogams, o be to, vėl atsiranda disproporcija: rizikos grupės šeima Lietuvoje būti kur kas geriau, nei gaunančia minimalias darbo pajamas: rizikos grupės šeimų vaikai gauna pašalpą mokyklai iki 150 Lt, o atėjusi mama aiškina: „Kokie ten pinigai...? Geriau mano vaiką išvežkite į specialiąją mokyklą, ten jis gaus viską“. O kai reikia išleisti į mokyklą vaikus, gaunant kad ir MMA, dažnai šeimai skirti tokią sumą jau yra pinigai.**

3.1.8. Nemokamas maitinimas mažas pajamas gaunančių šeimų vaikams.

Kai maitinimas perėjo į privataus sektoriaus rankas ir tapo pelningas ne dėl to, kad pritraukiama kuo daugiau valgančių vaikų, o dėl to, kad nemokamo maitinimo organizavimas savaime neša pelną, viskas tapo iškreipta. Gal tada geriau minimalūs priešpiečiai visiems vaikams, o socialiai remtinus tegul maitina viešojo maitinimo įstaigos?

3.2.3. Beveik neįmanomas punktas, **nors rezultatas jau keleri metai kaip pasiekiamas – pašalpos teikiamos ne pinigine forma. Bene vienintelė išeitis šioje situacijoje – privalomas ikimokyklinis ugdymas ir rizikos šeimai paramos teikimas paslaugomis: vaikai gauna pedagoginę, socialinę, medicininę pagalbą, kitų specialistų priežiūrą, yra pamaitinti. Privalomas ikimokyklinis ugdymas, dienos centrai, prailgintos grupės mokyklose, sutvarkytas rizikos grupės vaikų maitinimas būtų išeitis iš susidariusios situacijos.**

Žmogiškųjų išteklių plėtros efektyvumo užtikrinimo priemonės

4.1. Nelabai logiškas rezultatas: profesinio mokymo įstatymas leis labiau diferencijuotis ir sėkmingiau integruotis darbo rinkoje.

JURBARKO STRATEGINIO PLANO ANALIZĖ

Jurbarko strateginiame plane, kuris parengtas 2006-2015 metams, išskirti keturi prioritetai.

I Saugios ir aktyvios bendruomenės kūrimas.

II. Aplinką tausojančių verslų plėtra.

III. Nemuno krašto kultūrinės, gamtinės, istorinės aplinkos pritaikymas turizmui.

IV. Konkurencingo žemės bei miškų ūkio vystymas ir gyvenimo kaime gerinimas.

I prioriteto tikslas ir uždaviniai:

1.1 tikslas. Skatinti kultūros ir sporto plėtrą bei bendruomenės aktyvumą.

Uždaviniai:

1.1.1. Sudaryti palankesnes sąlygas kultūriniais poreikiams tenkinti.

1.1.2. Puoselėti etninę kultūrą, etnografinių regionų tradicijas ir skatinti gyventojų meninę saviraišką.

1.1.3. Pagerinti sporto ir kūno kultūros plėtros sąlygas.

1.1.4. Stiprinti bendruomeniškumą, skatinti savanorišką bendruomenės narių veiklą.

1.2 tikslas. Sudaryti rajono visuomenei galimybes mokytis visą gyvenimą ir gauti kokybiškas švietimo bei ugdymo paslaugas.

Uždaviniai:

1.2.1. Padidinti ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo prieinamumą bei kokybę.

1.2.2. Sudaryti geresnes sąlygas ugdymosi ir ugdymo sąlygas vaikams, turintiems specialiųjų poreikių.

1.2.3. Išplėsti galimybes ir ugdyti gebėjimus naudotis informacinėmis technologijomis.

1.2.4. Užtikrinti mokymosi visą gyvenimą sąlygas.

1.3 tikslas. Plėtoti socialinės paramos ir sveikatos apsaugos infrastruktūrą ir paslaugas.

Uždaviniai:

1.3.1. Renovuoti ir modernizuoti sveikatos priežiūros įstaigas, optimizuoti jų tinklą.

1.3.2. Užtikrinti tinkamą ir prieinamą sveikatos priežiūrą visiems rajono gyventojams.

1.3.3. Išplėtoti susirgimų prevencijos veiklą.

1.3.4. Išplėtoti socialines paslaugas teikiančių įstaigų tinklą, stiprinti jų materialinę bazę.

1.3.5. Padidinti socialinių paslaugų apimtį, išplėsti jų spektrą ir pagerinti kokybę.

1.3.6. Pagerinti socialinės atskirties grupių (asmenų) integravimosi į visuomenę sąlygas.

1.4 tikslas. Gerinti gyvenamąją aplinką.

Uždaviniai:

1.4.1. Užtikrinti piliečių saugumą.

1.4.2. Užtikrinti savivaldybės administracijos kokybiškų paslaugų teikimą.

Visi I prioriteto tikslai ir uždaviniai padeda siekti visuomenės gerovės, skatina saviraišką, socialiai vertingas veiklas, įtakoja gyvenimo kokybės gerinimą. Tikslas 1.3. sutampa su LaBAS grupės narių keliamais prioritetais. Tačiau nuosekliai analizuojant strateginį Jurbarko rajono planą, susidaro įspūdis, kad atsakingi asmenys ir institucijos stengsis daryti viską, kad tik didėtų bendruomenės aktyvumas: plėtos paslaugas, gerins sąlygas, padidins galimybes. Pačios bendruomenės tarsi ir nėra: ji bus aktyvesnė, kai institucijos labiau stengsis. LaBAS grupės nuomone, bendruomenės aktyvumą reikėtų suprasti kaip tam tikrą potencialią vidaus problemoms ir aktualijoms spręsti. Valstybės politika turėtų būti nukreipta į šią sritį, tačiau pats pirmas žingsnis, siekiant aktyvesnės bendruomenės, turėtų būti apmokamas bendruomenės lyderio darbas. Visuomeniniais pagrindais organizuojama veikla yra pagirtinas dalykas, tačiau net aktyvūs žmonės, potencialūs lyderiai nori valgyti, dažnai – ir šeimą maitinti. Dėl to kenčia bendruomenės veikla. Kita vertus, bendruomenių lyderiai dažnai yra aktyvūs ir kitose srityse, jų gyvenimas tampa „spurtavimu“ iš vienos veiklos į kitą. Kenčia veiklos kokybė, o kartu ir lyderio statusas.

Bendruomenės aktyvinimas didintų teikiamų paslaugų lankstumą, prieinamumą, gerintų infrastruktūrą ir mažintų atsakomybę valstybės institucijoms: nors rajone svarbu pagerinti sporto ir

kūno kultūros plėtros sąlygas, tačiau kai kurių seniūnijų gyventojams gal daug svarbiau gauti dienos slaugos paslaugas.

Tikslas: Sudaryti galimybes mokytis visą gyvenimą ir gauti kokybiškas švietimo ir ugdymo paslaugas irgi truputį formalizuotas. Visiškai nėra kalbama apie popamokinio ir neformaliojo ugdymo organizavimą ir kokybę. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sistemos tobulinimas traktuojamas kaip tinklo plėtimas, tačiau ne lankstumo didinimas ir teikiamų paslaugų įvairovės plėtra. Didinti specialistų paslaugų prieinamumą yra antrinis tikslas, pirminis būtų skatinti perkvalifikavimą, nes specialistų stoka jau savaime stabdo kitas veiklas – dienos centrų steigimą SP vaikams, pagalbos kokybę bei efektyvumą. Mokinių pavėžėjimo problemos yra ne pavėžėjimo programos parengimas, bet vaiko dienos režimo ir gerovės užtikrinimas. Derėtų siekti mokymosi visą gyvenimą sąlygų tyrimo rajone, identifikuoti silpnesnes puses, analizuoti pasiektus rezultatus. Siekti aktyvinti ir motyvuoti suaugusius asmenis, skatinti jų mokymąsi, tačiau tai nėra tas pats, kas parengti mokymosi visą gyvenimą motyvacijos stiprinimo programą.

II prioritetas.

2.1. Tikslas. Tobulinti susisiekimo infrastruktūrą.

Uždaviniai:

2.2.1. Pagerinti Jurbarko miesto gatvių kokybę ir patobulinti viešojo transporto sistemą.

2.1.2. Pagerinti Jurbarko rajono automobilių kelių kokybę ir patobulinti viešojo transporto sistemą.

2.1.3. Sukurti vidaus vandenių transporto infrastruktūrą.

2.2. tikslas. Gerinti verslo sąlygas ir kurti palankią investicijoms aplinką.

Uždaviniai:

2.2.1. Užtikrinti kokybišką verslo paslaugų teikimą ir institucinės verslo paramos infrastruktūros plėtrą.

2.2.2. Suformuoti darnią verslo paramos sistemą.

2.2.3. Sudaryti sąlygas subalansuotai rajono teritorijų ekonominei plėtrai.

2.3. tikslas. Skatinti modernios pramonės, paslaugų ir netradicinių verslų vystymąsi.

Uždaviniai:

2.3.1. Įkurti pramonės parką.

2.3.2. Patobulinti inžinerinę verslo infrastruktūrą.

2.3.3. Padidinti darbo jėgos integracijos į šiuolaikinę darbo rinką gebėjimus.

II prioriteto tikslų realizavimas taip pat labai prisidėtų prie visuomenės gerovės ir gyvenimo kokybės. Susisiekimas ir grupės LaBAs yra įvardintas kaip atskirtį, o dažnai ir skurdą rajone didinanti problema.

2.2. tikslas apima ir darbo rinkos lankstumo didinimo priemones: čia kalbama ir apie SVV subsidijavimo sąlygas, gerosios patirties sklaidą, mokymų subsidijavimą, lėšas, kurias savivaldybė skiria iš savo biudžeto... Viskas labai gražu ir skambu, tačiau SVV įmonių vis mažėja, žmonės nenori ir bijo imtis savarankiškos veiklos. Stinga darbo komandiniu principu, aiškumo ir pagalbą SVV teikiančių institucijų koordinuojamo komandinio darbo. Nėra realios paramos iš mokesčių administruojančių institucijų. Viskas paliekama asmens atsakomybei. Daug uždavinių yra parodomąjo pobūdžio (konferencijos, verslo šlovės galerija, diskusijos su visuomene. Viskas orientuojama į jau veikiančias verslo įmones, tarsi į baigtinį rezultatą.

2.3. tikslas labai nekonkretus. Kaimiškame rajone, kuriame daugiau kaip pusė ūkių labai smulkūs ir smulkūs, nekonkurencingi, kur gyventojai tik prasimaitina iš darbo rinkos, kur save gerbiantys asmenys uždariauja užsienyje, ne visai tikslinga po aplinką tausojančių verslų plėtros prioritetu planuoti pramonės parko įkūrimą ir patobulinti inžinerinę verslo struktūrą. Kažkaip susidaro įspūdis, kad prioritetas nesuderintas su uždaviniais, nors būtent čia turėtų būti kaimo žmogus, jo mokymai, parama, netradiciniai ūkiai ir pan.

III prioriteto įgyvendinimas, kad ir ne visai tiesiogiai, padėtų įveikti dalies gyventojų skurdą ir atskirtį. Tačiau šis prioritetas suprantamas labai siaurai – kaip istorinio paveldo saugojimas,

patrauklumo didinimas ir atskirų specialistų kvalifikacijos kėlimas. Žmogus, kaip ir kituose prioritetuose, yra nematomas ir nereikalingas. Vis dėl to reikėtų numatyti ir bendruomenių narių neformalųjį švietimą, ir ieškoti galimybių mokyti esamus ir potencialius paslaugų teikėjus, planuoti žmonių užimtumo didėjimą, t.y., kad prioritetas būtų konkretesnis, sieti jį su mokymusi, pokyčiais darbo rinkoje ir pan.

3.1. tikslas. Didinti kultūros, istorijos ir Gamtos paveldo turistinį patrauklumą.

Uždaviniai:

3.1.1. Pagerinti turizmo objektų urbanistinių-architektūrinių įvaizdį.

3.1.2. Sukurti turizmo infrastruktūrą pilių, dvarų ir kitų istorijos, kultūros bei gamtos paveldo objektų teritorijose.

3.1.3. Užtikrinti vertingiausių gamtinių teritorijų ir biologinės įvairovės išsaugojimą.

3.2. tikslas. Padidinti turizmo paslaugų ir produktų įvairovę ir pagerinti kokybę.

Uždaviniai:

3.2.1. Paskatinti kokybiškų apgyvendinimo ir viešojo maitinimo paslaugų tinklo plėtrą.

3.2.2. Inicijuoti naujų turizmo maršrutų ir originalių renginių kūrimą.

3.2.3. Pakelti turizmo sektoriaus darbuotojų kvalifikaciją.

3.2.4. Gausinti informaciją apie rajono turizmo galimybes.

IV prioritetas. .

1. tikslas. Modernizuoti rajono žemės ir miškų ūkį.

Uždaviniai:

4.1.1. Sudaryti sąlygas pasinaudoti ES teikiamomis galimybėmis žemės ir miškų ūkiui.

4.1.2. Skatinti kooperacijos plėtrą ir ekologišką ūkininkavimą.

4.1.3. Skatinti privataus miško ūkininkavimo plėtrą.

4.2. tikslas. Gerinti gyvenimo sąlygas kaime.

Uždaviniai:

4.2.1. Ugdyti tvarią kaimo bendruomenę ir teritorinę savivaldą.

4.2.2. Įvairinti paslaugas kaimo gyventojams, gerinti infrastruktūrą.

4.2.3. Inicijuoti alternatyvių ir netradicinių verslų plėtrą rajone, siekiant didinti kaimo gyventojų užimtumą.

Daugiau dėmesio sulaukia ir kaimo žmonės, kaip didesnioji rajono bendruomenės dalis: faktiškai kuruojami ŽŪM prioritetai: parama jauniems ūkininkams, natūriniai ūkiai.

Šiuos prioritetus plėtoja VVG „Nemunas“:

I prioritetas. Turizmo paslaugų pridėtinės vertės didinimas panaudojant vietos kultūros ir gamtos potencialą

II prioritetas. Teritorijos gamtos išteklių įvairovės išsaugojimas ir kraštovaizdžio gerinimas.

III prioritetas. Kaimo organizacijų partnerystės stiprinimas ir bendruomenių veiklos aktyvinimas.

Uždaviniai	Priemonės	Atsakingos institucijos, asmenys	Rezultatas
I prioritetas. Skatinti dalyvavimą darbo rinkoje ir siekti darbo rinkos dalyvių tarpusavio santykių tobulinimo.			
1. Didinti gyventojų užimtumą ir skatinti asmeninę iniciatyvą.	1.1. Rinkoje paklausios kvalifikacijos įgijimą remti 100 procentų, mažai paklausios -75, 50 procentų; pirminė žmogaus kvalifikacija neturi būti pagrindu tolesniems mokymams (pvz., bedarbis statybininkas – susipažinimo su statybininko profesija kurso dalyvis). Ji neturtėtų būti dotuojama.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Didės kvalifikacijai ir mokymas skiriamų lėšų panaudojimo efektyvumas
	1.2. Kvalifikacijos ir persikvalifikavimo kursus grįsti savanoriškumo ir asmeninės iniciatyvos principu. Asmuo, norintis gauti paramą mokytis, turi gebėti pagrįsti, kodėl jam reikalinga tam tikra kvalifikacija ar kompetencija, kaip jis numato realizuoti save darbo rinkoje.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Lanksčiau ir geriau patenkinami kvalifikacijos poreikiai. Didesnė asmens atsakomybė, naudojantis darbo biržos suteikiamomis galimybėmis ir įgytų įgūdžių pritaikymas darbo rinkoje.
	1.3. Remti asmenų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, bet dėl pokyčių darbo rinkoje atsidūrusių ant bedarbystės ribos, persikvalifikavimą aukštosiose mokyklose. Numatyti asmenų, pasinaudojusių dotuojamomis persikvalifikavimo studijomis, išipareigojimus	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Didės persikvalifikavimo formų ir būdų įvairovė, asmens atsakomybė, pasirenkant tam tikrą perkvalifikavimo formą ir integracijos darbo rinkoje būdą.

	1.4. Skatinti asmens savarankiškumo iniciatyvas ir suteikti bazines verslumo žinias, reikalingas darbui pagal verslo liudijimą, individualiai veiklai ar įmonei steigti.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Ūkio ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Žinios padės sumažinti žmonių baimę užsiimti savarankiška veikla, įgytos kompetencijos padės pasirinkti geriausią savarankiškos veiklos formą;
	1.5. Didinti asmenų, užsiimančių nelegaliomis veiklomis, atsakomybę.	Vidaus reikalų ministerija	Mažės pajamos iš nelegalių ir nusikalstamų veiklų.
	1.6. Teikti realią paramą asmeniui, kuris sukuria sau darbo vietą (pvz., I ketvirtį nemokėti VSDF įmokos); Skatinti suinteresuotų institucijų informacinę, konsultacinę veiklą	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Ūkio ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Konkreti parama, tarpinstitucinis bendradarbiavimas, kolegiali veikla, siekiant drąsinti asmenį didinės asmenų pasitikėjimą valstybės institucijomis ir drąsins užsiimti savarankiška veikla.
	1.7. Skelbti sėkmingus verslo, ūkininkavimo pavyzdžius, didžiausią dėmesį skiriant mažų ir vidutinių verslo įmonių, ūkininkų patirčiai, asmenims, dirbantiems pagal verslo liudijimus.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Ūkio ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Didės pasitikėjimas verslu ir tikėjimas, kad galima išgyventi ir iš „švaraus“ verslo.
	1.8. Skatinti „idėjų banko“ kūrimąsi, kur būtų teikiami pasiūlymai, idėjos savarankiškomis veikloms, regiono poreikių, paslaugų analizė, pristatomos idėjos, paramos formos	Ūkio ministerija Apskritis administracija Vietos bendruomenės	Didės informacijos prieinamumas, teikiamų paslaugų lankstumas.

	1.9. Skatinti žemdirbių mokymą(si), siekiant ūkio konkurencingumo didinimo ir galimybių pragyventi iš žemės ūkio plėtojant netradicines žemės ūkio šakas, verslus ar įgyjant darbo rinkoje paklausią profesiją, atnaujinant turimą kvalifikaciją.	Žemės ūkio ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Lengviau vyks kaita žemės ūkyje, spartesnė ūkio kaita ir reintegracija darbo rinkoje.
2. Skatinti darbo rinkos lankstumą ir darbo formų įvairovę.	2.1. Skatinti neįgalių asmenų, kurie dėl prarasto darbingumo netenka ir turėtos profesinės kvalifikacijos, perkvalifikavimą, integracijos darbo rinkoje paieškos kompleksinę pagalbą (samdomas darbas, darbas pagal verslo liudijimą ir pan.).	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Ūkio ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Didės asmenų, patenkančių į skurdo grupę, integracija ir užimtumo galimybės.
	2.2. Dotacijas remiamajam įdarbinimui skirti tik pradėjusiom veikti įmonėm arba susidūrusiom su laikiniais ekonominiais sunkumais arba teikiančioms būtinas, tačiau mažai konkurencingas paslaugas, pvz., miesto pirtis ir pan.. Turi būti realaus terminas, kiek laiko bus skiriamos dotacijos.	Ūkio ministerija	Bus numatyti konkretūs dotacijas reglamentuojantys kriterijai, kurie leis užtikrinti didesnę teisingumą ir sąžiningą konkurenciją darbo rinkoje.
	2.3. Skatinti beprocentinių kreditų teikimą nedidelių ūkių savininkams, siekiantiems imtis alternatyvių veiklų. Kredito išmokėjimo terminą nukelti tokiam laikotarpiui, koks numatytas investicijų iš naujos veiklos susigrąžinimui.	Ūkio ministerija Žemės ūkio ministerija	Spartes perėjimas nuo žemės ūkio veiklos į kitas veiklos sritis, tarp jų – alternatyvią žemdirbystę.

	2.4. Sudaryti galimybes senyvo amžiaus žmonėms atnaujinti darbo rinkoje vertinamus gebėjimus, kompetencijas.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Ūkio ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Norintys dirbti asmenys galės grįžti į darbo rinką. Didės skurdo grupės (pensininkų) pajamos, mažės darbo išteklių problema.
	2.5. Aktyvinti senyvo amžiaus žmones, skatinti jų pasitikėjimą savo jėgomis ir iniciatyvą. Skatinti užimtumo formų lankstumą.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Ūkio ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Daugės aktyvių ir socialiai vertinga veikla užimtų žmonių skaičius. Gerės jų gyvenimo lygis.
	2.6. Skatinti socialinę partnerystę ir siekti socialinio dialogo tarp valstybės institucijų, darbdavių, dirbančiųjų, kitų visuomenės grupių.		Didės užimtumo formų ir būdų lankstumas. Mažės klaidų ir nepateisinančių lūkesčių investicijų galimybė.
3. Siekti asmenų, patenkančių į skurdo ir atskirties grupes, savarankiškumo, atsakomybės ir iniciatyvumo.	3.1. Suvienodinti privalomojo sveikatos draudimo įmokas ir sudaryti galimybę asmeni, kuris neturi darbo, tam tikrą laikotarpį drausti artimiesiems (2 procentus užpraeito ketvirčio šalies ūkio vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio galėtų mokėtis daugelis)	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija	Sumažės darbo biržoje registruotų asmenų, kurie ten registruojasi vien dėl sveikatos draudimo. Būtų galima objektyviau įvertinti situaciją.
	3.2. Didinti mokymo paslaugų prieinamumą kaimo žmonėms: siekti mokymo, konsultavimo formų lankstumo, mobilumo.	Žemės ūkio ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Vietinės bendruomenės	Didės skaičius kaimo žmonių, dalyvaujančių mokymuose ir siekiančių prisitaikyti prie pokyčių
	3.3. Teikti įvairiapusę informaciją, teisingas konsultacijas visuomenei įvairiais teisės klausimais. Skatinti konsultavimą ir informavimą internetu, išsaugant besikreipiančių asmenų anonimiškumą.	Teisingumo ministerija, Ūkio ministerija Žemės ūkio ministerija	Informuotos gyventojų grupės gebės siekti teisingumo ir spręsti problemas teisinėmis priemonėmis.

	3.4. Išanalizuoti LGP (Lietuvos gyventojų patarėjų) sąjungos veiklos efektyvumą ir numatyti strategiją.		Didės informacijos gavimo galimybės atskirtyje ir skurde gyvenantiems žmonėms.
4 Mažinti rinkos dalyvių mąstymo inertiškumą	4.1. Skatinti darbdavių poreikį mokytis ir plėtoti vadybines kompetencijas.	Ūkio ministerija Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Keisis darbdavio požiūris į darbuotoją ir verslo organizavimą.
	4.2. plėtoti nuostatą, investavimas į žmogiškuosius išteklius taip pat yra investavimas į įstaigą;	Ūkio ministerija Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Didės darbuotojų kompetencijos; mokymasis gali būti traktuojamas kaip investicija į darbuotoją; didės įstaigų ir organizacijų prestižas.
	4.3. mažinti laikinumo nuostatą versle (jokių investicijų, nes vis tiek ilgai nekonkuruosiu); Mažos ir mikroįmonės dažnai vengia bet kokių investicijų į darbo vietą, o tai menkina verslo ir verslumo prestižą. Daugeliui formuojasi nepatrauklaus verslo samprata – gerovė priklauso didelėms organizacijos, o mikroįmonė tampa skurdo sinonimu.	Ūkio ministerija	Didės verslo ir verslumo prestižas, daugės asmenų, norinčių ir galinčių kurti savo darbo vietą.
	4.4. “atrišti“ minimalų atlyginimą. Konkurencingumas skatintų pokyčius rinkoje.	Ūkio ministerija Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Didės konkurencingumas tarp įmonių, bus ieškoma veiklos lankstumo ir efektyvumo. Didės investicija į technologijas, gamybos proceso

			gerinimą; didės investicija į žmogų; turėtų atsirasti pokyčiai darbo biržos kontingente.
5. Didinti valstybės institucijų praktinę pagalbą kuriant ūkio raidos strategiją ir numatant prioritetus.	5.1. Analizuoti kitų šalių, kurių žemės ūkis paremtas smulkiais ūkiais, patirtį ir valstybės lygmeniu rengti žemės ūkio kaitos strategijas, galimybių studijas, alternatyvių veiklų diegimo žemės ūkyje aprašus, informacines sąmatas, galimą laikotarpį, per kurį galima tikėtis susigrąžinti investicijas.	Žemės ūkio ministerija Ūkio ministerija	Konkreči praktinė pagalba, siekiant planuoti ir koordinuoti žemės ūkio ir ūkio sistemos kaitą, paremta ekspertų nuomone, padės efektyviau ir per trumpesnę laikotarpį išspręsti problemas.
	5.2. Numatyti praktinius strategijos įgyvendinimo etapus ir kiekvienos ministerijos funkcijas bei įsipareigojimus;	Ūkio ministerija Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Žemės ūkio ministerija Finansų ministerija	Mažės deklaratyvumas, bus ieškoma dialogo tarp aukščiausių institucijų, kas leis siekti kryptingos ir koordinuotos kaitos, atsižvelgiant į jautriausią kaitos komponentą – žmogų.
	5.3. Siekti socialinės politikos perorientavimo nuo socialinės paramos pinigais į socialinę paramą paslaugomis.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Savivaldos institucijos Vietos bendruomenės	Gerės skurdo ir atskirties grupėms, ypač vaikams, teikiamų paslaugų prieinamumas ir kokybė; Bendruomenių iniciatyvos padės spręsti aktualias konkrečiai vietai problemas; mažės galimybė piktnaudžiauti paramos lėšomis.
II. Bendruomenių iniciatyvų, savarankiškumo ir galimybių didinimas, siekiant būdingų problemų sprendimo.			

<p>1. Stiprinti bendruomenių iniciatyvas, sprendžiant jai būdingas problemas, didinant paslaugų prieinamumą.</p>	<p>1.1. Skatinti bendruomenių vidaus iniciatyvas, užtikrinti finansavimo lankstumą: sudaryti galimybes kurti darbo vietas pagal bendruomenių poreikius, tarp jų ir bendruomenės lyderių darbo vietas.</p>	<p>Ūkio ministerija Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Žemės ūkio ministerija Finansų ministerija</p>	<p>Didės bendruomenių aktyvumas ir decentralizacija, sprendžiant konkrečiai vietai būdingas problemas.</p>
	<p>1.2. Mokyti bendruomenių lyderius ir teikti nuolatinės konsultacijas darbo teisės, buhalterinės apskaitos, projektinės veiklos galiojančių teisės aktų klausimais.</p>	<p>Ūkio ministerija Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Žemės ūkio ministerija Teisingumo ministerija Finansų ministerija</p>	<p>Didės gyventojų informuotumas ir gebėjimas spręsti savo problemas</p>
	<p>1.3. Stiprinti vietinių veiklos grupių galias, siekti, kad jų remiamos idėjos turėtų ilgalaikį poveikį ir neštų realų rezultatą visai bendruomenei.</p>	<p>Ūkio ministerija Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Žemės ūkio ministerija Apskritis viršininko administracija Savivaldybės Bendruomenės</p>	<p>Didės bendruomenių aktyvumas ir decentralizacija, sprendžiant konkrečiai vietai būdingas problemas</p>
	<p>1.4. Vykdyti vietinės veiklos grupių, kaimo vietovių bendruomenių gerosios patirties sklaidą, atrenkant tikrai gerus ir kokybiškus pavyzdžius</p>	<p>Ūkio ministerija Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Žemės ūkio ministerija Apskritis viršininko administracija Savivaldybės Bendruomenės</p>	<p>Didės bendruomenių aktyvumas sprendžiant savo problemas</p>
	<p>1.5. Tobulinti Nacionalinės mokėjimų agentūros veiklą ir terminų laikymąsi. Supaprastinti Mokėjimo prašymų, tarpinių ataskaitų formas.</p>	<p>Ūkio ministerija Finansų ministerija Žemės ūkio ministerija</p>	<p>Didės pasitikėjimas Lietuvos politika ir Europos finansavimu Augs skaičius asmenų, pasinaudojusių ES parama.</p>

	1.6. Siekti, kad mažėtų formaliai atstovaujančių kaimo bendruomenės institucijų ir organizacijų, kuriose neretai dirba tie patys žmonės. Sieti darbą bendruomenėje su darbo užmokesčiu.	Finansų ministerija Žemės ūkio ministerija Bendruomenių iniciatyvos	Padidės bendruomenių veiklos kryptingumas, nuoseklumas.
	1.7. Skatinti kaimynystės ir savanoriškumo principus, vykdyti gerosios patirties sklaidą, paremtą pagarba pagalbos teikėjui.	Savivaldybių, bendruomenių iniciatyva	Didės lankstumas sprendžiant lokalias problemas
	1.8. Seniūnijoms skirti lėšų socialinėms senyvų, skurstančių gyventojų reikmėms	Vyriausybė Finansų ministerija Savivaldybių, bendruomenių iniciatyva	Didės lankstumas sprendžiant lokalias problemas
2. Aktyvinti NVO, kitų atskiras bendruomenės grupes atstovaujančių organizacijų aktyvumą, iniciatyvas, pilietiškumą.	2.1. aktyvinti ir skatinti neįgaliųjų draugijų skyrių veiklą;	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Didės neįgalių asmenų reintegracijos galimybės, paramos formų ir būdų lankstumas, lokalių problemų sprendimas ir galimybė įtakoti valstybinio lygmens sprendimus.
	2.2. sukurti NVO veiklos viziją, pagrįstą bendruomeniškumo, konkrečios asmenų grupės poreikių ir rajono specifikos žinojimu; telkti aktyvius narius;	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Vietinės veiklos grupės Savivalda Bendruomenės	Didės paramos formų ir būdų lankstumas, lokalių problemų sprendimas ir galimybė įtakoti valstybinio lygmens sprendimus
	2.3. skatinti NVO iniciatyvas, teikiant paslaugas atskirties grupių asmenims. Siekti, kad būtų sukurta NVO socialinių paslaugų teikimo metodika.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Savivaldos institucijos	Didės neįgalių asmenų reintegracijos galimybės, paramos formų ir būdų lankstumas, lokalių problemų sprendimas ir galimybė įtakoti valstybinio lygmens sprendimus

3. Keisti nuostatus ir stereotipus, apsunkinančius integraciją ir aprėpties stiprinimą.	3.1. Mažinti stereotipus visuomenėje vertinant specialiųjų poreikių, specialiųjų ugdymosi poreikių asmenis, specialiųjų pedagogų, psichologų veiklą.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija	Mažes stereotipinis vertinimas, dides integracijos galimybės
	3.2. Tobulinama profesinio informavimo sistema, kurioje ir specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniai galėtų rasti informaciją apie II, III, IV pakopos profesinio mokymo paslaugas teikiančias institucijas, priimančias mokinius, kurių išsilavinimas neatitinka Išsilavinimo standartų.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Dides galimybės tęsti mokymąsi ir įgyti kvalifikaciją mokiniams, turintiems SP.
	3.3. Vykdyti smurto prevencijos įvairiose visuomenės grupėse programas.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Dides visuomenės grupių saugumas, mažes buitinių nusikaltimų, smurto namuose, kuris labai įtakoja fizinę ir psichinę sveikatą.
	3.4. Skatinti lyčių lygybės principus per visuomenės švietimo programas ir mažinti moterų kaip atskirties grupės stereotipinį inertiškumą.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Dides moterų galimybė integruotis darbo rinkoje, mažinti atskirtį, išvengti ekonominio smurto ir pan.
	3.5. Įtraukti lyčių lygybės klausimus į neformaliojo suaugusiųjų švietimo programas. Tai ypač turėtų būti aktualu pedagogams, ugdantiems jaunąją kartą.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Mažes stereotipai, atsiradus didesnės galimybės įveikti socialinę atskirtį
	3.6. Didinti senyvo amžiaus žmonių dalyvavimą sprendžiant jiems aktualius klausimus, skatinti pilietinį aktyvumą	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija	Dides senyvo amžiaus žmonių aktyvumas, o kartu – ir gyvenimo pilnatvės pojūtis, gerės psichinė sveikata, materialinė gerovė.

4. Aktyvinti rajono žmonės, skatinti jų pilietinę poziciją ir stiprinti pagarbą kiekvieno nuomonei, sprendžiant gyvenimo gerovės ir kokybės problemas.	4.1. Teikti kaimo žmonėms informacinę, konsultacinę pagalbą per kaimo bendruomenes, seniūnijas.	Savivaldos institucijos Kaimo bendruomenės NVO	Didės gyventojų aktyvumas, atsakomybė svarstant įvairias problemas ir priimant sprendimus, stiprės demokratiškumo principai, bus ugdomas kritinis mąstymas
	4.2. organizuoti gyventojų diskusijas, forumus įvairiais klausimais, skatinti reikšti nuomonę ir į ją atsižvelgti	Savivaldos institucijos Kaimo bendruomenės NVO	Didės gyventojų aktyvumas, atsakomybė svarstant įvairias problemas ir priimant sprendimus, stiprės demokratiškumo principai, bus ugdomas kritinis mąstymas
III. Žmonių gerovės infrastruktūros ir paslaugų kokybės tobulinimas rajone.			
1. Tobulinti sveikatos apsaugos sistemą ir gerinti paslaugų kokybę rajone.	1.1. Mokyti žmogų gyventi su savo negalia ar liga.	NVO Sveikatos apsaugos ministerija	Didės integracijos visuomenėje galimybė, gerės psichinė būseną
	2.1. Didinti medicinos ir slaugos paslaugų prieinamumą atokiose vietovėse gyvenantiems asmenims.	Sveikatos apsaugos ministerija Savivaldos institucijos	Didės medicinos ir slaugos prieinamumas, bus ieškoma pagalbos būdų ir formų
	2.3. Skatinti medicinos paslaugų teikėjų konkurenciją.	Sveikatos apsaugos ministerija	Didėjanti konkurencija skatins paslaugų kokybę, didins prieinamumą ir kainų proporcingumą.
	2.4. Plėtoti privačių medicinos paslaugų sektorių, kur būtų vadovujamasi patvirtintais įkainiais už paslaugą, kuriuos bent iš dalies galima būtų apmokėti iš sveikatos draudimo lėšų.	Sveikatos apsaugos ministerija	Didėjanti konkurencija skatins paslaugų kokybę, didins prieinamumą ir kainų proporcingumą.
2. Plėtoti socialinių paslaugų teikimo infrastruktūrą rajone.	2.1. Dienos centro neįgaliesiems įsteigimas.	Savivaldybė NVO Neįgaliųjų draugija	Didės neįgalių asmenų integracijos į visuomenę galimybės, teikiamos paslaugos gerins gyvenimo kokybę, mažins skurdą ir atskirtį.

	2.2. Plėtoti pagalbą asmenims ir šeimoms socialinėmis paslaugomis, nedidinant socialinės paramos.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Gerės gyvenimo kokybė, ypač vaikų, augančių socialinės rizikos šeimose. Mažės piktnaudžiavimo socialine parama atvejai, parama pasieks tuos, kuriems ji skirta
	2.3. Parengti išsamią metodiką dienos paslaugų teikimui namuose, kai paslaugas teikia skirtingų įstaigų komanda.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Gerės teikiamos socialinės paslaugos namuose, gerės atskirtį patiriančių ligonių gyvenimo kokybė; gerės ligonių šeimoms narių gyvenimo kokybės ir mažės skurdas.
	2.4. Parengti socialinių paslaugų teikiamų namuose, apimties metodiką.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Gerės teikiamos socialinės paslaugos namuose, gerės atskirtį patiriančių ligonių gyvenimo kokybė; gerės ligonių šeimoms narių gyvenimo kokybės ir mažės skurdas.
	2.5. Tobulinti žmonių su proto ir psichine negalia slaugos organizavimą.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija	Gerės teikiamos socialinės paslaugos namuose, gerės atskirtį patiriančių ligonių gyvenimo kokybė; gerės ligonių šeimoms narių gyvenimo kokybės ir mažės skurdas.
3. Gerinti ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus asmenims teikiamų paslaugų kokybę ir ieškoti formų įvairovės.	3.1. Spręsti ankstyvosios korekcijos tarnybų tinklo optimizavimo klausimus.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija Savivaldos institucijos	Ankstyvosios pagalbos teikimas SP vaikams gerins jų gyvenimo kokybę, didins integracijos galimybes, mažins šeimoms kylančius sunkumus
	3.2. Didinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičių, o ypač jų teikimų paslaugų lankstumą ir prieinamumą.	Finansų ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Savivaldos institucijos bendruomenės	Didės parama šeimai, ypač jaunai; didės įsidarbinimo galimybės, o tuo pačiu gerės ir materialinė šeimos padėtis; ikimokyklinio amžiaus vaikai gaus pilnavertę ir visuminę pedagoginę ir kitų specialistų pagalbą

	3.3. Siekti, kad kiekviename darželyje būtų bent dalis logopedo/ specialiojo pedagogo etato	Švietimo ir mokslo ministerija Savivaldos institucijos bendruomenės	Ikimokyklinio amžiaus vaikai gaus pilnavertę ir visuminę pedagoginę ir kitų specialistų pagalbą. Mažės tokios problemos kaip pedagoginis apleistumas ir kit.
	3.4. Tobulinti priešmokyklinio ugdymo sistemą, ypač siekiant sumažinti skirtumus tarp I ir VI modulių.	Švietimo ir mokslo ministerija Savivaldos institucijos bendruomenės	Gerės priešmokyklinio ugdymo ir pagalbos šeimai formos, didės lankstumas.
	3.5. Formuoti specialistų komandas mokyklose (psichologas, spec. pedagogas/logopedas ir socialinis pedagogas).	Švietimo ir mokslo ministerija Savivaldos institucijos	Specialistų komanda gebės teikti visapusišką pagalbą asmeniui, patekusiam į probleminę situaciją ar krizę ir jo šeimai, išgyvenančiai sunkumus. Gerės integracija, mažės atskirtis.
	3.6. Skatinti specialistų komandos darbo koordinavimą ir veikimą komandos principu;	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Savivaldos institucijos	Daugiafunkcinė, kompleksiška, koordinuota pagalba bus efektyvesnė, nesidubliuos veiklos; didės pasitikėjimas valstybės ir savivaldos institucijomis; didės sprendimų optimalumas.
	3.7. Siekti ugdymo įstaigų tinklo optimizacijos, užtikrinant paslaugų kokybę visiems mokyklinio amžiaus vaikams	Švietimo ir mokslo ministerija Savivaldos institucijos Bendruomenės	Efektyviau panaudojamos Mokinio krepšelio lėšos, kokybiškesnis išsilavinimas, socialiniai įgūdžiai yra skurdo mažinimo garantas ateityje.

	3.8. Kurti nedidelius dienos centrus prie ugdymo įstaigų, bendruomenių, kur vaikams būtų sudarytos sąlygos ne tik parengti pamokas, bet ir ilsėtis, o rizikos šeimos vaikams – ir pavalgyti. tobulinti profesinio informavimo sistemą, padedančią jaunam žmogui orientuotis profesijų pasaulyje ir darbo rinkoje.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Savivaldos institucijos Bendruomenės Vietinės veiklos grupės	Bus sprendžiamos socialinės problemos, kurios šiuo metu yra paliktos seniūnijų socialiniams darbuotojams. Gerės vaikų gyvenimo kokybė, didės galimybės.
	3.9. Kurti idėjų ir inovacijų banką, padedantį organizuoti mokinių vasaros poilsį, prevencinių programų idėjas.	Švietimo ir mokslo ministerija Savivaldos institucijos Ugdymo įstaigos Bendruomenės	Taps kokybiškesnis vaikų vasaros užimtumas, kitos popamokinės veiklos formos.
	3.10. Skatinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, rengiant moksleivių užimtumo programas.	Švietimo ir mokslo ministerija Savivaldos institucijos Ugdymo įstaigos Bendruomenės	Kokybiškesnis užimtumas, jo formų įvairovė yra asocialaus ir delinkventinio elgesio prevencijos priemonė, o būtent šis elgesys perspektyvoje dažnai lemia skurdą ir atskirtį.
	3.11. Skatinti specialiųjų poreikių vaikų, kuriems nustatytas nežymus intelekto sutrikimas, ugdymą bendrojo lavinimo bendrojoje mokykloje.	Švietimo ir mokslo ministerija Savivaldos institucijos Ugdymo įstaigos Bendruomenės	Mažės šios grupės atskirtis, stiprės integracijos galimybės, darbiniai įgūdžiai mažins šių asmenų skurdą.
	3.12. Skatinti, kad specialiojoje mokykloje ugdomi mokiniai gautų pilnavertę pagalbą renkantis darbo rinkoje paklausią kvalifikaciją.	Švietimo ir mokslo ministerija Savivaldos institucijos Ugdymo įstaigos	Mažės šios grupės atskirtis, stiprės integracijos galimybės, darbiniai įgūdžiai mažins šių asmenų skurdą.

	3.13. Įtraukti į bendrojo lavinimo mokyklos programą švietimą lyčių lygybės klausimu. Tai gali būti klasės valandėlių temos, išdėstytos linijiniu metodu, atsižvelgiant į vaiko amžių.	Švietimo ir mokslo ministerija	Mažės stereotipai, didės lyčių tarpusavio bendravimo kultūra, mažės mizoginijos, mizandrijos apraiškos visuomenėje, gerės šeimos ir socialinių vaidmenų pasidalijimas.
4. Stiprinti paramą mokiniams ir studentams iš nepasiturinčių šeimų.	4.1. Skatinti lanksčią mokėjimo už mokslą sistemą, ieškoti galimybių finansuoti paklausių rajone specialybių įgijimą savivaldybės lėšomis, trišalėse sutartyse numatant terminą, kiek asmuo turi dirbti jį finansavusioje savivaldybėje.	Švietimo ir mokslo ministerija Savivaldos institucijos	Didės jaunų specialistų grįžtančių į rajonus, skaičius. Taip bus mažinama atskirtis
5. Didinti pasitikėjimą rajono įstaigomis, gerinant teikiamų paslaugų kokybę.	5.1. Patvirtinti seniūnijų teikiamų patarnavimų minimalius įkainius, už kuriuos surinktos pajamos iš mokių gyventojų galėtų būti panaudotos socialinėms kitų gyventojų reikmėms.	Savivaldos institucijos	Didės besinaudojančių seniūnijų partarnavimais mokių asmenų skaičius; Surinktos lėšos už patarnavimus galės būti nukreiptos skurdo asmenų reikmėms
	5.2. Siekti, kad gyventojas, kuris kreipiasi su konkrečia problema, gautų kvalifikuotą ir išsamią informaciją. Institucija turi organizuoti tarpinstitucinę komandą galimam problemos sprendimui.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija Vidaus reikalų ministerija Teisingumo ministerija Savivaldos institucijos Bendruomenės	Gerės teikiamų paslaugų kokybė, pagalbos kompleksškumas leis optimaliau ir efektyviau spręsti problemas
	5.3. Didinti socialinio darbo prestižą visuomenėje.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija Savivaldos institucijos Bendruomenės	Didėjantis socialinio darbo prestižas skatins į jį įsitraukti daugiau jaunų žmonių; Kvalifikuotai suteikiamos socialinės paslaugos duos geresnį rezultatą, o taip

		Socialinį darbą dirbantys asmenys	pat leis identifikuoti konkrečias problemas ir jas spręsti.
6. Siekti tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir koordinavimo, dirbant su viena tiksline grupe.	6.1. Plėtoti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, siekiant sėkmingos integracijos darbo rinkoje: nedarbo prevencijai, darbo galimybių paieškai, perkvalifikavimui, konsultavimui, informavimui deramą indėlį turėtų įnešti verslo informacijos centrai	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Finansų ministerija Ūkio ministerija	Daugiau asmenų integruotųsi darbo rinkoje, geriau identifikuotų savo galias ir gebėjimus, pasirinktų tinkamiausią veiklos sektorių, mažiau klystų, atlikdami prievolės valstybei. Didėtų pasitikėjimas valstybės institucijomis.
	6.2. Konsultacijos turi būti komandos principu: VMI atstovas, VSDF atstovas, gali būti darbo biržos atstovas ir kit. Asmuo., planuojantis veiklą, turi gauti tiesioginę, su jo planuojama veikla susijusią, aiškiai pateiktą ir konkrečią informaciją, t.y., suprasti, kokie išpareigojimai jį sieja su VSDF, su VMI, kokia kaitos tikimybė, kur rasti naudingą informaciją	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Finansų ministerija Ūkio ministerija	Daugiau asmenų integruotųsi darbo rinkoje, geriau identifikuotų savo galias ir gebėjimus, pasirinktų tinkamiausią veiklos sektorių, mažiau klystų, atlikdami prievolės valstybei. Didėtų pasitikėjimas valstybės institucijomis
7. Siekti, kad žmogus ir jo gerovė taptų svarbiausiu valstybės ir ją atstovaujančių institucijų prioritetu.	7.1. Skatinti valstybės institucijų, visuomeninių organizacijų strateginį mąstymą ir investavimą į žmogiškuosius išteklius.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Finansų ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija Vidaus reikalų ministerija Teisingumo ministerija Savivaldos institucijos Bendruomenės	Gerės gyvenimo kokybė, didės pasitenkinimas gyvenimo lygiu. Mažės skurdas ir tam tikrų grupių atskirtis.

	7.2. Didinti ministerijų, joms pavaldžių institucijų kurių veiklos tiesioginis objektas yra žmogus, atsakomybę, formuojant valstybės politiką.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija Vidaus reikalų ministerija Teisingumo ministerija Savivaldos institucijos Bendruomenės	Gerės gyvenimo kokybė, didės pasitenkinimas gyvenimo lygiu, Mažės skurdas ir tam tikrų grupių atskirtis.
	7.3. Skatinti visų lygmenų institucijų aktyvumą, priimant norminius dokumentus, įtakojančius veiklą.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija Vidaus reikalų ministerija Teisingumo ministerija Savivaldos institucijos Bendruomenės	Gerės gyvenimo kokybė, didės pasitenkinimas gyvenimo lygiu, Mažės skurdas ir tam tikrų grupių atskirtis. Didės gyventojų aktyvumas ir atsakomybė.
	7.4. Vengti tarpinstitucinio veiklų dubliavimo ir skatinti komandinį darbo principą.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija Vidaus reikalų ministerija Teisingumo ministerija Savivaldos institucijos Bendruomenės	Paprastės teikiamų paslaugų kokybė, didės institucijų atsakomybė. Bus galima išspręsti problemas kompleksiskai
	7.5. Mažinti kliento stumdymą po institucijas ir organizuoti darbą pagal principą, kad klientas, atėjęs su savo problema į instituciją, deleguoja institucijai tolesnį kitų organizacijų koordinuotą veikimą kliento labui.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija Sveikatos apsaugos ministerija Vidaus reikalų ministerija Teisingumo ministerija Savivaldos institucijos Paslaugas teikiančios institucijos	Paprastės teikiamų paslaugų kokybė, didės institucijų atsakomybė. Bus galima išspręsti problemas kompleksiskai

	7.6. Darbą valstybės tarnyboje, savivaldos institucijose sieti pirmiausiai su išipareigojimais, kompetencija, atsakomybe, o ne su galimybe leisti sau daugiau, nei kiti.	??? Gal Lietuvos Respublikos piliečiai ir juos vienijančios organizacijos	Didės pasitikėjimas valstybės institucijomis, teisingumo principais
IV. Socialinės pagalbos būdų ir formų lankstumo ir įvairovės paieška bei skurdo prevencija rajone.			
1. Didinti paslaugų įvairovę, lankstumą, prieinamumą.	1.1. Rizikos grupės šeimoms, auginančioms vaikus, paramą teikti ne natūra, o institucinėmis paslaugomis (pinigai, ateinantys vaikui, skiriami jo ugdymui ikimokyklinėje įstaigoje, kur jis ir maitinamas);	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Švietimo ir mokslo ministerija	Gerės atskirtų ir skurdą patiriančių šeimų, ypač vaikų, gyvenimo kokybė, bus teikiama įvairiapusė pagalba
	1.2. Skatinti bendruomenių atsakomybę ir iniciatyvas, teikiant savo nariams socialines paslaugas .	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Bendruomenės	Gerės atskirtų ir skurdą patiriančių šeimų, ypač vaikų, gyvenimo kokybė, bus teikiama įvairiapusė pagalba
2. Siekti teisingumo ir įstatymų galiojimo visoms piliečių grupėms.	2.1. Tobulinti išmokų, mokamų vaikams, lankstumą. Sieti išmokas ne su rizikos šeimomis, bet su su vaikais	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Savivaldos institucijos Bendruomenės	Gerės atskirtų ir skurdą patiriančių šeimų, ypač vaikų, gyvenimo kokybė, bus teikiama įvairiapusė pagalba
	2.2. Vaikų išlaikymą sieti su tėvų atsakomybe.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Savivaldos institucijos Bendruomenės	Gerės atskirtų ir skurdą patiriančių šeimų, ypač vaikų, gyvenimo kokybė, bus teikiama įvairiapusė pagalba
	2.3. Keisti požiūrį į motinystės/tėvystės atostogas.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Savivaldos institucijos Bendruomenės	Gerės šeimų, ypač vaikų, gyvenimo kokybė, bus teikiama įvairiapusė pagalba
	2.4. Sieti motinystės išmokas su dirbtu laikotarpiu (turimas darbo stažas turi būti garantas, jei darbdavys atleidžia	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Savivaldos institucijos Bendruomenės	Gerės atskirtų ir skurdą patiriančių šeimų, ypač vaikų, gyvenimo kokybė, bus teikiama įvairiapusė pagalba

	besilaukiančią moterį)		
	2.5. Studijuojančiai ar besimokančiai dieninėse studijose motinai mokėti motinystės pašalpą kaip dirbančiai.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Gerės šeimų, ypač vaikų, gyvenimo kokybė, bus teikiama įvairiapusė pagalba
	2.6. Visuomenėje mažinti atvejus, kai žmogus kuria sau gerovę, nesilaikydamas galiojančių įstatymų ir tvarkų.	Vidaus reikalų ministerija Teisingumo ministerija Finansų ministerija	Gerės gyvenimo kokybė Didės pasitikėjimas valstybe ir valdžios institucijomis
	2.7. Skatinti neigiamą visuomenės požiūrį į asmenis, kurie privilegijomis, statusu geba apeiti galiojančius įstatymus.	Vidaus reikalų ministerija Teisingumo ministerija Finansų ministerija Žiniasklaida	Gerės gyvenimo kokybė Didės pasitikėjimas valstybe ir valdžios institucijomis
3. Didinti pasitikėjimą Lietuvos politika ir jos įgyvendinimu.	3.1. Perskaičiuoti MGL ir susieti jį su realiomis minimalaus gyvenimo lėšomis.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Gerės gyvenimo kokybė Didės pasitikėjimas valstybe ir valdžios institucijomis
	3.2. Supaprastinti NAC, kitų institucijų projektų paraiškos ir teikiamų ataskaitų formas, jei prašoma paramos suma neviršija tam tikros sumos, pvz., 3 tūkst. litų	Finansų ministerija	Daugiau gyventojų grupių galės pasinaudoti ES parama Gerės gyvenimo kokybė Didės pasitikėjimas valstybe ir valdžios institucijomis
	3.3. Maksimaliai stabilizuoti reikalavimus, keliamus rengiamiems projektams, paraiškų, ataskaitų formas.	Finansų ministerija	Daugiau gyventojų grupių galės pasinaudoti ES parama Gerės gyvenimo kokybė Didės pasitikėjimas valstybe ir valdžios institucijomis
	3.4. Skatinti demokratines iniciatyvas.	???? Žiniasklaida, NVO	Gerės gyvenimo kokybė Didės pasitikėjimas valstybe ir valdžios institucijomis

4. Mažinti šešėlinę ekonomiką, kontrabandą.	4.1. Analizuoti Lietuvos ūkio sistemą, identifikuoti veiklas, kurios šiuo metu yra oficialiai nelegalios, ieškoti būdų jas įteisinti.	Ūkio ministerija Finansų ministerija	Gerės gyvenimo kokybė Didės pasitikėjimas valstybe ir valdžios institucijomis Įsigalės teisingumas Atsirias galimybė teisingiau įvertinti bedarbystės lygį
	4.2. Didinti asmens atsakomybę už valstybės sienos pažeidimus. Numatyti realią materialinę atsakomybę.	Vidaus reikalų ministerija Užsienio reikalų ministerija Teisingumo ministerija	Gerės gyvenimo kokybė Didės pasitikėjimas valstybe ir valdžios institucijomis Įsigalės teisingumas
	4.3. Daryti realius teisėsaugos veiksmus, griauinant kontrabandos gabenimo sistemą ne nuo vykdytojų, bet nuo užsakovų.	Vidaus reikalų ministerija Teisingumo ministerija	Gerės gyvenimo kokybė Didės pasitikėjimas valstybe ir valdžios institucijomis Įsigalės teisingumas
	4.4. Didinti asmenų, įtraukiančių nepilnamečius į nusikalstamą veiklą, atsakomybę.	Vidaus reikalų ministerija Teisingumo ministerija	Gerės gyvenimo kokybė Didės pasitikėjimas valstybe ir valdžios institucijomis Įsigalės teisingumas Mažiau nepilnamečių įsitrauks į veiklas, kurios perspektyvoje gali lemti atskirtį ir skurdą
5. Didinti pagarbą darbui ir realų atotrūkį tarp darbo pajamų ir gaunamų pašalpų bei lengvatų.	5.1 Didinti darbo užmokestį, nedidinant bedarbiams mokamų pašalpų dydžio.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Didės pagarba darbui ir atsirias motyvacija dirbti, nes paskutiniu metu susiklostė situacija, kai dirbti (dėti pastangas, prisiimti atsakomybę) už minimalų darbo užmokestį yra ekonomiškai nenaudinga.